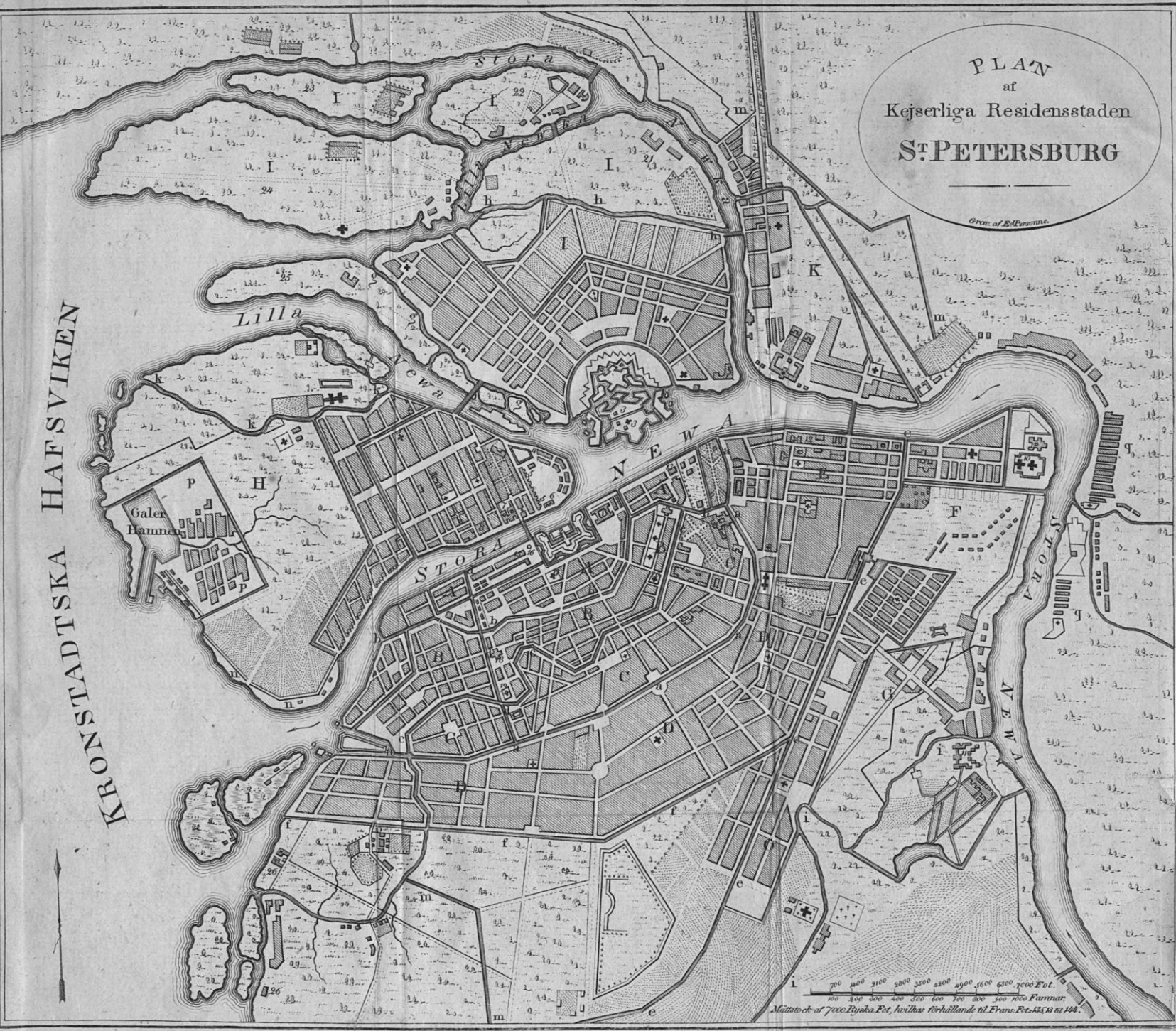

KRONSTADT'SKA
HAFSVIKEN

PLAN
at
Kejserliga Residensstaden
ST. PETERSBURG

Grav af E. Persson.

1 200 400 600 800 1000 1200 1400 1600 1800 2000 Fot.
Måttstock af 7000 Ityska Fot, hvilkas förhållande til Franska Pts 4436 är 100.

B R E F

ÖFVER

ST PETERSBURG,

AF

FANNY TARNOW.

Öfversättning.

A. J. M.

ÅBO, 1820.

Tryckta hos JOH. CHRIST. FRENCKELL & SON.

THE

LIBRARY

OF

THE

UNIVERSITY

OF

THE

Till Läsaren.

Om Läsaren af efterföljande blad visste med hvilken blyghet jag öfverlemnar dem åt publiken, så torde han kanske med de samma hafva det öfverseende, hvarom jag nödgas anhålla. Endast mina vänner känna anledningen hvarföre de tryckas. De flesta af dem blefvo visst icke skrifna för ett sådant ändamål, och dessa karakteristiska drag af otvungna, okonstlade, vänskapsfulla bref, har jag hvarken velat eller kunnat betaga dem, emedan jag ej till någonting i världen känner mig vara mindre skicklig, än dertill att af dem bilda en resebeskrifning, hvartill jag ej endast saknar talangen, utan ock den nödiga vetenskapliga kännedomen. Men måtte icke eller någon fordra af dessa blad mera än de lofva: ett troget, men alldeles anspråkslöst framställande af det intryck som föremålen gjort på mig, och språket och känslan af ett hjerta, hvilket, genom sin lifliga åtrå efter allt skönt och ädelt, beständigt röjer sig vara beslägtadt med alla ädelsinta. Lybeck i Maj 1818.

Fanny Tarnow.

Ófversättarens Erinran.

Skulle ófversättningen af Fanny Tarnows bref hafva lyckats, så smickrar sig Ófversättaren att derigenom hafva förskaffat ett nöje åt en stor del af sina landsmän, och kanske till och med åt någon läsare i Sverige. Allt mer och mer rigtas våra blickar åt Petersburg; i synnerhet blifver det för oss Finnar ett behof och en tillfredsställelse, att blifva närmare bekanta med den Stad, som förenar i sitt sköte ämnen lika så intressanta för verldsborgaren som för patrioten. Fanny Tarnow målar med skarpsinnighet och fin känsla en tafla, som bjuder oss en tåmmeligen träffande åsigt af Petersburs fysionomi. På sina ställen har likväl Ófversättaren råttat felaktiga uppgifter eller ock mildrat förhastade omdömen, och hoppas att, vid Ófversättningens jemförande med Originalen, en ovåldig domare likväl icke skall förebrå honom att hafva stympat det. Lårdoms-ídkaren, Konstnären och den alfvarsamme Embetsmannen skola utan tvifvel upptäcka en mängd brister, och kanske, i följd deraf, kalla denna beskrifning ett ytligt ordkram;

men åfven torde det finnas många, hvilka, då de komma till ett mera främmande ställe, ej skola misstycka att en Cicero ne här och der ger vinkar, och sprider något ljus öfver ämnen, som väcka vår uppmärksamhet. I synnerhet om denne ledsagare är ett fruntimmer med behag, så äro vi ännu lindrigare i kritiken öfver hennes raisonnement, och gerna förlåter man qvinnan hennes brister för hennes företrädens skuld. Den synpunkt från hvilken Fanny Tarnow bedömmar konsternas, litteraturens och till och med politikens fenomen, måste likväl i alla fall förtjena vårt bifall, och derföre synas hennes bref i synnerhet vara lämpeliga till läsning för det vackra könet. Ty att interessera sig för dylika ämnen, att bilda sin urskillningsförmåga och sina uttryck, utan att derföre en sådan färdighet behöfver urarta till pedanteri eller förläta till beträdande af en auctors slippri-ga bana, är någonting som höjer åfven qvinnans värde, -- och Betty och Elise, då de i Fanny's bref läsa med mindre lust beskrifningarne på Ryska soppor och bakelser, än omdömen öfver Angelika Kaufmanns och Fieldts och Klingers

konstvärde, eller lofordet öfver ALEXAN-
DERS och ELISABETHS dygder, kunna ic-
ke dessmindre vara goda makar och för-
nuftiga mödrar, ehuru de hysa och vårda
hågen för det skönas och sannas Idealer.

INNEHÅLL.

FÖRSTA BREFVET. Afresa. Bornholm. Cronstadt.

ANDRA BREFVET. Petersburg.

TREDJE BREFVET. Natur och konst. Peterhoffska vägen. Hotorget. Boulevarden. Sommarträdgården. Kamennoj Ostrof. Karanska Kyrkan. — Kutusoff.

FJERDE BREFVET. Elefanten. — Himmelsfärdskyrkan. Krestovsky.

FEMTE BREFVET. Grekiska Gudstjensten. — Den Ryska Köpmansfamiljen. — Procession till Nevsky Kloster. — Dansklubben.

SJETTE BREFVET. Klinger.

SJUNDE BREFVET. Oeconomica. Nationalegenheter. Gostinnoj Dwor eller Handelsgården.

ÅTTONDE BREFVET. Litteratur.

NIONDE BREFVET. Eremitaget.

TIONDE BREFVET. Det sällskapliga lifvet. Theater. Musik.

ELFTE BREFVET. PETER DEN STORES bild.

TOLFTE BREFVET. ALEXANDER. Kejsarinnorna. Hofvet. — Grafvarne. — Vattenvigningsfesten.

TRETTONDE BREFVET. Fastlagsveckan. Barmhertighetsstiftelser.

FJORTONDE BREFVET. Våren. Katharinenhof.

FEMTONDE BREFVET. Kugelgen. Alexandrovsky. Pavlovsky.

Noternas innehåll.

- N:o 1) Om Kanalernas inrättning.
— 2) *Stora Million.*
— 3) *Kamennoj Ostrof* eller Stenholmen.
— 4) Pelarne i Åbo Universitetsbyggnad.
— 5) Polisskyltvakten.
— 6) *Krestovsky* eller Korsholmen.
— 7) *Sarafan.*
— 8) Hornmusiken.
— 9) F. M. Klinger.
— 10) Klimatet omkring *Petersburg.*
— 11) *Gostinnoj Dwor* eller Handelsgården.
— 12) Herr von Engelhardt.
— 13) Rikord's resa.
— 14) A. W. Tappe.
— 15) *Vater.*
— 16) *Shukoffsky.*
— 17) Eremitaget.
— 18) Angelika Kaufmann.
— 19) *Kleopatra.*
— 20) Humanitet.
— 21) Lope de Vega.
— 22) S:t Hubertus.
— 23) Krause.
— 24) PETER DEN STORES ärestod.
— 25) *Petersburgs* Sekularfest.
— 26) *Krasnoj-Kaback.*
— 27) *Alexandrouska* Manufaktur.
— 28) Segern vid *Tschesme.*
— 29) Målning af ANNA PAVLOVNA.
— 30) CATHARINA PAVLOVNAS fränfälle.
-

Förklaring till Planen af Kejserliga Residensstaden Petersburg.

Grav. af ED. PERSONNE.

A. 1:sta *Amiralitetsquarteret*.

- 1) Vinterpalatset jemte Eremitaget.
- 2) Amiralitetsbyggnaden.
- 13) Marmorpalatset.
- 15) Senatsbyggnaden.
- 16) PETER DEN STORES staty.
- 17) Isaakskyrkan.

B. 2:dra *Amiralitetsquarteret*.

- 18) Stora Theatern.
- 19) St. Nicolai Kyrka.
- 20) Kasanska Kyrkan.

C. 3:dje *Amiralitetsquarteret*.

- 14) Michailovska palatset.

D. 4:de *Amiralitetsquarteret*.

E. *Litejnaja* eller *Styckgjuteriquarteret*.

- 12) Gjuteriet.

F. *Roshestvenskyquarteret*.

- 10) Klostret (uppfostringsanstalt) för adeliga Jungfrur.

G. *Karetnaja* eller *Åkdonsquarteret*.

H. *Vasili ostrof* eller *Basiliïholmen*.

- 4) Börsen, Tullhuset och Magasiner (Anbarer).
- 5) Hus för Synoden och Kollegierna.

6) Vettenskaps - Akademien.

7) Första Kalettcorpsen.

8) Akademien för Konsterna.

I. Petersburgska kvarteret.

3) Fästningen.

K. Wiborgska kvarteret.

21) Apothekareholmen.

22) Stenholmen eller Kamennoj Ostrof.

23) Ön Jelagin.

24) Korsholmen eller Krestofsky Ostrof.

25) Petersö eller Petrofsky Ostrof.

l. Gutujeffska holmen.

p. Galerhamnens förstad.

q. Stora och lilla Ohta (Fabriker).

Kanaler och Floder.

a) Fontanka.

b) Moika.

c) Katharinakanalen.

d) Krukofkanalen.

e) Ligofska Kanalen.

f) Förstadens Kanal.

g) Föreningsgren emellan lilla Neva och lilla Nevka.

h) Karpofka.

i) Tschornaja Retschka eller Svartån.

k) Föreningsgren emellan lilla Neva och Finska viken.

m) Föreningsgren emellan Svartån och Ligofska Kanalen.

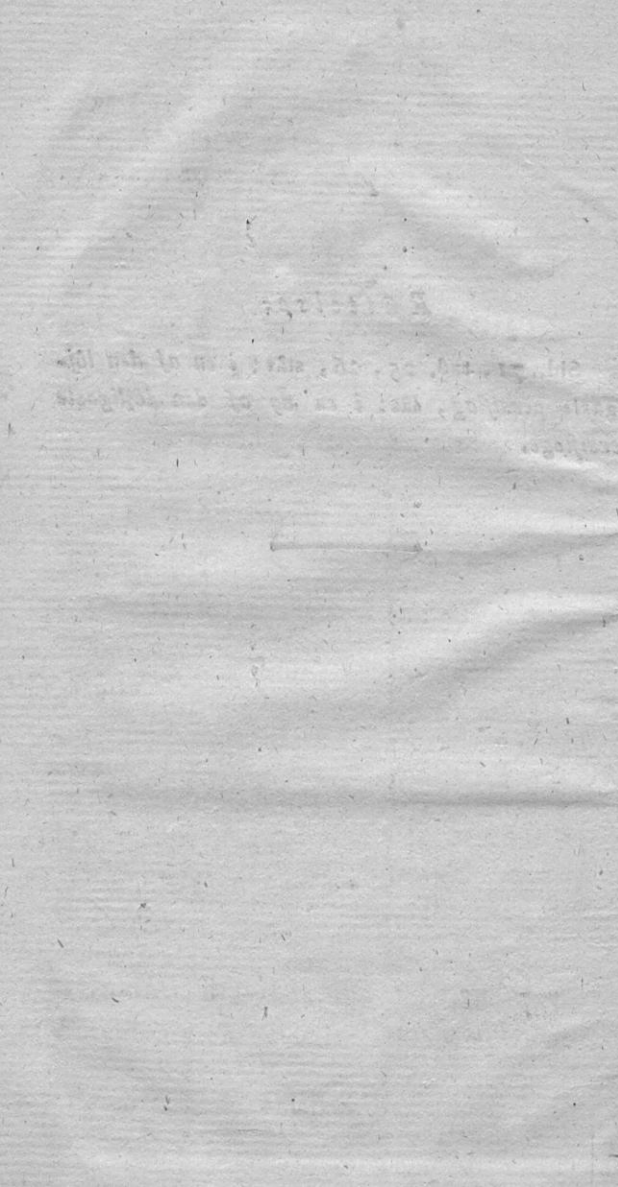

Rättelse:

Sid. 71, rad. 25, 26, står: *i en af den løjligaste persiflag*, läs: *i en dy af den løjligaste persiflage*.

FÖRSTA BREFVET.

Den 15 Juli,
i Finska Viken på höjden af Odensholm.

Afresa. Bornholm. Kronstadt.

Här, min ELISE, på en af de vackraste sommarqvällar, sakta och vänligt vaggad på böljorne, försöker jag att gifva ord åt den tanke som, oaktadt aflågsenheten, med oemotståndeligt våld förer mig till din sida, och ännu ej tillåter mig att skåda framåt. -- Ack, huru mången ledsnadens och bedröfvelsens tår har jag icke utgjutit under dessa dagar. Jag kan ej fatta, ej begripa, att ett så långt afstånd åtskiljer oss; ännu har jag ej känsla för något annat än hågkomsten af ditt angenäma sällskap, och ännu förekommer mig vår skiljsmessa blott som en dröm. Gerna skulle jag, enligt mitt löfte, berätta mycket för Dig om dessa sednaste dagar, men svårligen lår jag kunna det, då jag på denna tid kan räkna få så lugna ögonblick som dessa, hvilka jag nu begagnar.

Om min resa till *Travemünde* har jag ingenting att säga Dig. Jag var så utmattad och sjuk, att jag vid min ankomst dit måste bäras ur vagnen; men mig väntade der den glada öfverraskning, att finna vännen P. med sin äldste son, hvilka hade kommit för att säga mig det sista farväl, och hvilkas omsorg och uppmärksamhet jag ej nog kan berömma. Jag skulle jemte mitt rese-sällskap spisa i badhuset, men jag hade så stark feber, att jag ej kunde stiga upp från soffan. Läkaren tillkallades, gaf mig pulver och droppar, och så ledsagade mig P. klockan 5 till båten, som skulle föra oss om bord. Emedlertid fick jag låra mig att hysa förtroende och fatta vänskap för detta sköna element; himmelen var mörk och mulen, men vinden god, och så lyftades ankaret under åska och blix; luften uppfriskade och stärkte mig så, att jag kunde qvarblifva på däck till klockan 11. Då vi gingo ombord hade vi låtit tillreda glödgadt och starkt kryddadt vin, för att dricka det såsom ett medel mot sjösjukan, men det oaktadt blef ett af de båda fruntimmer som åtföljde mig, genast sjukt, och äfven det andra kände sig illamående. Jag ensam var fri från hvarje känning af detta onda, och fann mig, äfven då jag uppstod morgonen derpå, så lätt och fri som en fågel i luften.

Hvilka sköna dagar Thorsdagen och Fredagen voro, kan jag ej beskrifva Dig. En gynnande vind och en klar himmel förenade sig att göra vår resa angenäm: Thorsdagen såg jag *Moens* Kritstrand, såg mitt tåcka *Royer* först i det blåa fjerran, och sedan *Arkona*, i den skönaste aftonrodnad högtidligt höja sig öfver vågorne, och hålsade sorgligt de minnen denna anblick väckte hos mig. Ensam satte jag mig på kajutan, en plats hvilken alla mina reskamrater, för den starka rullningens skull, flydde, och såg derifrån solen nedsjunka i hafvet och fullmånen uppstiga på den alldeles molnfria himmelen. *ELISE*, då blef afskeds-smärtan och längtan efter Dig och mina vänner i Tyskland, nästan för stark. Majestätet af den omätliga blåa hafsytan, som slutar sig till himlahvalfvet, uppfyller min själ med ett högtidligt alfvar som liknar bedröfvelse. Haf och stjernhimmel, huru stor är icke anblicken af båda, och likväl, huru olika är icke intrycket af deras storhet! Der på himmelen är allt en högtidlig Fest, i det lugna orörliga lufthafvet är allt ordnadt enligt harmoniska lagar, och hvarje verldskropp utgör ett för sig sjelft bestående, men likväl för det hela ousbårligt helt; -- men hvad är den ensamma böljan? Ett hastigt försvinnande fenomen, utan sjelfständighet, lekande i mångfalldig ge-

stalt. Den brusar, höjes, bryter sig, och förgås i skum, uppslukad af det omätliga. Hvilken mörk bild af menskliga lifvet. Individuen fick fröjda sig endast åt ett försvinnande ögonblick, unnadt det afskilda våsendet, som, utan att lemna spår efter sig, åter förgår, under det att det Hela, ej rikare genom den enskildtes tillvarelse, ej fattigare genom dess bortgång, fortgår, efter för oss obekanta lagar. E. L. I. S. E., jag intogs af en outhärlig sorglighet, då denna känsla af lifvets obetydliga intet, med rysning genomför min själ; men då jag vände mig om, stod den vanliga aftonstjernen bakom mig; jag tyckte mig se din blick, känna din hålsning; jag erfor att i Dig hade för mitt lif uppgått en stjärna, som låfvade mig from tillgifvenhet och trohet, och hela mitt djupa smärtsfulla vemod upplöste sig i tacksamhet och glädje. — — Fredagen blef lika klar, och jag vek hela dagen ej från däck. Vi sågo de Svenska kusterna, och sedan *Bornholm* åt söder. Åsynen af denna Ö var ganska angenäm; dess stränder, icke branta, upphöja sig, betäckta med kullar och bekransade med skogar; på högsta toppen visa sig ruinerne af en gammal borg. Vi råkade öfver 40 fartyg, hvilka dels åtföljde, dels mötte oss; det gjorde ett gladt intryck på oss, att se denna vatten-verld så liflig, och att tydligt märka huru hafvet, i stål-

let att, som det synes, åtskilja länder och verldsdelar, verkligen sammanbinder dem. Ifrån *Bornholm* kommo fiskarbåtar till vårt skepp och utbjödo ägg, mjölk, rökt lax, färsk fisk och kycklingar. Ett sådant inköp på öppna hafvet, är ett verkligt nöje; äfven är det brukligt att Matroserne, då de få se *Bornholm*, gifva de resande en skål vatten, hvaruti man sedan lägger drickspenningar åt dem. Till vedergällning låt jag vår Styrman berättat mig historien om en Borgmästare i *Lybeck*, hvilken, för att få den äran att dansa med den undersköna Drottningen af Danmark, återgaf till detta Rike ön *Bornholm*, som var pantsatt till staden *Lybeck*. -- *Lybeckarne* honorerade sin Borgmästares gifna ord, men han sjelf måste plikta derföre med sitt lif, och på Rådhuset i *Lybeck* visar man ännu den stol på hvilken han halshöggs.

Oaktadt den friska vind med hvilken vi seglade, var skeppets rörelse så jemn, att vi ostörde kunde sysselsätta oss på däck. Vi låste, spelade schack, musicerade, allt af hjertans grund; men natten till Lördagen var ganska stormig, och nu lärde vi oss äfven känna sjölefnadens oästhetiska sida, så afvikande ifrån den glada vi hittills njutit. I kajutan blefvo alla sjuka, jag ensam undantagen, men åsynen af alla dessa sjuka, tillika med

skeppets håftiga rullning, väckte hos mig en så obehaglig känsla, att jag vid dagningen knappt kunde slåpa mig upp på däck. Att stå, var här omöjligt, och utom dess var det rätt kallt; jag låt därför bädda mig ett låger af tåcken och dynor, på hvilket jag kastade mig, och tillbragte sedan i domning och yrsel min dag. Min tröstare och vän i denna nöd, var skeppskoeken, som hade en sårdeles omsorg att sköta mig och de andre sjuka fruntimren, emedan äfven vår piga var illamående och ur stånd satt att betjena oss. Skratta ej deråt; man måste sjelf hafva gjort en sjöresa, för att behörigen kunna skatta värdet och nödvändigheten af en dylik omvårdnad.

I dag bittida var vinden god, och jag, liksom född på nytt. Vår segling hör till de snabbaste man kan göra, emedan vi, om vinden fortfar i morgon, femte dagen efter vår afresa äro i *Kronstadt*. Men det blåser för hårdt, jag måste upphöra att skriva. God natt!

Den 17 Juli.

Då jag i förgår om aftonen bortlade pennan, väntade mig en rätt skön syn. Sjön svallade och glimmade, och dess

silfverskum förgylldes af aftonrodnaden; vi råkade 80 fartyg som kryssade omkring oss, och några nalkades oss så nära, att vi genom roparen kunde tala med hvarandra. Hastigt såg jag vid horizon- tens yttersta rand, en stad uppstiga utur böljorne; Kaptenen gjorde åtlöje af min upptäckt, men hans tub bekräftade mitt påstående. -- Dessa torn, dessa massor, kunde ej vara någon optisk villa; men först efter en half timme, sågo vi, då de kommo oss till mötes, att det var en Rysk eskader af 5 Linieskepp och 4 Fre- gatter, bestämde att kryssa i Östersjön. För den Kejserliga Örnen på deras vim- plar, sänktes flaggorne på alla handels- fartygen, och Du tror ej huru små des- sa syntes emot de andra kolosserne. A- miral-skeppet seglade oss helt nära för- bi; Officerarne kommo alla upp på däck- et, och då de på vårt fartyg blefvo var- se fruntimmer, låto de bära fram glas och drucko våra skålar, hvilket våra her- rar besvarade. -- Aftonen var så skön, att jag till efter midnatten stannade ensam på däck, och, blickande uppåt skyarne, förlorade mig i ljufva drömmar. Men på den sköna qvällen följde åter en ganska stormig natt. EMILIE och ELI- SE blefvo ångsliga; jag var glad att icke blifva det; men likväl var det icke vårdt att tänka på någon sömn, ty i kajutan föll allt om hvartannat, alla bjelkarna i

vårt fartyg brakade och knakade, och jag var i hvarje ögonblick i fara att kastas ur mitt sängrum. Det obehagligaste var, då vågorne i går morgons gingo så höga, att de slog öfver däck, der man för vattnets skull ej kunde gå, och ännu mindre lågra sig. Men den högtbepriade skeppskocken visste råd för mig, äfven i denna nöd. Han tillredde mig ett låger i den på däck fästade jullen; jag höljde mig i min kappa, tog min bok och begynte att vandra med Ulysses. Först emot middagstiden blefvo mina reskamrater synliga, hvilka alltid å nyo förundrade sig, att finna mig så rask. Eftermiddagen och aftonen voro åter mycket vackra, mildt mulna, och blott i vester brann ett purpurrodt eldhaf. Vinden hade emedlertid vändt sig, och i stället för att komma fram, voro vi tvungna att lofvera hit och dit, hvarigenom skeppets krångning blir högst obehaglig. I dag på morgonstunden, då jag klockan 5 steg på däck, öfverraskade mig anblicken af *Summers* berg-massor, hvilka lågo för mig, öfvergjutna af den spåda morgonens trollglans. De äro för öfrigt öde holmgrupper, endast på en af holmarne står en fyrbåk, och invånarne derstädes erhålla alla sina lifsbehof medelst fartyg. Dessa branta, djerfva, underbart skapade bergs-toppar, voro för mig en alldeles ny syn, som fattade mig

med det underbaras trollkraft. För första gången kände jag mig i den höga Norden, och månet ljud af Nordiska sagan och mången kår bild af den herrligaste bland Sagoskalder, vår värderade Fouqué sväfvade mig förbi. Men ack! oakadt denna tjusning, vändes mitt tårfulla öga hemåt Tyskland, och jag anar mer och mer tydligt, att denna skiljsmessa ifrån fäderneslandet blifver en brytning i min lefnad, hvilken jag allt mer och mer smårtsamt skall känna. — Till höger ser jag åfven land; det är den stora skogen som sträcker sig från *Narva* till *Petersburg*, och hvarest resande ofta skrämmas af vargskrik. Och på alla dessa Nordiska bilder ser solen så mildt och vänligt ner, — det är ännu *min* sol, och endast klarheten under de tvenne sista nätterna har antydtt mig, att jag är så långt borta ifrån Eder.

Det skulle fågna Dig om Du såg huru goda och vänliga EMILIE och ELISE äro mot mig. Vi hafva, som jag tycker, under dessa 8 dagar, hvilka visserligen erbjuda mera tillfälle att låra känna hvarandra än en vanlig bekantskap af 8 månader, ömsesidigt fattat stor vänskap för hvarandra, och jag kan ej nog tacka den händelse som sammanförde oss. Deras omsorg och förut träffade anstalter till denna resa, hafva vi att tacka, för det

vi så litet nödgats lida af sjöfartens obehagligheter, och vår genom sjöluften fördubblade aptit, tillväller sig rättighet att behörigen erkänna deras medförda kokerskas skicklighet, och att låta hennes möda vederfaras all rättvisa. — Båda systrarne äro ganska älskvärda och bildade, deras män snillrika, förståndiga och redliga, och det är ett nöje att se, huru dessa par med en lugn hjertlighet älska hvarandra. — För mig åger det mycket värde att i dem, genast vid ankomsten i *Petersburg*, åga en familj, i hvars krets jag kan finna tillfredsställelse för mitt Tyska lynne. Vi tillbringa vår tid rätt angenämt, och utgöra här på skeppet ett sällskap, i hvilket till och med klokare folk än min ringa person, kunde trifvas.

Vi äro nu blott 12 mil från *Kronstadt*, och jag måste sluta detta blad, för att kunna lemna det till någon från *Kronstadt* afseglande skeppare. Lyckas det, så kan det efter 3 veckor vara i Dinna händer. — Ack! huru hemskt är det icke, att sluta ett bref, då det dervid faller oss in, huru mycken tid som åtgår, innan det kommer fram och innan vi kunna räkna på svar!

Kronstadt den 20 Juli.

Här äro vi min ELISE, i *Kronstadt*, efter att förut under en stormig natt hafva förlorat toppen af vår mast, och att i går om aftonen lofverat förbi det skepp, med hvilket jag redan för 5 veckor sedan årnade följa. Intetdera af fartygen har ännu heller kommit i hamn, men Befälhafvaren öfver det på reddan liggande Vakt-skeppet, har med den största artighet tillåtit oss ro med slupen i land. I dag klockan 2 på morgonen kastade vi ankar på reddan, och Kaptenen steg in i vår kajuta för att väcka oss med denna underrättelse. Jag sprang upp på däck, och upplyst af månen, låg *Kronstadt* för mig, och till höger *Oranienbaum* med sina trädgårdar och palatser. En känsla lik den, som vid denna syn genomträngde mitt hjerta, hade jag förr alldrig erfårit, aldrig en sådan strid af smärta och sällhet. Inom mig kände jag så lifligt skillnadens djupaste vemod, och deremellan som ett elektriskt slag, aningen att återse LOTTA, hvilken jag nu var så nära.

Fråga mig ej heller, huru första anblicken af denna fremmande jord verkade på mig. Jag är ännu liksom döf af denna lifliga trängsel, denna brokiga han-

delsrörelse i den stojande hamnen. Denna skog af master på 500 skepp, detta bråkande, detta hamrande och bultande, detta liksom vid Babyloniska tornbyggnaden, förblandade skrik på alla möjliga språk, Tyska, Engelska, Ryska, Svenska, Spanska, Italienska och flere andra för mig alldeles obekanta; Matrosernas bistra utseende; vederstyggligheten af de qvinnor, hvilka under den tid vår slup låg i hamnen och våra resepass visiterades vid Brandvakten, kommo ganska talrikt på små båtar, och utbjödo Apelsiner, hvetebröd och peppar-kakor, hvilket åter försatte oss i en tantalisk belågenhet, då vi af solhettan nästan försmåktade, och i våra fickor ej ågde något mynt som de förstodo sig på; -- och sedan det skugglösa *Kronstadt* med sin ofantliga Granit, sina bastioner och fästningsverk: denna hop af tiggare, och på gatorne dessa Turkar, Armenianer, Tartarer, i deras Nationaldrägt: -- dessa som fåglar förbi flygande Droschkor, med sitt besynnerliga förspann: -- detta af stockar sammanfogade vårdshus, hvilket vi bebo: och till och med den ohyggliga dvärggubben som uppassar oss, ack! allt detta är ej blott främmande och nytt, utan äfven hemskt och qvalfullt.

Må väl min ELISE! måtte all himmels välsignelse åtfölja Dig och de Dina!

ANDRA BREFVET.

St. Petersburg den 28 Juli.

Petersburg.

Af ELISE får du, min bästa MINNA, hafva erfarit min ankomst till *Kronstadt*. De fritt i hafvet grundade, af granitstenar uppbyggda Batterierna och öfriga fästningsverken, som förkunna menniskoförmågan och herrskarevåldet öfver det mågtiga elementet, fattade mig der långt lifligare än hamnens buller och nyheten af de öfriga föremålen. Hade S. icke antagit sig mig, så hade jag, liksom många andra resande, sannolikt fått flere dagar vänta i *Kronstadt* på mitt pass; men han är här liksom hemma, och kände den gyllene våg på hvilken alla hinder kunna afhjelpas, och så skiljde jag mig redan följande morgonen från mina reskamrater, hvilka hade blifvit mig ganska kåra. De ville resa landvägen från *Oranienbaum* till *Petersburg*, och jag åtnade att sjöledes komma hit med Dr. hvilken jag oförmodadt träffade i *Kronstadt*. Vi seglade i en af 10 man roddgondol, hvars baldaquin lemnade oss skydd, utan att borttaga utsigten. Morgonen var underskön. Jag kan ej beskrifva för Dig huru stor och mågtig Ne-

va strömmade emot oss, huru hundradetals fartyg simmade bredvid, för och efter oss i den gyllene morgonluften, huru behagligt *Oranienbaum* låg vid sidan och *Kronstadt* långsamt försvann bakom oss, och huru sedan *Petersburgs* gyllene Kupoler och torn, praktfullt uppstego framför oss ur den mörkblå floden, och ljudet af Söndagens firande tillropade mig i klara klocktoner ett allvarsamt, högtidligt välkommen! och *Memento!* -- Och huru åndtligen stränderna blefvo allt mera gröna, allt mera leende, den ofantliga halfcirkeln af dessa torn allt mer utbredde sig, huru dessa dagars glödande Italienska solhätta synbart hvilade öfver denna stad i mångfärgade dunstskyar, och huru, då jag kom närmare, klocktonerna ljödo allt fullare och fullare, -- bästa MINNA, huru skulle jag kunna beskrifva för Dig hvad jag såg, huru uttrycka, hvad jag kände! Jag befann mig, liksom genom en förtrollning, hastigt försatt i en annan värld, som fantastiskt framställde sig för mig. Våra skåggiga rod-dare, hvilka fullkomligt grekiskt hade omgjordat sin klådnad, det besynnerliga hysslande, hvarmedelst de tro sig kunna framlocka vinden; Helgonbilderna under däck, tarfligheten af deras middagsmåltid, som bestod af ett stycke svart klibbröd, hvilket de beströdde med salt, tagit ur en såf-väska och hvar till de drucko ur

en trådbågare, friskt från strömmen upptagit vatten, -- allt syntes mig fremmande, allt var mig nytt. Med detsamma som stadens half-cirkel, mer och mer oöfverskådlig, utbredde sig, uppstego äfven de små behagliga, med den friskaste grönska prydda holmar, hvilka här bildas af strömmen, och hvilkas stilla lugna skuggor, i nejden af den bullrande stranden, dubbelt lockande inbjuda vandraren. Hastigt dånade bland klocktornerna kanonskott; den för Kejsarens lustfarter bestämde fregatten, en skänk från Konungen af Nederländerne, flög oss förbi, och högt i den blå luften flaggade på dess topp den Kejsarlige Örnen; alla fönster i kajutan voro öppnade, -- vi sågo tydligt in i de med rött och blott sammet prydda rummen; utanpå löper rundt omkring borden, en på blå botten anbragt gul kant af arabesker, sammansatt af örnar och trophéer, och kanoernas gula metall liknande guld i glans och färg. -- Vi foro nu förbi *Galerenhof*, lemnade till venster *Bergverks-Collegii* sköna byggnad och gingo sedan upp för *Galeerquayen*, till dess vi på andra sidan om *Neva* utstego på *Wasili-Ostrof*, framför *Academien för Konsterna*, ett palats som med rätta förtjenar denna benämning. D. förde mig härifrån långt, långt bort till sin bönings, och skickade sedan bud efter H. att han skulle kom-

ma och afhåmpta mig. Jag var af sjöressan utmattad, och hade på de sista 3 eller 4 nätterne ej tillslutit mina ögon, men likväl kunde jag icke tänka på sömn, då jag i det mig anvisade rummet satt ensam och lugn i soffan; jag hade en verklig feber af bara längtan efter *LOTTA*, och de minuter hvilka ännu lågo emellan vårt återseende, förlängdes för mig till timmar. Klockan 4 om morgonen hade vi rest ut ifrån *Kronstadt* och klockan 11 anlåndt i *D...*s hus; budet till *H.* afgick genast, men återkom först klockan 3 med underrättelse att *H.* med sin Fru vore utrest på landet och ej förr än om aftonen återväntades. Oaktadt min gode vårds gästfria bjudning, gaf jag mig likväl ej ro att afbida hos honom mina vänner hemkomst, utan åkte till *LOTTA*s boning, ledsagad af en Herre utaf *D...*s bekanta, hvilken erbjöd sig att vara min tolk; jag hoppades att åtminstone få träffa hennes tjenstfolk, och sedan med större lugn få vänta på henne sjelf. Min våg förde mig öfver *Isaaks-platsen*, och jag såg således *Peter den Stores Bildstod*, *Senats-byggnaden*, *Amiralitetet*, *Vinter-palatset* och *Marmor-Kyrkan*, hvilken, så liten den ock är (a) för den plats hvarpå den står, likväl har något vördnadsbjudande, emedan den, lik den förgångna tiden, mörkt och allvarsamt nedskådar på de omgifvande föremålens lju-

sa vänlighet. Det roade mig ganska mycket att orientera mig, och derigenom igenkänna alla byggnaderna. Det intryck åsynen af alla dessa herrligheter gjorde på mig, syntes mig själf såsom ett upprepande af de barnsliga känslor jag fordom erfor, då skådandet af något nytt förorsakade hos mig en liflig glädje, som alldeles icke innebar någon konstnjutning, utan liknade den fröjd ett barn känner vid anblicken af de brokiga, skimrande ljusen på jultrådet. Allt förekom mig likväl skönare, större och praktfullare, än jag hade föreställt mig. Men då jag kom till LOTTAS boning, fann jag alla dörrar stängda och allt tjenstfolket ute; min ledsagare ringde förgäfves vid flere dörrar, till dess slutligen några af dem som bodde i andra våningen, samlade sig omkring oss och nyfiket beskådade mig, men utan att kunna gifva oss någon upplysning. Ändtligen infann sig en gammal hustru, hvilken tycktes vara underrättad om min väntade ankomst; hon nämnde LOTTAS namn och erbjöd sig att föra mig i hennes rum. Min ledsagare, hvilken endast bråkade några ord Tyska, gaf sig all möda att göra mig gummans anbud begripeligt, men det lyckades honom ej, och jag följde blott den magnet som låg för mig i LOTTAS namn. Gumman förde mig nu öfver gården, några trappor upp, och öppnade för mig dörren till ett elegant

rum, der min följeslagare tog afsked. Men snart, tyvärr, försvann för mig den inbillning att jag befann mig i LOTTAS boning; jag hittade på sybordet några röfvare- och riddare-romaner, hvilka jag var öfvertygad, att ej hafva funnit på LOTTAS sybord, och jag saknade äfven i detta och det närmaste rum några goda vänners porträtter, hvilka, som jag hade blifvit underrättad genom bref, skulle hänga i hennes rum. Då jag ville bedja den gamla hustrun komma in, och årnade å nyo försöka att af henne erhålla närmare upplysningar, fann jag samtliga dörrarne tillslutna, och måste nu skratta åt min underliga belågenhet, att vara formligen insperrad, utan att veta hvarest och i hvars hus. Klockan 9 kom min gumma och bar fram Thé och kall mat; men det var mig omöjligt att förstå meningen af det långa tal hon höll till mig. Hon visade mig sångkammaren, tog in ljus, och då jag efter en stund öppnade dörren till tamburn, såg jag henne på golfvet djupt insomnad, och måste således finna mig uti, att till andra morgonen vanta på tillfredsställandet af min nyfikenhet. Jag hade knappt stigit upp, då H. kom till mig, hvilken först sent om natten hade kommit hem. LOTTA bor sedan några veckor på landet, han hade rest till henne tidigt om söndagen; tjänstfolket, åt hvilket det var anbefallt,

att blifva hemma, hade gått ut och råknat på, att jag, som redan i flere veckor förgåfves väntades, ej heller i dag skulle inträffa; så att jag utan gummans gästfrihet hade kunnat befinna mig temmeligen illa. -- Oaktadt min otålighet, måste jag ännu stanna i staden till eftermiddagen, och först åka till vederbörande för att utbyta mitt respass mot ett för 6 månader gällande säkerhetskort. På denna väg såg jag åter en annan del af staden än i går. Det stora, innantill uppbrända Theaterhuset, gör, såsom ruin, midt uti den lifliga staden, ett besynnerligt intryck, hvilket blifver ännu djupare derigenom, att alla byggnader här hafva ett nytt och gladt utseende (b).

I jemförelse med de öfriga byggnaderna och med sjelfva staden, förefalla mig dess Kyrkor små, och tornen låga, men de förgyllda Kupolerne och tornspitsarne göra på en alldeles klar dag en herrlig verkan. Jag steg ur med min ledsagare vid Matros-Kyrkan, hvars hufvud-kupol, omgifven af 4 smärre, och uppresande sig som en gyldene Krona ur topparne af de tråd som begränsa dem, glånste i solens renaste guldeld. Uti egenheten af denna anblick ligger någonting magiskt. Alla sageverldens underbekomma derigenom verklighet för fantasien, och just emedan man aldrig sett

något dylikt, och hågkomsten ej förmår uppställa någon jemförelse-punkt, så öfverlemnar man sig så ostördt och barnsligt glad åt anblickens nyhet.

Emot klockan 7 om aftonen for H. med mig till L O T T A. Vågen till hennes landthus är herrlig. Den förde oss först igenom den Triumfbåge som staden låtit uppbygga vid Kejsarens intåg, då han år 1814 återkom, (c) och sedan vidare på *Peterhofs*-vågen, der Villa slutar sig till Villa, nästan alla i Österländsk smak, med runda hvålfda Kupoler, omgifna af sköna trädgårdar, mörka gångar, Kanaler och Dammar med små vackra gondoler, -- Vågen betäckt med menniskor och rullande equipager, -- å alla sidor blomsterprakt, -- dertill aftonljusen, som så förtrollande färga tråden, -- allt annorlunda än man drömmer sig det i den höga norden. -- Ändtligen taga vi af åt höger -- sjön glänser emot oss -- på stranden står ett litet vänligt hus. -- Jag springer ur vagnen -- hvilket ögonblik! jag låg i L O T T A S armar!

Lef väl och tänk på mig, såsom jag tänker på Dig: då förblifva vi för hvarandra hvad vi äro.

TREDJE BREFVET.

i Augusti 1816.

*Natur och Konst. Peterhofiska vå-
gen. Hôtorget. Boulevarden. Som-
martrågården. Kamennoj-Ostrov.
Kasanska Kyrkan. Kutusof.*

Huru ofta, min ELISE, råkas vål nu våra tankar? Huru mången tyst andehelsning ifrån syster-sjålen omsvåfvar oss vål ömsesidigt? Ännu beståndigt kan mitt hjerta ej fatta, att en så stor rymd ligger oss emellan. Allt för hastigt förde mig en gynnande vind till detta främmande land, för att under de få dagar, på hvilka resan gjordes, kunna tjena mig till mått för längden af 270 mils våg, och liksom med ett trollslag försatt i en obekant trackt, såg jag mig, vid min ankomst till *Petersburg*, hastigt omgifven af blott främmande föremål; men återseendet af mitt hjertas öfver allt ålskade våninna, min sällskaps-syster i de oförgåtliga ungdomsåren, framtrollade omkring mig öfverensstämmande sjålars skönaste hemvist. Jag bor med *LOTTA* 7 verst ifrån staden, nära vid *Cathari-nenhof*, i ett ganska litet, till en stor fabrik hörande landthus, af tråd. Framför det samma år en stor med trån plan-

terad ång, men som lemnar oss fri utsigt åt *Neva* som begränsar den, och i hvilken aftonsolen nedsjunker i underbar färgprakt. Till höger se vi vid horizontens rand, seglen af de mellan *Kronstadt* och *Petersburg* seglande skeppen; till vänster är stranden, ända till *Peterhof*, bekransad med skog, ur hvilken, nära intill hvarandra, Kupolerne af palatslika landthus upphöja sig. Bakom vårt hus hafva vi en stor trågård, det vill säga ett af björkgångar genomskurit med kôkväxter besådt jordstycke. Men björken, som hos oss är en sinnebild af den muntra lätta vår-glädjen, har här, i grannskapet af *Petersburg*, en helt annan gestalt. Löfvet är svartgrönt, och gifver dessa nästan oöfverskådliga gångar af hvita skimmrande björkstammar, ett utseende liksom bure de sorg. Öfverhufvud tror jag att vår nuvarande landtlefnads afskilda ensamhet gör skillnaden emellan Tyskland och Ryssland härstädes kännbarare för mig, än den någonsin skall blifva i själfva *Petersburg*. Jag saknar här så mången naturskönhet, som i min Fådernebygd skänkt mig förtjusning, och blott ångarne påminna mig, med sin gröna färg och ypigga gråsväxt, om Tyskland och i synnerhet om vårt Fåderneslands sköna angenåma nejder, i hvilka jag denna vår framlefvat så oförgåtliga, lyckliga dagar. Men Du vet hvilken vålgärning,

ja hvilket oundbårligt behof det är för mig, att lefva i naturen och med naturen; huru ingenting så uppmuntrar mig, som en i fria luften njuten skön morgon eller mild afton, och huru ingen konstnjutning för mig kan jemföras med den glädje jag känner, vid åsynen af en skön nejd. Konsten uppväcker det spirituella lifvet mycket rörligare, och gör det derföre, som det synes, äfven lifligare; det intryck vi erfara af ett konst-arbete, förvandlar sig hastigt i ett samtal, då man frågar det, hvad det fordrar af oss och hvad det har skänkt oss? -- Åt fenomenerna i naturen öfverlemnar man sig långt mera passivt, utan reflexion, och vår själ blifver vid de intryck man af dem erfar, så lugn, så ren och klar, som ytan på en i fullmånen glänsande sjö. Hvarje tanke i oss förvandlar sig i känsla, och anden, som talar ur henne till vårt hjerta, är fridens och kärlekens ande. Denna heliga och andaktsfulla känsla hämtas blott från naturen. Vi betrackte med beundran de oändliga trappstegen af hennes skapnader och med förtjusning, huru högt uppe vi stå på desamma. Konsten är väl äfven en gudadotter, men hennes skapnader äro menniskoverk, och, ehuru ingifna af den evige anden, likväl blott öfversättningar af de ur-idéer vi skåde i naturen. Jag åtminstone, kan umbära allt annat, utom då

och då en ensam, ostörd timme på fria fältet, på något favoritställe, och, lika som jag hos Dig i *Aschberg* hade funnit ett synnerligt behag uti att sitta på af-ton-bänken, så var det äfven här mitt första göromål att utsöka mig en liten plats, hvarest jag kunde låra att känna mig rätt hemmastadd med mina kära-ste drömmar och min längtan efter mina i Tyskland qvarlemnade vänner; men mitt sökande efter en sådan plats var förgåfves, till dess en af våra af-ton-promenader förde oss i Kammarherren NARISCHKINS trågård. Den är ganska stor, och i den glada från *Peterhofs* vägen aflågsna delen deraf, äro några ganska vackra skogs- och vattenpartier. CHARLOTTE FEODOROWNA förde mig till en liten lund af unga ekar, och jag kan ej beskrifva för Dig med hvilken rörelse jag här återsåg det sköna fosterlands-trädet. Planteringen var sorgfälligt skött, men man kunde likväl se att den Tyska frihetens och den Tyska kraftens tråd, var en främling på denna mark. Det friska, kraftiga lifvet af fosterlands-skogarne, felar alla de unga stammarne, och de sågo lika så sörjande på mig som jag på dem. Desto angenämare och förtroligare förekom mig *Svanön*, ur hvars tjocka löflund Kupolen af ett litet tempel framblickade. Jag skiljde mig ifrån mina ledsagare och

for allena öfver. Den lilla platsen var så lugn, så ensam, utsigten åt trågårdens så vänlig, såtet på templets trappa så skönt, vattnet rundtomkring så klart, sva-
norne omseglade den lilla ön så fredligt, och den gröna gångstigen som förde från stranden till templet, förkortade den ensamhet som härstådes herrskade så mycket, att jag på visst sätt tog den i besittning, och till dess invigning församlade bilderna af alla mina vänner omkring mig, och, insjunkande i åtan-
ken på dem, ej märkte den annalkande aftonkylan, till dess jag blef erinrad der-
om af mitt på andra stranden qvarblifna sällskap. Jag gick ogera derifrån och lofvade mig sjelf att snart och ofta åter-
komma. -- Vi åro här rundt omkring omgifna af sköna trågårdar, men alla hafva redan ett höstligt utseende, och der, hvarest man ser växterna i full blom-
ma, blifver man straxt påmint om konst och drifhusprakt. Många saker i dessa trågårdar åro uttänkta och utförda i en sållsam smak. Helt nära vid oss ligger t. ex. en trågård som tillhör Furstinnan G. och hvilken, så ofta jag ser den, på-
minner mig om berättelserne i *Tusende och En natt*. Den är icke stor, kruka vid kruka innehåller blott ljusblå hor-
tensier, omgifna af ett messings-galler, som skiljer den ifrån den större trågård, hvilken i midten har en springbrunn och

är bebodd af några hvita påfåglar och silfverfasaner, hvilkas skötsel synes vara anförtrodd åt en liten Neger, klädd i sitt lands-drägt. Det skulle alldeles icke förefalla mig besynnerligt, om jag en gång finge se denna i sällskap med Gnomer och Sylfer, så féelik förekommer mig denna anblick. -- Ännu ett hos oss sållsynt tidsfördrif, som jag njuter nästan dagligen, är afbrännandet af ett fyrverkeri, med hvilket här, enligt ordningen, hvarje landt-parti slutas. En af våra närmaste grannar, en Rysk Artilleri-General, finner ett synnerligt nöje i detta skådespel, som äfven på en stilla Sommarnatt här vid stranden af *Neva*, ger en ganska skön anblick, fast än det meteorlika försvinnandet af eldprakten, ofta sorgligt påminner mig förgångligheten af mången herrlig bild från min ungdom. -- Om jag nu först, (4 dagar sedan) började detta blad, i stället för att jag nu redan är på sista sidan, så skulle jag berätta Dig mycket, ganska mycket, om de tvenne sistförflutna dagarne, emedan jag på båda dessa dagar sett så mycket skönt, att jag i dag ännu ofta ovillkorligt tillsluter ögonen, för att låta alla de stora herrliga bilderna åter sväfva förbi mig, uti en inre ostörd åskådning. Jag hade emottagit en bjudning för gårdagen, till en middagsmåltid i staden, och for derföre i förgår in med H. Det

var efter midnatten vi foro härifrån; en stilla varm Sommarnatt och den första rått stjernklara i denna Sommar, emedan det hittills beständigt varit för ljus för stjernskenet. Den stora *Peterhofs*-vågen, på hvilken vi foro, var ännu liksom besädd med vagnar och droschkor; i alla landthus såg man ännu ljus, ur många skallade musik emot oss, och *Petersburg* låg i högtidlig stillhet framför oss. De stora massorne af dess palats och Kyrkor, hafva om natten ett ännu mer kolossaliskt utseende än om dagen. Emedan nästan alla rika och vålmående om Sommaren bo på landet, så synas många hus oupplysta, men Kyrkornas Kapeller voro eklårerade, och i högtidlig gloria strålade ur dem den Heliga Jungfruns bild emot oss i den dunkla nattens tystnad. Vår våg förde oss öfver *Hötorget*. Här stodo många hundrade små, en- och två-spänniga, med gräs och frukter uppfyllda kårror; deras åkare lågo antingen på dem, eller ock bredvid och under hästarne, allt som det passade sig, och väntade dagens ankomst, ty då börja de redan sin handel, emedan de klockan 6 måste lemna rum för bönderne, hvilka sedan föra spannmål och hö till staden. De stora kraftiga gestalterne, med de långa skäggen och de brokigt randade skjortorne, se besynnerliga och ovanliga ut, lika som sjelfva

åk- och seldonen. Det såg ut som en hord af vildar hade lagt sig att sofva, och öfver de såfvande kastade den hängande silfver-lampan framför Guds Moders bild i Kyrkans Kapell, sitt milda sken. Klockan var efter 3 då jag gick till sångs, och klockan 5 väckte mig redan den herrliga musiken af tvänne Gardes-Regementen, hvilka marscherade förbi mina fönster. Att åter somna, var ej att tänka på, då ringning i alla Kyrktorn tillkännagaf början af Elie-dagen, hvilken här anses såsom en högtidsdag, och jag väckte då, (för *Petersburg* ovanligt tidigt,) min piga, och låt henne tagga in frukosten. Våderleken var under skön och jag antog derföre dubbelt gärna B.s anbud till en spatserfart, i synnerhet som det är min önskan, att först låra känna *Petersburg* till sitt yttre, innan jag börjar bese dess enskildta byggnader och märkvärdigheter. O, att jag kunde i en spegel visa dig allt det som på denna lilla resa flög förbi mig. En egenhet som mycket behagar mig, i denna sköna Kejsare-stad, är nyheten och lifligheten af alla dess byggnader, och de herrliga Granit-kolonner och quaderstenar, som man här ser så ofta. Granit och jern synas här också vara de egentligaste bestånds-delarne, af hvilka prakten för en så högt i Norden belågen stad kunde bildas. Marmor gör här

nåstan ej något intryck. Den 16 Maj 1703 lade PETER DEN STORE grundstenen till *Peters-Borg* eller till den nuvarande fästningen, som är byggd på en liten holme i *Neva*, och kort derefter utmärkte han *Vasili-Ostrov* såsom medelpunkten af den nya staden; men år 1711, då Vinter-palatset uppbyggdes och Amiralitetet bortflyttades på södra sidan om *Neva*, blef äfven stadens Centralpunkt hit förlagd. Under PETERS regering upprestes 109 hus af sten och 554 af trä. Enligt Hans första plan skulle *Petersburg*, i likhet med *Amsterdam*, genomskåras af segelbara kanaler; men oförutsedda hinder mötte utförandet af denna tanke, och blott i *Vasili-Ostrov* synas spåren till dessa anläggningar. Under Kejsarinnorne ANNA och ELISABETH skedde mycket till det nygrundade residensets förskönande; men större delen af dess skönaste byggnader äro uppförde af CATHARINA II. Marmor-palatset, *Tauriska* palatset, 37 Kyrkor, 2 Kloster, Arsenalen, byggnaden för de sköna Konsternas Akademi, den herrliga infattningen af *Fontanka*-(1.), *Mojka*- och *Catharina*-kanalen, PETER DEN STORES bildstod och den verldsberömda ballustraden för Sommartrågården, äro alla lysande monumenter af Hennes Regering. År 1796 räknade man i *Petersburg* 4,000 hus och

225,250 invånare; efter den nu (1816) skedda räkning, har *Petersburg* 386,285 invånare, 3,102 sten- och 5,285 trådhus, 113 Grekiska Kyrkor och 53 Kyrkor för andra trosbekännelser. Stadens omkrets uppgifves till 33 och en half verst och dess diameter till 9 verst. *Petersburg* delas i 12 delar, dessa åter i 54 kvarter, hvilka utgöras af 431 gator. Den innehåller 7 öar, som bildas af 10 armar af *Neva*, öfver hvilka äro 153 bryggor: 7 af jern, 26 af granit och 120 af trä. Man förvånas ännu mer öfver den hastiga tillväxten af dessa husmassor, om man betänker, att man i detta klimat kan bygga blott 5 månader om året, och att den morassiga, sumpiga marken fordrar en grundval som ofta är besvärli-gare och kostbarare att uppföra, än själva byggnaden.

Jag kan blott gifva Dig ett utkast af alla de herrligheter som jag har sett på min spatserfart. Få af de privata byggnaderna kunna kallas palatser; men i dess ställe äro flere af husen så stora, att 80 till 100 familjer bo deruti, så litet man också förstår sig på att inskränka sig i anseende till antalet af boningsrummen. Vi foro längs efter *Catharina*-kanalen förbi *Lombarden* och *Hittebarnhuset*, till *Boulevarden*, som är en Allée, med tre gångar af lindtrån, och

förér ifrån *Isaaks-platsen* rundt omkring *Amiralitetet*. Den medlersta gången är 40 fot bred, gångstigen utomordentligt snygg och i allt afseende väl underhållen; tråden, som omgifvas af gröna gråstorfvor, skötas på det sorgfälligaste, vattnas dagligen och stödjäs aktsamt; men de flesta af dem äro dock redan 8 till 9 gånger omplanterade, hvilket synes på stödpålarne. Vallen, som hitintills omgaf den ofantliga *Amiralitetets*-byggnaden, nedrifves nu och marken planeras, hvarmed så väl denna promenad, som äfven åsynen af den obeskrifligt herrliga byggnaden, kommer att vinna ganska mycket. På högra sidan om *Boulevar-den*, ser man framför sig *Slotts-platsen*, på hvilken ofta 50 a 60 tusen man paradera. — *Kejserliga Vinter-palatset* är ingen egentligt skön byggnad, men den imponerar genom sin storhet; midt emot detsamma är den vida platsen innesluten utaf ett enda i halfcirkel byggdt hus, i hvilket *Generalstaben*, med hvad dertill hörer, har sitt säte och der äfven, i en flygel, *Tyska Theatern* befinner sig. För någon tid sedan hade *Köpmans-klubben* här sina rum. De hus hvilka innefatta denna plats ner åt *Moika*, äro för det ställe där de stå, ej nog sköna, om jag undantager det af afledne *Kejsar PAUL* på hörnet af *Stora Million* (2) uppbyggda *Exercitiehuset*, som innefattar blott en en-

da salong, men i hvilken flere tusen man exercera, och likvål synes den dock alldeles icke stor i förhållande till sjelfva Slottet och till platsen. Utsigten ifrån den ena sidogången på *Boulevarden*, åt *Neva*, och den på andra sidan liggande *Börsen*, med dess peristil, och de tvenne fyrbåkar förestållande, rostralkolonnerne, är rätt skön. Ifrån den andra sidogången, öfverskådar man *Isaaks-platsen*, jemte den långa bron till *Vasili-Ostrov*, *PETER DEN STORES* årestod, *Senats-byggnaden*, *Ridbanan* för *Chevalier-Gardet*, (hvars fasad är en imitation af *Minervas* tempel i *Athen*) och *Isaaks-Kyrkan* (som nu kommer att, till största delen, undangömmas af det jättlika *Labanovska* huset). Ifrån hufvudgången på *Boulevarden* ser man långs efter de tre bredaste och största gatorne i *Petersburg*. Den medlersta, eller *Nevska Perspektivet*, är tre fjerdedels Sv. mil lång och öfver 20 famnar bred. Allt hvad man ser, framstår sig så friskt, leende och ungdomligt, samt gör ett gladt intryck. Jag tillstår helt uppriktigt, att jag i idel betraktande och åskådande finner här ett nöje, som jag alldrig hade väntat mig; intrycket är kanske icke djupt, men det är gladt och högst lifligt.

Jag åt middag i ett stort sällskap, der man mycket bemödade sig att med

hvarandra underhålla rätt sinnrika samtal, likväl skulle jag nästan vilja förlikna dessa med Rum bränd på socker; -- spriten är berstdunstad och smaken blir obehagligt söt. Efter kaffe tiden, det vil säga mot klockan 9 om aftonen, foro vi ännu till *Kammenoj-Ostrov* (5) och jag var med alla mina känslor så försänt i de herrligheter, som i de mest intagande samt hastigt och mångfaldigt omvexlande bilder, flögo förbi, att jag ej tydligt kan beskrifva dem. Först åker man längs med den breda stolta *Neva*, till höger sluter sig från det Kejsarliga *Vinter-palatset* ända till *Marmor-Slottet*, den ena prakt-byggnaden till den andra; till vänster ser man öfver den klara strömmen med dess sköna granit quay, fästningen och dess genealiskt djerfva torn, till dess man kommer till stora *Sommartrågården*, hvars galler af tackjern, såsom ett praktstycke af Kejsarlig herrlighet i *Petersburg*, är vidtfrågadt; dess 36 granit-kolonner (af 2 famnars höjd och 3 fots diameter hvardera) hvita på (6 kubik fots) granitkuber och bära vackert formade vaser och urnor. Den lätta prydliga teckningen, den rika förgyllningen, de stora gallerportarne och, bakom dem, *Sommartrågårdens* långa oöfverskådeliga skugg-gångar med sina Marmor-statuer, och *Michailovska palatset* i fonden, -- en beundransvärd an-

blick! Nu åker man åt vänster, öfver *Neva*, och ser till höger den lilla trådhyddan som PETER DEN STORE fördom bebodde och hvarest Han vakade öfver sin stads grundläggning och uppbyggnad. Också finnes ej någon mera passande tid om dagen, till alla dessa herrligheters åskådande, än en sådan afton, då solen nedsjunker i det af dess strålar purprade hafvet, i hvars återsken allt flammar, strålar och blixtrar. Du åker fram på den breda vågen, på hvilken väl 12 vagnar kunde fara i bredd, — bredevid för och efter rulla och skramla åkdon af de olikaste utseenden, — deremellan flyga de rödklådda, vakthafvande Gardes Kosackerne på *Kammenoj-Ostrov*, fram och tillbaka, och sedan åter ett fruntimmers sällskap till håst, åtföljdt af rikt klådde Jokeis; och nu, se Dig tillbaka huru alla dessa gyllene Kupoler uti den blånande aftonhimmeln kasta sina flammande strålar, huru *Neva* lekande bryter sina rosenröda böljor -- alla fönster blixta i gullglans, *Sommarträdgårdens* galler glimmar praktfullt, och der bakom, den mörka skogsnatt, hvarutur Marmorbilderna, likt vålnader, framblicka, — och ändock är utsigten ifrån *Kammenoj-Ostrov* bergen ännu skönare. Staden, med sin prakt, är väl försvunnen bakom Dig; men deremot beträder Du en eliseisk fredsholme, som

förtjusar Dit hjerta. När jag första gången såg nejden kring *Petersburg* åt *Peterhofska* sidan, öfverraskade mig den Österländska styl, i hvilken de flesta byggnader der äro uppförda, men *Kammenoj-Ostrov* uppväcker hos Dig alla bilder af Italiens trollnejder. Floden är här silfverklar, gondoler, med brokiga vimplar, gunga, vaggade af våstanflågten, af och an, och lått som Iris's båge hvälfver sig bron högt öfver strömmen. Kejsarens Palats är blott ett i glad styl uppbyggdt landthushus, och du ser, så långt Ditt öga rårker, Villa vid Villa, alla omgifna af en blomsterprakt, som formerar ett färghaf, — aftonrodnaden genom de mörka björkarne skinande på den gröna torfmattan, och på båda sidorne om elfven, uppåt och nedåt, dessa blomstrande buskar, dessa höga, smala trån, hvars växt och krona hafva någonting alldeles eget, och alla dessa landthus, hvilka, med sina till en del ljusgröna tak, och af ett enda stort spegelglas bestående fönster, ligga strödda i den brokigaste mångfalldighet och sedan denna blå himmel, denna fullkomligt dunstfria luftkrets, denna rosenfärgade aftonrodnad, skönare än den någonsin lyst oss, detta stjernornas svagare silfverljus — O min ELISE, alldrig kan, alldrig skall jag glömma denna afton!

Vi kommo hem efter klockan 11, och det gjorde mig ganska godt att än-

nu ett par timmar få höra en rätt skön musik; i synnerhet sjöngos många fyra- och åtta stämmiga stycken; utan Accompaniment och deribland äfven förträffliga sånger, gamla Italienska mästares compositioner, i hvilkas harmoni denna aftons känslor skönt och sakta svåfvade förbi mig. Men för denna rika dag var mig ännu ett högtidligt intryck förbehållit. Det var emot klockan 2 då jag for hem, och hastigt låg framför mig i fullmånens glans *Kasanska Kyrkan* inred sina höga pelarekolonnader, som jag ännu icke sett. Det intryck dess oväntade anblick i nattens tystnad och i månskenet, gjorde på mig, var djupt och högtidligt allvarsamt. Byggnadens jätte-massor trådde djupt tillbaka i mörkret, under det att pelare-gången och Portalens kolossala bildstoder strålade i ett stilla silfverljus. Kyrkan ligger med sin hufvud-fasad åt *Nevska perspektivet* och är utanför, i en halfcirkel, omgifven med en fyrdubbel kolonnad af Korintisk ordning, vid hvars båda yttersta ändar, på granit piedestaller äro uppställda Erke-englarne GABRIELS och MICHAËLS bildstoder. Bronsdörrarne vid hufvud ingången, som äro gjorda efter BATTISTERIOS berömda Kyrkodörrar i *Florenz*, innehålla en mängd föreställningar ur bibliska historien; -- emellan peristilens pelare stå, på hvardera sidan, tvenne jätte bilder

nemligen: Storfursten VLADIMIRS, den helige ALEXANDER NEVSKYS, JOHANNES DÖPARENS och den helige ANDREÆ. Hvalfvets Kupol är omgifven med 16 pelare af Korinthisk ordning och deruppå hvålfver sig ännu en mindre Kupol, som bår det förgyllda korset. Jag kunde knapt afbida morgonen, och beställde vagnen straxt efter frukosten, för att tillbringa morgontimmarne i *Kasanska Kyrkan*. Äfven nu, i det klara solskenet, förnyade sig för mig det i går afton väckta intryck, -- men nu såg jag tillika att platsen der denna sköna byggnad står, icke är gynnande för densamma. Västerut är vägen, med ett högt och ståtligt tackjernsgaller infattad plats, hvilken skall blifva ännu skönare, då vid dess båda ändpunkter komma att stå Apostlarnas PÉTRI och PAULI Kolossala statuer, hvarje af dem arbetad af ett enda 21 fot högt granit block (men af hvilka den ena vid transporten från Finland, tyvärr drunknat; den andra står ej långt från *Michalovska* palatset och väntar der Konstnårens bildande hand och en ny kamrat). Men på östra sidan stöter Kyrkan för tått till *Catharina*-kanalen och åt söder är hon begränsad af oprydliga och i hennes granskap allt för små hus. Vid ändarne af den pelare-gång som på fram sidan i halfcirkel öppnar sig, äro

tvåne stora portaler, hvilka bilda genomfarterna: åt väster till den gatan som kallas den stora *Meschtschanskaja* (eller borgaregatan) och åt öster, ut med *Catharina*-kanalen; några tvifla dock redan på varaktigheten af dessa portalhvalf, ehuru sjelfva Kyrkans byggnad ej ännu är alldeles fullbordad. -- Men dessa små, det första intryckets afbrott, huru utplånas de icke vid intrådet i sjelfva templet, hvars praktfulla höghet utöfvar en helig makt öfver den intrådandes sjål. Kyrkans inre har form af ett Grekiskt kors. Hon är 231 fot lång, bredden emellan de tvåne hufvud ingångarne är 182 fot och skeppets 84 fot. Till första Kupolens hvalf utgör höjden 182 fot. Ljuset infaller uppifrån genom 16 fönster, befintliga i Kupolen, som upphöjer sig i mitten, och hvilar på fyra med pilastrar prydda pelare, hvarifrån en dubbel pelare-gång leder till de tre ingångarne och till hufvudaltaret. Skönare pelare än dessa, har kanske ej något tempel i verlden att uppvisa, (4) och dessa ensamt äro värda en resa till *Petersburg*. Hvar och en af dem, i ett stycke huggen af granit är 35 fot hög, ungefär 3 och en half fot i diameter och klar och glänsande som kristall. Till färgen äro de dels rödaktiga dels gråa; piedestalerna och kapitalerna äro af starkt förgylld brons, dessa 56 pelare äro i

hvarje hånseende sanna Måsterstycken, hvilkas sammanställning åstadkommer ett stort och, som jag tycker, oförgåtligt intryck. Men tyvärr, är Kyrkan för liten för dem, och, oaktadt all sin prakt, förekommer mig denna, sedan jag oftare sett den, och ej mer öfvervåldigas af första intryckets magt, som ett fodral öfver dessa oförlikneligt herrliga pelare.

Hofrådet och Professoren WORO-NICHIN har gjort första utkastet till denna Kyrka, och den sist afledne Grefve STROGONOFF var ordförande i den till detta ändamål nedsatta Commission. Den 27 Augusti 1801 lade ALEXANDER grundstenen, till byggnaden och 1811 var hon redan såvida färdig, att hon den 15 Sept. g. st., årsdagen af Kejsarens kröning, kunde invigas. Men åt söder är dess yttre ännu icke fulländadt. Kyrkans golf är lagdt i Mosaik af brokig skiffer och Marmor. — De trappsteg som föra till altaren bestå af ett slags gråsten, hvilken antager en ganska vacker politur. Hufvudaltaret är prydt med den heliga Gudsmoders af *Kasan* namnkunniga bild, som under Storfursten IOANN WASILIEVITSCH regering fördes från *Kasan* till *Moskva*, hvarifrån PETER DEN STÖRE lät transportera den till *Petersburg* och uppställa den i *St. Andreæ Kyrka* på *Vassili-Ostrov*. Derifrån kom den till

Kasanska trädkyrkan, som Kejsarinnan ANNA låt uppbygga, och nu är den en helgedom i den nya Kyrkan. Den svartbruna bilden har fått en präktig ny infattning af klaraste guld, och man värderar de juveler och perlor hvarmed den är smyckad, till öfver 200,000 Rubel. Största delen af denna prydnad är en gåfva af Kejsarinnorna MARIA och ELISABETH samt Drottning CATHARINA af *Würtemberg*. Ballustraden framför altaret samt ingången och flygeldörrarne til detsamma äro af massigt silfver, äfven som de rikt förgyllda strålarna deröfver. Den triangel som omgifver de bokstäfver hvilka bilda den aldrahögstes namn, består af äkta stenar. Framför hufvudaltarnes helgonbilder, stå manshåga silfverljusstakar. Till vänster från hufvudaltaret är den för Kejserliga familjen bestämde platsen, under en Baldachin af grönt, guldbroderadt sammet, hvaröfvar man ser det Ryska vapnet och denna inskrift:

Сердце Царево въ руцѣ Божіей:

Konungens hjerta är i Herrans hand.

Till höger om altaret, i rät linea med tronhimmelen, är den blott några trappsteg upphöjda predikstolen. — Utom detta hufvudaltare, äro ännu tvänne, åt den helige THEODOSIUS och Jungfru MA-

)   A   (

RIA helgade altaren, som likaledes äro rikt prydda med helgonbilder, hängande silfverlampor och silfver-kandelabrar. Ibland Kyrkans dyrbara kåril utmärker sig en stor gyllene kalk, hvars elffenbensprydnader äro skurna af Enke-Kejsarinnan MARIA FEODOROWNA.

Ryssarne sätta mycket värde derpå, att ingen utlänning arbetat hvarken på byggnaden eller dess konstprydnader. Statuerna, taflorna, Basrelieferna, allt är förfärdigadt af Ryska Konstnärer. I den höga hvålfningen öfver hufvudaltaret, är en stor målning på guldbotten, nattvardens stiftning, af Akademikern Bessonnoff. Grupperingen är Copie, coloriten herrlig; — figurerna framtråda oändligen skönt på guldbotten, — men detta är också efter mitt omdöme, allt det goda som derom kan sågas. Midt emot är Jungfruns himmelsfärd af Schuboff. Ganska dåliga äro de i Kupolens fyra Nischer målade 4 Evangelisterne. Det var en utländsk Konstnär uppdragit, att pryda dessa Nischer med Basreliefer, föreställande Evangelisterne af kolosalisk storlek, i lutande ställning. Då de voro fullbordade erkändes de allmänt såsom förträffliga konstverk. Men man hade ej tänkt på medel att behörigen fästa dem uti denna hvålfda höjd. De ramlade ned och blefvo, emedan Konstnären

under tiden aflidit, bortlaggda. I deräs ställen suddades dit de 4 fula bilder med gulbleka färger, af helt olika coloriter, som stöta det öfver den öfriga prakten förvånade ögat. Basrelieferna öfver Kyrkans yttre ingångar, äro af PROKOFIEF och den berömda MARTOS. Den sednare arbetar äfven på de 4 Evangelisternas Statuer, hvartill Donska Kosackerna förårat af sitt byte 40 Pud (80 Lispund) silfver. Kyrkans skönaste prydnad äro de rundtomkring på murarna med smak ordnade örnar, fanor och standarer: troféer efter de två sista årerika fälttågen. Deraf finnas 108 Franska och 7 Persiska. På en af de pelare som bära Kupolen, hänger, innesluten uti ett glasfodral, DAVOUST's Marskalksstaf, och derunder äro de eröfrade städernas och fästningarnes nycklar upphängde på brons-taflor, med Ryska och Latinska namn. Flere Tyska städers och bland dem *Hamburgs, Bremens* och *Lybecks* nycklar finnas der. Prinsens af *Eckmühl* Marskalksstaf blef för någon tid sedan ur Kyrkan bortstulen, af en vid Kejserliga Kapellet anställd Fransos; men stölden upptäcktes innan tjuften hann bringa sitt rof i säkerhet.

Omgifven af dessa odödliga segrars troféer, hvilat här KUTUSOV's stoft. I detta Tempel blef den ädle gråhårs Hjel-

ten, innan sin afresa till krigshåren, af Metropolitens högtidligen vålsignad och invigd till sin höga kallelse, att rådda sitt hotade Fädernesland; -- här hvilar han nu, efter ett troget uppfyllande af sitt heliga löfte. Hans grafsten är enkel, likasom han sjelf varit till sitt lefnadssått.

Lef väl min ELISE, Du vänliga Engel, och tänk på mig med ömhet.

FJERDE BREFVET.

Augusti 1816.

*Elefanten, -- Himmelsfårds-Kyrkan, --
Krestovsk y.*

Vi hade i går en Entrée-billet till besök hos de Elefanter, Kejsaren fått till skänks af Persiska Schachen, och emedan våderleken var angenäm, gjorde vi oss färdiga att efter frukosten, d. v. s. på eftermiddagen gå till fots till *Jägare-Hofvet*, der ett särskildt trådhus är för dessa främlingar uppbyggdt. På vägen dit, gjorde vi besök hos en Fru som nyligen flyttat i ett nytt logis; våra Betjenter medförde, i stället för salt och bröd, bakelser och fina viner, hvarmed

vi skulle hålsa vårdinnan i den boning dit hon nyss hade flyttat. Denna plågsed anses med aktning i Ryssland, och första besöket uti en bekants nya boning, göres ej gerna med toma händer. Vår vänn var, då hon fick höra ändamålet af vår spatsergång, genast färdig att följa med. Vi gingo långs med *Fontanka* förbi det af Kejsarinnan CATHERINA upphyggda Lazarett och Därhus, hvars trädgård är ganska vacker med sina stora blomster-parterrer och smala björkar; men som vi ej rått kände den långa vägen, vände sig en af våra följeslagare till Polis-skyltvakten (5) och underrättade sig nogare derom. Den vänlige gubben visade oss tillrätta med mycken tjenstfärdighet och höflighet. Till Elefanternas omvårdnad hafva några Persianer här qvarblifvit. Dessa se ganska väl ut i sin vackra nationaldrägt, och vi blefvo förvånade öfver deras anletsdrags utmärkt regelbundna skönhet. Deras mörka blixtrande ögon kunna hvarken jämföras med Nordlänningens klara djupa blick ej eller med Italienarens gnistsande öga — men uttrycket af ett lätt genomträngande förstånd, och framför allt af liflig inbillningskraft strålar derutur. De äro viga och smidiga som lindansare, framför hvilka de likväl äga företräde genom sin stolta och vårdiga ställning. Först förde de oss till den mindre Ele-

fanten, en hona, den vi ännu funno vid sin af hön och hvetebröd bestående måltid. Den ena Persianern bad oss ej blifva rädda, emedan han nu skulle låta oss höra djurets röst, och det rop hvarmed det i krig anfaller sina fiender; detta förstod jag ej, och ryste ej litet, då Elefanten hastigt upplyftade sin snabel, sedan sänkte den och utstötte en länge uthållande och mångfaldigt modulerad ton, som jag kan jemföra blott med skallet af flere trumpeter. Vi gingo sedan till husets andra afdelning, hvarest hannen stod. Hans höjd, som mycket öfverstiger honans, uppgafs vara 18 fot. Tänderna äro affilade på honom och beslagna med guldringar. Persianern berättade att denna Elefant, vid Persiska Sändebudets intåg i *Petersburg*, skulle hafva slitit mycket ondt, ej endast af kölden, ehuru han var försedd med lappskor och insvept i shavlar, utan äfven hade den palankin han bar, blifvit så vårdslöst fästad på honom, att han sårades deraf. — Han visade oss de ställen på ryggen der den genomskafda huden åter blifvit hopsydd, och sårmarne voro tumstjocka.

Djurets storlek, dess tröghet, dess plumpa fötter och öfriga fulhet, förekommo mig rysliga. Jag finner ej något förhållande emellan hans kolossala figur och de öfriga landtdjurens storlek; —

det synes mig likasom vore Elefanten en lemning efter en försvunnen organisation af jättelika djurarter, och såsom uti en ofantlig afgrund, skådade jag ned uti de förflutna århundradens tidrymder, hvaraf vi ej veta något vidare, än hvad gåtlika spår af naturfenomenener kunna låta oss ana. Vid åsynen af detta djur, gillade jag ännu mer den mening, att meniskan från första början uppträdt såsom jordens Herre och Konung, utan att hafva behöft småningom genom list och uträkning förvärfa sig herraväldet deröfver. — Vid Elefantens anblick sväfvade för mig en helt annan bild af naturen, än den våra Europeiska länder hittills kunnat väcka. En dylik djurart står ej i något förhållande till våra strömmar, våra trån, våra djur. I de trakter der den är hemfödd måste allt i naturen åga ett annat utseende än på vår verldsdel. Lik en tafla, stodo Asiens och Africas vegetationer för mig, hvarest den heta zonens mågtiga drifkraft på en gång framföder blommor och frukt, de ådlaste kryddor och det finaste dödande gift; — — insecternes skal, foglarnes vingar, hafvets skaldjur och koraller, guldets och juvelerna i jordens sköte, — allt strålar der i en rik lysande färgprakt, uti solens brännande strålar. En mängd af mörka drömmar och bilder uppsteg för mig, då jag stod framför denna natu-

rens koloss, som med sina små, djupt liggande ögon såg förståndigt på mig.

Då vi lemnade Elefanten, frågade soldaten om vi skulle vilja se ännu en Persian? Vi skrattade emedan han dermed mente ett vilddjur, och nyfikenheten förmådde oss att följa honom. Han förde oss till en Leopard, som ännu var ganska ung och lydde sin skötares befallningar. Likväl såg han dervid lömsk och blodtörstig ut. Åsynen af ett sådant rofdjur, hos hvilket man tycker sig se bilden af en fiendtlig princip i naturen, gjorde mig ångslig, och jag var glad att slippa derifrån.

Då vi reste hem gjorde vi en omväg för att bese *Christi-himmelsfärds-Kyrka*, hvilken jag hade hört berömmas ganska mycket. Den högtidliga tystnad, den dystra höghet som vid inträdet i de Góthiska Domkyrkorne så måktigt öfverraskar själen, finnes icke i något Grekiskt tempel. Kyrkorne äro alla, i förhållande till de närmaste husen, för små; tornen visa sig ganska prydliga, det inre är vackert och vänligt, till och med praktfullt, men hvarje gång tycker jag mig likväl inträda uti en vål städad sällskaps-sal. Detta intryck härrör vål ock deraf, att enligt Grekiska Kyrkobruken finnas hvarken orgor, eller bänkar, eller ett sådant

Chor som i våra Kyrkor och sållan någon predikstol i en Grekisk Kyrka, hvilken derföre synes utgöra en med stora kakelugnar och fönster försedd sal. -- Altaret i fonden skimrar af guld och siltver; helgonbilderna på väggen äro ganska prydliga, men taflorna vanligtvis obetydliga, och ibland ser man en afdelning af Kyrkan inrättad till boningsrum för Kyrko-betjenterne, och försedd med bord, stolar och sång. Den herrliga *Kasanska* Kyrkan, som med alla sina fel likväl är en kostlig juvel för det sköna *Petersburg*, anför jag här blott som ett undantag. Allt det jag nu anfört märkes likväl icke, när man inträder under gudstjensten, emedan fantasin och derigenom åfven själen, då uppröres för mycket, för att sakna behof, hvilka endast vanan helgat för oss.

I *Christi-himmelsfärds*-Kyrka fann jag ej något märkvärdigt, utom det af tackjern gjutna golfsvet, ett uti Sepia ganska väl måladt helgonhufvud och en stor tafla, hvars betydelse jag gerna hade låtit förklara mig, emedan den tycktes grunda sig på någon romantisk saga. -- En Furste i hermelins-mantel och med Krona på hufvudet, förer en skön Jungfru mot en ung Riddare och tyckes vilja öfverlemmna honom hennes hand, men i skyn visar sig Guds-moder, föratt -- som

jag förmodar -- hindra det, emedan i detsamma några Nunnor framtråda ur folkhopen, som fyller fonden. Öfverhufvud kunde den äldre Ryska historien och Ryssarnes folksagor blifva en rik grufva för våra nya Romanskrifvare. Jag låter med största nöje berätta för mig sådana, så ofta tillfället medgifver. I Ryssarnes religiösa fördomar förekomma ofta sköna ljud af en ren menskelig känsla; så t. e. inbilla sig hustrur att genom böner kunna utverka syndaförlåtelse för sina män, och tro att en dygdig och from maka skall kunna genom sin vandel förhjelpa äfven sin man till himmelen.

I *Himmelsfärds-Kyrkan* såg jag äfven en undergörande MARIE-bild som anropas för hemliga bekymmer, omgifven och omhängd med en oändlig mängd små skänker. Kyrkobetjenten sade: detta är allt skänker af Fruar, af hvilka ganska många ofta infinna sig här för att göra bön. Det rörde mig, emedan jag der igenkände det allmänna kvinno-ödet. -- Dessa tårar, stumma och fromma, utgjutne endast inför Gud -- detta villiga emottagande af den djupaste smärta -- och dennas vänliga tåligenhet, döljande -- i sanning, ELISE, blott kvinnans hjerta är i stånd att känna huru djupt en kvinna kan bedröfvas. -- -- Sedan vi druc-

kit kaffe, foro vi till *Krestovskij* (Kors-
holmen) (6) på den sköna *Kamennoj-O-
srovska* vägen, som jag beskref för dig i
mitt sista bref. Det var en alldeles molnfri
Sommardag, och flere hundra våklåd-
da menniskor vandrade samma väg. I sto-
ra *Sommartrågården* voro alléerna upp-
tyllda med promenerande och på sam-
ma sätt vimmlade det på alla holmar.
Krestovskij är en af de mest besök-
ta samlingsplatser för Söndags-verlden.
Här var jag i tillfälle att höra den vackra
Ryska hornmusiken, och att se skrin-
backare af tråd, som utmärka sig genom
sin prydighet. Banan är hög, hal och
sluttande; den lilla vagnen hvaruti man
sätter sig, far, på helt små hjul, nedföre
de smala spåren med en obeskriflig ha-
stighet. Det är ett nöje som uppväcker
svindel. — Vi åkte öfver flere af dessa,
medelst broar förenade holmar, och på
en af dem tyckte jag mig vara försatt
till Tyskland. Här såg jag en mängd
Tyska handtverkare med sina hustrur och
barn i Söndags-ståten. De förra rökte
tobak, drucko öl och kaffe och spelade
kåglor. Här hördes blott Tyska och jag
inbillade mig till och med att sjelfva ån-
garne och tråden hade ett mera Tyskt
utseende här, än annorstådes.

Denna vecka skall jag få bese Ere-
mitaget, och fröjdar mig redan förut öf-

ver de konstskatter som der visas. Genom anskaffande af målningar, som förut funnos i *Malmaison*, har Kejsaren riktat sitt galleri med flere ganska förträffliga måsterstycken, i synnerhet ifrån Spanska skolan. -- Mera hårnåst.

FEMTE BREFVET.

September 1816.

Grekiska Gudstjensten. Den Ryska Köpmans-familjen. Procession till Nevsky-Kloster. Dansklubben.

Det var en mörk och mulen höst-afton; jag satt i skymningen på soffan och mina drömmar förde mig till Tyskland -- då tornklockorne började att ringa, för att förkunna aftonsången, hvarmed den följande dagens högtid skulle förberedas.

Den Grekiska Gudstjensten har för mig ännu ett behag, utom nyhetens, och därför tog jag hastigt på mig min kappa, och åkte till närmaste Kyrka.

Öfver hela det stora *Hótorget* kastade Kyrkans eklåring sitt ljusa sken. Hundradetals människor vandrade i aftontystnaden till den Högstes tempel;

hvarest alla hjertan förenade sig uti *en* önskan, *en* bön, *ett* anropande. — M A R I E-bilden i det lilla öppna Kapellet, strålade i förbländande ljusskimmer, och alla förbigående korsade och bugade sig med andakt för Himlarnes Drottning.

Vi intrådde i Kyrkan, som redan var full med menniskor. Hångande silfverlampor flammade framför helgonbilderna, och för några af dem, som i synnerhet voro föremål för Ryssarnes andakt, brunno hundraåtals smala lysande vaxljus. Gubbar, barn, qvinnor och karlar, — alla böjde sina knän för himmelens och jordens Herre, alla höjde sina hjertan i tysta andaktsfulla böner, och endast osynliga sång-Chorer prisade högt den Eviges namn och anropade Hans nåd och förbarmande. Aldrig har jag hört en skönare sång, eller mera välljudande menniskoröster, än dessa sopran-Chorer, då de, infallande uti den starka basröstens solo, sjöngo: Herre förbarma Dig öfver oss — (Ghospodi pomiluj). På en gång förenade sig alla sångarena till ett högtidligt hela tempelt genomskallande Chor, — de gyllene flygel-dörrarne som dölja altaret sprungo upp, gardinen sväfvade undan; framför altaret stodo presterne i sina rika guldkantade klåder af silfvertyg, och med sina långa fladdrande hår; deras skågg räckte nästan

till gördelen; -- så skredo de underbara gestalterne långsamt fram, under Chorer-
nas mer och mer stigande sång, buro
stora helgade ljus i sina händer, och
uppreste midt i Kyrkan en högt värde-
rad bild af den helige ALEXANDER
NEVSKY. Under den tid folket fram-
trängde för att kysa den, vandrade pre-
sterne kring Kyrkan, korsade sig och
offrade rökverk för hvarje helgonbild.

Efter några dagar, så kalla och stor-
miga att vi måste flytta från landet in-
till den varmare staden, hade vi här
åter under tre veckor den vackraste vå-
derlek, och så klara molnfria dagar som
vid denna års-tid äro mera sällsynta till
och med i det nordliga Tyskland. Den-
na glada våderlek var oss så mycket
mera välkommen, som den lofvade blif-
va gynnande för den folkfest som firas
på ALEXANDER NEVSKY's dag, men
Tisdags aftonen den 29 Augusti (10 Sep-
tember) betäcktes himmelen med moln,
och då vi kommo från Kyrkan, begyn-
te det att sagta regna; mot midnatten
blefvo stjernorna åter synliga och den
rena, blå natthimmelen lofvade att solen
skulle gå klar upp: detta hopp bedrog
oss likväl. Då jag vaknade klockan 6,
regnade det starkt, hvilket förtretade
mig så mycket mera, som några af mi-
na bekanta öfverenskommit med mig att

klockan 7 på morgonen gå till *Nevsky Kloster*, för att inhämta en liflig bild, så vål af processionen, som åfven af den tillströmmande folkmängden. Emot klockan 7 slutade likvål regnet, och då mina vänner kommo efter mig, var det vål kyligt och blåste, men åndock torrt och klart. Vi hade en god Tysk mil att gå, och vågen förde oss utmed *Fontanka*, genom en lugnare del af staden, till dess vi kommo till *Nevsky Perspektiv*. På *Fontanka* såg jag med förundran de stora fastliggande fiskare-fartygen, med en afskild, med skorsten försedd, boning på hvardera sidan, och i midten ett öppet, obetäckt rum för köpare. Sjelfva sumparne åro belågne under vattnets yta och genomborrade, så att fisken här alltid kan fås färsk och lefvande. Bredvid dessa fisk-båtar lågo några och trettio stora med åplen uppfyllda fartyg. På sjelfva *Perspektivet* var det, i förhållande till den vanliga rörelsen, ånnu tyst och tomt, men ju längre fram vi vandrade, desto lifligare blef det på gatorne, och de få personer som i början vandrade samma våg med oss, växte snart till ett antal af hundra, och dessa till ett antal af flere tusende menniskor. Nära vid Klostret gingo vi in hos en Rysk Köpman af lågre klassen, och detta tillfälle att få se lefnadssättet hos en Rysk familj af dennas vilkor, var mig på det högsta välkom-

met. -- Vi fördes i ganska hyggliga och rymliga men enkelt möblerade rum. Luxen och prakten hos en sådan Ryss inskränker sig merendels blott till två ämnen: Hustrun och Helgonen. Till dessas prydnad använder han så mycket hans tillgångar kunna medgifva, och ej sållan visar sig en Ryss af denna klass, klådd i en kaftan af groft klåde, ledande vid armen sin hustru, hvilken strålar af Juveler och äkta Perlor. De många helt och hållit i silfver infattade helgonbilder, framför hvilka massiva, hängande silfver-lampor brunno, samt den stora, tunga jernbeslagna kistan i rummets ena hörn, förkunnade oss straxt vid inträdet, husbondens förmögenhet. Han sjelf, en vacker karl i sin bästa ålder, och enligt nationalseden, med rundt benadt hår och svart krusigt skågg, bad oss med mycken höflighet vara välkomna.

Snart efter honom inställde sig äfven hans hustru, som redan liknade en 60 årig matrona, klådd i en stor blommig veckad kofta och kjortel af tungt sidentyg, lika som våra mormödrar låra hafva nyttjat. Håret var rakt nedkamadt på båda sidorne om benaden, och en brokig silkesduk omknuten. Nu kommo också barnen, tvenne redan fullvåxna söner, i skjortor af fint blommigt kattun, ganska snygga och renliga, likväl

såg det något ovanligt ut, att de nyttjade den sistnämnda beklådningen öfver sina öfriga klåder, liksom Tyska Formännerna sina rockar. Slutligen anmålte sig ännu en hop mindre barn och en liten söt Fru, hvilken presenterades mig såsom sonhustru, och hvarvid jag erfor att husbonden, som jag ansåg för en 34 års man, redan var farfar, att äldsta sonen varit gift i fyra år, och att den andre i ordningen, som ej ännu fyllt 18 år, äfven var förlofvad, och allt redan afgjort om hans tillkommande hustrus hemgift.

Frukosten bars fram. "Ni måste ursäkta oss, FANNY FEODOROWNA, sade mig vårdinnan, att jag i dag kan bjuda Er endast fastlagsmat, som Ni der utomlands väl aldrig äta" -- De små pastejerna, bakade i den finaste provençer olja, smakade likväl ganska bra, äfvensom fiskbouillon, hvilken frambars i koppar-kåril. Denna sednare anrättning hämtades blott för min råkning, emedan jag ej ville dricka Thé, som de öfriga gjorde, under hela den tid vi der dröjde. Jag hade valt mig en plats vid fönstret, hvarifrån jag hade fri utsigt åt den breda gatan, hvilken mer och mer upplifvades, och inom en timmes tid liknade en svallande ström af människor. Klockorna begynte att ringa,

Polis-Officerarne redo långsamt af och an, åtföljde af sina Dragoner, och nu kom Archimandriten åkande ifrån *Nevsky* Klostret, för att afhämta den *Kasan-ska* Hel. Guds Moders bild, och sluta sig till hennes svit, bestående af samtliga Clereciet samt de flesta Militår- och Civil-Embetsmän i *Petersburg*, hvilka denna dag göra en vallfart till den Helige ALEXANDER NEVSKY's graf.

Flere tusende menniskor, i de mångfaldigaste drågter, och i den mest afbrytande kontrast, vandrade oss förbi. Här lustigt, lätt, smakfullt och modernt klådda personer, der åter skåggryssar i långa kaftaner, och Ryssinnor, några i sin vackra nationaldrägt, andra i guldbroderade styfva och gammalmodiga kontuscher, med guldblommiga dukar på hufvudet och smyckade med rika halsband och Diamant-Örringar, men hvilka mest alla hade en gammalmodig och smaklös infattning.

Äfven i annan drägt återkändes med lätthet Ryssinnorna af lågre klassen, på de afstickande och brokiga färger de hade valt till sin klådsel. Till och med såg jag en Fru, klådd i citrongul klädning med rosée hatt, ponceau band, och gröna skor. Bland fotgångarene började nu vagnar och andra åkdon att rulla fram.

Det väckte min förundran, att utom Polis-Officerarne, nästan ingen var till håst. De flesta åka här, och eleganterna och Gardes-Officerarne igenkännas genast på droschkornas prydlighet och deras otroligen hastiga åkande. Det sednare år, i anseende till de Ryska kuskarnes skicklighet, mindre farligt än det i början synes för utlåningen och det ser ganska bra ut, då, för en droschka eller slåda, den egentligen i skalmarna förspända draghåsten i det snabbaste traf framflyger, under det den bredevid spånade, som tyckes springa blott för ro skuld, med sin långa, ända till jorden nedslåpande mahn, ej kommer ur det korta gallopp hvarmed den traverserar åt sidan. Kuskarne äro klädda i långa kaftaner, omgjordade med kulörta skärp; det tjocka håret är rundklippt liksom med en trågårdssax, och på hufvudet sitter en svart fillthatt med bred och på båda sidorne uppviken skärm. Kôr man med fyrspann, så äro hästarne antingen, som för en triumfvagn, spände i bredd, och det är en herrlig anblick att se 4 och till och med 6 sköna, stolta hästar på detta sätt framflyga, — eller ock spännas de, liksom hos oss, parvis fram för hvarandra, men med mycket längre dragremmar. I det sednare fallet ser man alltid en spannriddare, men hvilken ej, som hos oss, sitter på vänstra, utan på högra

håsten; emedan här enligt författningen; hvarje vagn måste vika åt höger för den som möter.

Ändteligen mot klockan 11 nalkades processionen. — Främst kommo sångarene, sedan de i måsshakar klådde presternas långa tåg, derefter det gylde-
ne korset, den *Kasanska* MARIE-bilden, *Petersburgska* Archimandriten, Metropo-
liten, Biskoparna, alla rikt smyckade med blixtrande Juvelkors och ordenstec-
ken, i skimrande guldbroderade, med guldfransar och trenser kantade klåder; efter dessa följde en lång dubbel rad af stjernprydda Herrar; — allt detta for hastigt förbi vår blick, som ej förmådde fåsta sig vid något visst, utan rörligt halkade öfver det Hela. Jag hade föreställt mig denna procession stor och allvarsam, högtidlig och praktfull: det var den likväl icke. Sångarene och de som buro standarerna (på långa stänger upphängde taflor, föreställande scener ur den heliga historien) voro redan trötta af den långa vågen; de yngre presterne skrattade och pratade sinsemellan — och äfven den gapande mängden tycktes anse ceremonien blott som ett skådespel. Askådarne förenade sig med sjelfva tåget, och trängseln på gatan förminskades, då straxt efter klockan 12 den Kejsrerliga familjen kom åkande. Kejsaren

firar i år sin namnsdag i *Moskva*, derföre var ej heller Hofvets ankomst så lysande, som den eljest plågar vara på en sådan dag som denna. Den egentliga allt upplifvande och uppvärmande solen, feltes. Båda Kejsarinnorna åkte jemte Storfursen, utan all Militärisk svit, uti en vagn, dragen af 8 sköna, med rika seldom beklådda, ljusbruna hästar; sedan följde hofstaten i 7 sexspänniga täckvagnar, och till slut ännu några hundra andra equipager. Nu skyndade äfven vi oss till Kyrkan, men der var trångseln och hettan så förfärlig, att vi tackade Gud då vi sluppo ut igen, utan att hafva njutit af den herrliga Kyrkosången. Huru öfverraskad blef jag icke, då jag ifrån kyrktrapporne nu öfverskådade den ofantliga folkmångd eller snart sagt det haf af menniskor, hvartill under loppet af 5 timmar folk oupphörligt strömmat efter det breda *Nevska Perspektivet*, tyst och stilla vântande till dess Kejserliga familjen skulle visa sig. Denna sednare går nemligen, efter Gudstjenstens slut, till fots, på en med rödt klåde betäckt våg, till Archimandriten, och derifrån, efter intagen frukost, åter genom Klostrets trågård och förgård, till sina vagnar.—Åtminstone stodo på denna plats 70 till 80,000 menniskor församlade, och anblicken af denna stora mållösa massa, gjorde på mig ett intryck, hvilket jag en-

dast kan likna vid den känsla jag rönt vid åsynen af det stora hafvet, då jag första gången såg detsamma ifrån den höga *Stubben-Kammarens* Kunga-stol (på *Rygen*). Ytan så lugn och djupet så förfärligt!

Emot klockan 2 slöts Gudstjensten, folkmängden vek vördnadsfullt åt begge sidor. Klostrets sångare gingo åter i spetsen för tåget. De hade ett något särdeles utseende i sina vida, veckade, till jorden släpande kappor af blått tyg, och omgjordade med brokiga blomsterbårder. Dernäst kommo Klostrets välfödde Munkar, svartklädde och höljde i långt nedhängande svarta kåpor; efter dem följde det högre Clereciet och Archimandriten, i sin långa underklädning af violblå atlas och med den stora Erkebiskops-stafven i sin hand. Tvenne yngre prester ledde gubben, som i sin långa vida klädning, och i anseende till sin höga ålder knappt förmådde gå. Mitt öga flög hastigt öfver alla dessa främmande gestalter, för att fästas desto uppmärksammare vid Kejsarinnornas ansigten. Enke-Kejsarinnan, i sin majestätiska skönhet, som visst icke ännu vissnat, helsade folket med huldrik ynnest, och regerande Kejsarinnan, (som gick till venster) med hela uttrycket af Sin förtjusande mildhet. Båda voro Kejserligt

prydda och strålade af diamanters glans. Då tåget hade passerat, störtade folket i Kyrkan, för att kyssa den helige ALEXANDERS silfver-Sarkophag, som hvilar under en Baldachin af massigt silfver. Emedan vi stodo nära kyrkodörren, måste åfven vi, för att ej qvåfvas, rådda oss i Kyrkan, i hvilkens tomare gångar jag kringvandrade, medan några af vårt sällskap gjorde det vådliga försöket att tränga sig igenom till sjelfva Sarkophagen. Då vi lemnade Kyrkan, bortfördes vi af folkhopen, som strömmade till Klosters portar, för att der se Kejserliga familjens afresa. Vår ledsagares uniform banade oss väg, utan svårighet, genom den oråknelige mängden, och lyckligen anländ på gatan, roade det mig att se den brokiga omväxlingen af de mångfaldigaste scener. Hundradetals vagnar, tusendetals fotgångare vandrade nu tillbaka till staden, medan nya tusende ännu strömmade till Klostret. Då vi anlände till vår vård (den förut omtalade Köpmannen) var bordet redan dukadt och det öfriga sällskapet församladt. -- I bland dem beundrade jag en vackert klädd Ryssinna från *Jaroslavska* Gouvernementet. Hon bar en bred och hög hufvudbindel, af konstigt à-jour sammansatta perlor. Håret i nacken var betäckt med en hög rund mössa, af hvilken likväl endast formen syntes, emedan den

höljdes af den långa, med guldblommor broderade bruna siden-slöjan. Halskråset jemte de vida påsiga, öfver armbågarnes hopsnörda ärmarna, voro af fint battiste-mousselin, öfver bröstet nått och fint veckade och fästade med silfver-lia-kar. Deröfver hade hon en Sarafan (7) af ett fint mörkblått tyg, kantad med brokiga Turkiska band. Det var en ganska täck ungdoms-klådsel.

Bordet var besatt med många rätter, och med ännu flere flaskor fyllda med åtskilliga sorter vin, likörer, rum, öl, qvas (syrdt svagdricka), och mjöd. Måltidens anordning var mig alldeles främmande, och alla mina kökskunskaper och erfarenheter räckte ej till att dechifrera alla de rätters tillredning som framburos åt oss. Början skedde med några stora *Piroger* (en sort favorit-pastejer hos Ryssarne, bakade af semlodeg och fyllda med kött, fisk eller kål); sedermera följde kaviar och flere slags saltad och torkad fisk och *Visiga*. Detta sednare ser ut som hvit sago, och är en sort syltad fiskromm, hvilken de närvarande Ryssarne ännu kryddade med pepparrot och qvas. Sedan vi hade åtit åtta dylika kött-rätter, kom det en *Botvinja*, d. å. en soppa af qvas, rödbeter, gurkor och fisk. Sedan följde en *Vinai-grette* (sillsalad), och nu först kom den

egentliga måltiden, bestående af en mängd varma rätter, men idel fisk, ån kokt ån stekt eller med klimpar, och till slut en kostlig fisk-soppa. Härefter serverades åter många nya rätter, och åndtligen slöts med en Russin-soppa och flera slags tårtor och bakelser. Måltiden räckte öfver halftredje timma, och min största tröst var utsigten genom fönstret, och min största plåga, husbondens och vårdinnans oupphörliga nödgande att åta af hvarje rätt. -- I rummet bredvid, vände oss ånnu deserten, bestående af frukter, sylt och sötsaker. -- Af hettan, dammet och det myckna skådandet och gapandet fick jag så ondt i hufvudet, att jag måste bedja vårdinnan om tillåtelse att få lägga mig en liten stund. Då jag återvände till sällskapet, var det församladt kring kaffe-bordet. Kaffe bjöds mig med grådda, men de öfriga drucko det, för fastans skuld, med mandelmjök.

Emot klockan 9 kom vår vagn, just då man bar in thé och en ofantlig punsch-bål. Jag tog afsked från vårt vänliga, gästfria vårdfolk, och vi åkte sedan vid den vackra, milda våderleken, och i den ljufva skymningen, hem genom *Perspektivet*. I alla hus var sällskap och från många ställen skallade dans och musik emot oss. Först då vi vid *Kasanska Kyrkan* afveko till vår gata, märkte vi

huru människorna från alla håll hade sammanträngt sig till *Perspektivet*. -- LOTTA och hennes man träffade jag vid thé-bordet, och hann knappt att som hastigast berätta hvilka herrligheter jag hade sett, då det redan var tid att klåda om mig, emedan vi öfverenskommit att samma qväll åka till stora *Dans-Klubben*. Stadens Illumination var denna afton svag, och månen hade till och med ej behöft sin hela molnfria prakt, för att öfverstråla den. Desto ljusare och glansfullare voro Klubbrummen, hvilka jemte den stora, med fjorton ljuskronor eklårerade salongen, redan voro alldeles uppfyllda med människor. På tvenne rader upphöjda bänkar sutto de damer som ej dansade, och sågo på den vimlande mängden, hvilken likväl mera sprang än dansade. Fruntimrens prydnad var till största delen praktfull. Många hade sammets-klåder, dyrbara spetsar och blonder, och isynnerhet mycket åkta perlor och juveler. Med de sednare voro åfven många unga flickor smyckade, för hvilka likväl blommor hade i allt afseende varit en vackrare och smakfullare prydnad. Sällskapet var ganska blandadt och bestod af Köpmän, Officerare och åtskilliga adliga familjer. Till och med mötte vi vår Skråddares tåcka och ganska elegant klådda hustru, som tycktes vara litet brydd och villrådig om

hon skulle helsa på oss eller ej. Förut hade jag ej varit i tillfälle att i sällskap höra något annat språk än Tyska och Fransyska, och i det sämre folkets mun låter Ryska språket något hårdt och obehagligt, ehuru det för öfrigt är ganska poetiskt och rikt på vändningar och liknelser; men denna afton hörde jag för första gången huru den bildade Ryssen vet att modulera sitt språk, så att det i ljudets behaglighet liknar Italienskan. — Efter hvarje dans pauseras här en half timme eller mera. Denna mellantid uppfylles af hornmusiken (8) under det att fruntimmerna arm i arm, eller ock ledde af sina kavaljerer, promenera kring salongen. Dessa promenader och samtal äro för många den mest interessanta delen af en sådan afton, och de här mycket omtyckta polonaiserne äro egentligen blott en fortsättning af samtalen. Så länge vi dröjde der, valsade man icke, men efter en Eccossaise följde en valsquadrille och sedan en Polonaise. Dansmusiken var rask och skön; dansen äfven rask men ej skön. — Min trötthet var orsaken att vi redan klockan ett forro bort. I detsamma sågo vi då först ett stort sällskap af Damer och Herrar anlända, åt hvilka jag önskade lika mycket nöje på Klubben, som jag hade att få åka hem.

SJETTE BREFVET.

KLINGER.

Om Ni frågar mig, hvad som gjort på mig det lifligaste och tillika det djupaste intryck, af allt hvad jag i *Petersburg* närmare lårt känna, så nämner jag FREDRIK MAXIMILIAN KLINGER (9), hvars personliga bekantskap ännu djupare grundat den vördnad, hvarmed jag förr nämnt honom som poet. Vål vet jag, att jag ej kan omfatta, utan blott beundra, hans snilles örnflygt, att jag ofta sänker min förbländade blick för hans sanningars eldsflammar, der hans öga, djerft och orubbligt, blott igenkänner ljuset af ett med hans snille beslågtadt element; men jag känner äfven att jag i alla hans verk, åtminstone på afstånd, följer hans betraktelsers gång, och blott i detta hånseende vågar jag meddela Er, min gode EDUARD, några skugglika konturer af denne märkvärdige mannens bild. KLINGER är till yttre utseendet stor och ådel, hans kroppsställning är ej styf, men militärisk, och isynnerhet karakteriserar honom sättet att bära hufvudet. Det synes som hade han i all sin tid stått rak och alldrig bugat sig. Porträttet framför den nyaste i *Königsberg* utkomna upplagan af hans verk, är honom talan-

de likt, men hans verkliga utseende är mycket äldre, ehuru det ej synes på honom att han redan är öfver 60 år. Ingen mildhet, ingen vänlighet visar sig i hans anletsdrag, men ej heller något hårdt, eller tillbakastötande, utan endast uttrycket af storhet och en alfvarsam, under årens lopp hårdad kraft: och likväl har hans accent en så skallande, så krossande och djupt trängande magt öfver själen, att jag ej kan förlikna det med något annat intryck under min lefnad. Ni vet, EDUARD, hvilken afsmak jag har för all veklig och tillgjord känslighet, och att jag kan skryta af att hafva vunnit herravälde öfver mina lätt väckta känslor; men likaså, som jag midt emot denne Titan, för första gången i lifvet kände den renaste vördnad för människostorhet, likaså märkte jag äfven huru, under första samtalet med honom, vid några af hans utlåtanden, blodet mer och mer stelnade i mina ådror. Det intryck han då gjorde på mig, kan jag endast förlikna med den bålvan som genomför mig vid läsningen af den Grekiska Tragedien: PROMETHEUS i fjetttrar. KLINGERS yttre förhållanden äro ganska årofulla och lysande. Han är General, Curator för *Dorptska* Universitetet, (i denna kallelse efterträdes han af Gr. LIEVEN sedan 1817,) Directeur för Page- och Cadett-corpsen &c. Hans lef-

nadssått är ganska afvikande från det här
 vanliga, emedan han, utom vid hofvet, är
 nästan endast i sin embetskrets synlig, be-
 söker hvarken sällskaper eller spektakler,
 och, med få undantag, lefver endast för
 sina plikter och med sina böcker. I sin
 lefnad som menniska, make och far,
 har ödet fruktansvärdt strängt pröf-
 vat hans styrka. En sådan mans smär-
 ta har något så vördnadsbjudande, att
 jag knapt vågar beskrifva det. I slaget
 vid *Borodino* eller *Moshaisk*, den 26 Au-
 gusti 1812, förlorade han sin enda son,
 hvilken, enligt allmänna rösten, var en
 sådan far värdig. Solen för det faderli-
 ga hjertat sjönk, med blomman af alla
 hans förhoppningar, i grafven. Den o-
 lyckliga modren gret sig blind öfver sin
 älsklings död. -- -- -- Han har här
 många ovänner; man kallar honom hård,
 svår och mennisko - fiende; men till och
 med hans motståndare gifva honom be-
 röm af en sträng ock oböjlig rättskaf-
 fenhet. Detta är ett beröm, högt på
 hvilken ståndpunkt af lifvet som heldst,
 och hedrande inför Gud och menniskor,
 -- och på den plats KLINGER sedan
 30 år innehar, är det en säker borgen
 för hans moraliska heroism. Får eller
 bör man väl vänta och fordra att Lejo-
 net skall framsmyga som en orm, eller
 vara bakslugt likt råfven, eller fromt som
 ett lam? -- -- Våga väl hvardags-men-

niskor inbilla sig att åga måttstock för kraften och stridsstyrkan hos en sådan själ? Visserligen tillhör det icke mig att bedömma KLINGERS verksamhet såsom Medborgare; min blick är mera inskränkt för dylika föremål, än att jag kunde tilltro mig att alltid rätt fatta och tyda den mening och plan i hvilken han handlat, men man bör likväl förutsätta att han ifrån en riktig synpunkt och med ett klart öga öfverskådat sin verkningskrets, och nog vet hvad som skall verkställas, och med hvilken kraft det bör fullföljas. Detta anser jag mig i synnerhet böra minnas, då jag betraktar KLINGERS förhållande som Curator för Universitetet i *Dorpt*. Jag kan ej bedömma detta; men van vid liberala åsikter, van att höra dem gillas af de ädlaste män, sörjer mitt hjerta öfver det militäriska tvång hvarmed den studerande ungdomen vid några Tyska Universiteter numera hotas. Skall då Academi-ska lifvet vara ett jernok som förblamar det unga snillet uppsvingande kraft, för att utpressa embetsmaskiner för staten? Får man väl ställa ynglingen, betraktad som menniska, under borgerliga ändamålens förmynderskap, i den grad, att man för honom förbittrar den unga, yppiga lefnads-morgonens glädje, att man hejdar hans blick, som vill omfatta världen tillika med arbetsbordet? Skall då icke

Universitetet för honom vara en ort, der han bildar sig till människa, innan han blifver Statens tjänare, och bör det ej vara för honom en asyl för friheten om han skall bildas till det förra? Är icke vårt tidehvarf ådelt deri, att dess söner ej åtnöja sig med en blott mekanisk drift i en trång verkningskrets? Alldrig skall den enskildtes, och icke en gång herrskarens vilja gifva en villkorlig riktning åt mensklighetens lefnadsström: men denna vilja skall vara den röst som återkallar den stormande mängden till sans, och farten af den måktiga ström, som benämnes *Tidens Ande*, måste genom riktarens och ledarens verksamma vilja, visa sig uti ett förnuftenligt framskridande.

Öfver KLINGER såsom författare, fallas här ofta de mest bornerade och fåvitska omdömen. T. e. ett ungt och för sin qvickhet utmärkt fruntimmer, hvilket med vålbehag talat om VOLTAIRES snille och hans i sanning oupphinneliga talang att i en af den löjligaste persifflag neddraga allt hvad för menskligheten är mest heligt, detta samma fruntimmer sade mig med en slags from fasa, att hon alldrig ännu låst en rad af KLINGER, emedan hans arbeten vore för mycket utropade såsom hådiska, att hon skulle våga att låsa dem.

Visserligen har han ej skrivit för skägg-lösa pojkar eller sentimentala flickor! Det stränga allvaret i hans skrifter fordrar en själ, som inom sig åger kraft att utan svindel nedskåda i det mörka djup, människans tillvarelse — ehuru så mången till sin lycka ej anar det — innebår; åfven är det sannt att många af hans skrifter, betraktade hvar för sig, sakna de drag som försona menskligheten med sig själf och sin beståmmelse; så att, då man låser dem särskildt, hjertat sönderslites; — men de utgöra alla tillsammans en cyclus och böra som sådan uppfattas. Af allt hvad jag känner i den nya Europeiska Litteraturen, finner jag ej något så plastiskt skönt, som KLINGERS verk. De sakna det lufva behag, den lifliga ungdomsvärma, den milda kolorit hvarmed målare-konsten pryder sina skapelser; — de äro som marmor-bilder, förtjusande genom återskenet af den ideala skönheten. Man har under de sista decennierna så mycket skrivit om det antika och det moderna, man har framställt mycket såsom förenings-punkt och såsom exempel för stridigheter mellan dem begge, men, enligt min tanke, har man ej nog tagit i betraktande den rikedom på idéer som, åfven i detta hänseende, kunde genom studium af KLINGERS verk väckas och begagnas. KLINGER, såsom författare, är i många afse-

enden oförliknelig. Den ådla enkelheten i hans diction, renheten i hans språk, fullheten af hans höga tankeflygt, hans utmärkta kännedom af verlden och människorna, hans åkta philosophiska och tillika så genialiskt djerfva insigt i människo-naturens doldaste djup åro af få uppnådda, och kanske af ingen öfverträffade. I synnerhet utmärker han sig derigenom, att den philosophiska andan och skalde-snillet åro förenade hos honom i en grad, som blott träffas hos Tyskarne, och kanske fullkomligast hos SCHILLER. Emedlertid visar sig, vid detta deras gemensamma stråfvande, originaliteten likväl ganska olika, hos SCHILLER som ren idealitet, hos KLINGER som den moraliska kraftens heroism. Det blefve ett interessant problem att föreställa sig, på hvad sätt och hvartill KLINGER, i Tyskland, bland och med sina Landsmän, hade bildat sig; numera-år han sedan 30 år i Ryssland och i hof-atmosfæren och verldslifvet. Den renaste alpluften för moraliskt värde och oförställd kärlek, vore det element, hvaruti hans höga och rika natur hade kunnat ernå sin fullkomligen harmoniska utveckling. KLINGERS tänkesätt brännmärker alla vårt tidehvarfs fega och omoraliska veklingar; denna mans karakter är triumfen af den obesegrade viljans kraft öfver alla yttre verldsförhållanden;

men det som han i dessa förhållanden icke besannat, som saknas i hans lefnad och i hans skrifter, är tron på kårlekens magt. Detta blifver den stora skuld hvarmed denna höga ande en dag skall uppträda för världens domare, och hvilken endast en högre varelse kan lösa af honom.

Hvad jag bland KLINGERS arbeten isynnerhet tycker om, är hans båda sorgespel: *Gunstlingen* (Der Günstling) och *Damokles*. Jag anar väl att de ej svara fullkomligt i allt emot Dramaturgiens regler eller de tillskurna konstformerne, och derföre ej få kallas dramatiska måstarverk, men min känsla, för hvilken alla konsttheorier äro obekanta, väckes ej derigenom till afsmak för de skönheter som under läsningen af dessa stycken yppa sig för mig. Den yngling som kunde låsa båda dessa sorgespel utan att känna en outsläcklig längtan, efter en stor gerning, en stor menniska, lik en ljungeld genomfara sina ådror, han kommer, enligt min öfvertygelse, att i all sin tid tillhöra hvardagshopen. Som tragisk författare påminner KLINGER om ALFIERI och ALFIERI om honom, och det är betraktansvärdt hvilken inflytelse Norden och Södern haft på dessa båda skalders djupa känslor.

KLINGERS romaner omfatta natur och stat, ideal och verklighet, livets höjd och obetydlighet, så väl de förgångliga som eviga egenskaperna af människohjertat. Den, som åtnöjer sig med lyckan af en lugn inskränkning, den, åt hvilken ödet beviljade den ynnest, att kunna i en såll enfalld hysa förtroende för det som ej de förståndigas förstånd utgrundar, han lemne KLINGERS skrifter olåsta. De kunna blott beröfva honom en tro, för hvilken ingen ersättning finnes här i världen. Men den, hvars ande en gång väckt de mörka, gåtlika frågorne, om livets syftemål, viljans frihet, försyn och evighet; den, som, till stadfästade af sina begrepp om livets värde, är i behof af uppmuntran till dygd och sanning; den, hvars hjerta blöder vid den oupphörliga striden emellan det goda och det onda, vid världshistoriens fasansfulla taflor, vid mörkets skenbara seger, vid människohjertats skräplighet och vid tillfälligheten af människodygd; hvars själ förmörkas och ångslas af tvifvel utan hopp, -- befrynde den sig med KLINGERS Genius, med hans djerfva forskningsande och det höga sinne, för hvilket menskligheten förblifver mensklighet, till och med i sin förnedring, -- stärke han här sin kraft att ovanställd svinga sig upp öfver det triviala i värld och lif. FAUST, RA-

PHÆL, och *Resorne före syndaflo den*, framställa för oss resultat, hvilka den metafysiska speculationen, theologien och historien erbjuda såsom svar åt forskarens ande på de dunkla gåtlika frågorne. Man har förebrått KLINGER att FAUST blott vore ämnad att förstöra alla de fantasiers illusioner som hafva afseende på det verkliga lifvet, och att kasta en djup skugga på människans ådlaste syftsmål. I FAUST föreställes oss väl med en fruktansvärd energie, bilden af en ådel karakter, i hvars själ bränner en förtörande törst efter sanning, emedan vetenskapen, af hvilken han hoppades vederqveckelse, blott ingaf honom tvifvel och ovilja emot Den, som skapat honom i stånd att ana ljuset, och likväl nekat honom kraft att ur natten framtränga dit. FAUST, den efter frihet stråfvande meniskoanden, tillbakahålles af nödvändighetens kedja, den ingen kraft på jorden förmår att förstöra, och han ser sig utan skydd öfverlemnad åt bespottelsen af den dunkla magt, som genom följderna af våra gerningar synes småda viljans frihet och människans dygd. Han förgås, och hans undergång ger oss tillkänna att speculationen blott förmår att uppgifva frågor, men ej att tillfredsställande för lugnet och sällheten upplösa dem. Lemnar då Theologien det som speculationen nekar? Hvad den öfver förnuftets gränser för-

kunnar oss såsom svar på speculationens gåtlika frågor, har det alltid tillfredsställt forskande själar? -- RAPHAEL är ett rysligt svar på denna fråga. Det finnes ingenting mera tragiskt i mensklighetens historia, än det som erbjöd KLINGER ämne att skriva sin RAPHAEL, -- och likväl får detta stycke ej fela i cyclus af hans skrifter, utan att för verds- och mennisko-kännedomen lemna en lucka hvilken måste fyllas, på det att det hela må kunna kallas fulländadt. Förskräckte vända vi oss ifrån detta missbruk af det Heligaste och forska hvilken upplysning historien då förmår att gifva öfver dessa i den tänkande människans bröst sig evigt förnyande frågor. Hon visar oss i *Resörne före syndafloden*, huru människan genom missbruk förnedrat religion, stat och vetenskap till verktyg för sin olycka, och huru endast den torftiga inskränkningen i naturens råa tillstånd tyckes kunna lofva henne en säker fred och ostördt lugn. Men får hon dermed åtnöja sig? Kan hon det, då hon at en medfödd, från hennes menskliga väsande odelbar håg, oupphörligt drifves att vilja utgrunda sin varelses ändamål? Och huru, hvar skall hon söka svar på denna sin själs beständiga fråga? -- GIAFER öppnar en ny väg att ernå det. Vi se i honom människans bestämmelse med värdighet utvecklad ur hennes viljas mo-

raliska frihet, och här upplöser sig de
 förre svarens sönderslitande missljud i
 ren harmoni. GIAFER dör i fångelset,
 brottslingens död, men döende kunde
 han ännu säga till sig sjelf: — "Kring
 "mig ser jag mina ålsklingars lik, anar
 "hela min ädla slægts utrotande, ser alla
 "mina syftemål för det allmänna bästa
 "förkrossade genom handen af en man,
 "för hvilken jag uppoffrat mig: jag hör
 "dem begabbas, jag ser dem vanställas!
 "I detta qual, detta mörker, detta tvifvel
 "väntar jag brottslingens död, — och
 "hvad är det nu, som lik en klar låga
 "upplyser detta förskräckliga mörker för
 "mig? hvarigenom besegrar jag dessa
 "tvifvel? Jag har öfvervunnit böjelsen
 "till det onda; min viljas renhet, kån-
 "slan att hafva handlat enligt förnuftets
 "lag, öfvertygelsen att en varelse, som
 "verkat genom förståndet, icke kan för-
 "gås, dessa äro de tröstegrunder hvilka
 "upprätthålla mig" — I denna GIA-
 FERS höga tro finner hjertat tillfreds-
 ställelse, tröst och hopp; evighetens mor-
 gonrodnad uppfriskar det af tåren skum-
 ma ögat, och den fria anden hålsar i
 den odödliga dygdens land sitt hemvist;
 men då nalkas det kalla förståndet, den
 sträfva verlds-erfarenheten, och forska,
 smådefullt leende, om icke denna him-
 melska ingifvelse blott är ett dåraktigt
 svårmeri, åt hvilket vi, jagande efter en

dröm, uppoffra verkligheten. Detta tvifvel möter KLINGER i *Österlänningar-nes* FAUST, i hvilken han framställer huru denna tro är ej endast outhållig för sällheten, utan utgör sjelfva sällheten, och huru den människa, hvilken utsläcker denna hjertats heliga låga, genom det kalla förståndet, bedrager sig sjelf på lifvets ädlaste och högsta lön. Hvad skönare finnes vål, än den ur ABDALLAHS historia framställda låra: "Hjertat uppfriske lifvets blomman, hvilken det kalla förståndet sträfvar att uttorka. Den sköna blomman skall mogna till frukt i enkla, stilla handlingar af menckliga lifvet. Hjertat alstre handlingar, förståndet öfvervåge och råde; godhet och vishet omgifve båda, då går den dödlige fram med sälla och starka steg; det öfriga tillhör sedan ödet." -- Hunnen genom ABDALLAH till den öfvertygelse, att kärleken till det sanna och goda, entusiasmen för det sköna och eviga, våsendtligen tillhöra vår menckliga natur, såsom vilkor för vår lycka, förer KLINGER oss nu i den omkring och med oss lefvande verlden, för att vid hennes fenomen pröfva slutresultatet af alla hans föregående verk. Ej mer förflutna århundraden, ej det underbara, fantastiska Österlandet, visa sig på den skådplats som öppnar sig för oss; -- det är det närvarande i lifvets nyhet,

det är vår tid sjelf, med alla dess tecken, dess mörka åskmoln, dess profetiska blixtrar, dess schismer och strider, hvars våld här uppenbarar sig i en så egen klarhet, som endast det mest omfattande åskådande af verlden och den fullkomligaste människokännedom kunnat framföda. Det finnes kanske ej någon trognare tafla af den tidpunkt, i hvilken Franska revolutionen bragte till utbrott den jäsningmateria som sedan decennier rört allas sinnen, än den KLINGER framställt i "*Geschichte eines Deutschen der neuesten Zeit.*" Helvetii system, under ett spiritueelt-sinnligt tidehvarf uppställt för ett sinnligt-spiritueelt slågte, -- det motstånd ROUSSEAU'S Idealitet i fantasiens eld gjorde deremot, -- förvridningen af alla enkla naturkänslor till sentimentaltitet och svärmeri, -- den sig allt mer och mer utvecklande oppositionen emot det borgerliga lifvets bestående former -- den sjukliga retligheten af ett utmattadt slågte, -- allt detta är här afskilddt med en måstarehand. Vid forntidens klara tafla kan vår blick endast vänja sig att med säkerhet och lugn betrakta de samtida händelserna, och därför är ERNST V. FALKENBERG, såsom ett bihang till den sednare tidsandan, ej endast philosophiskt utan äfven historiskt vigtig; äfven är det en egenhet i denna bok, att den har ett närmare alfyarsamt afseende

på vårt kön: något som saknas i KLINGERS öfriga skrifter. Vårt tidehvarfs ästhetiska superkultur hos många fruntimmer, och den deraf alstrade Idealitets-sjuka, så skadlig för kroppens och själens nödvändiga kraftiga helsa, målas träffande och strängt varnande i AMELIES karakter. O, att många af våra bildade fruntimmer, och isynnerhet mödrar till talangfulla döttrar, måtte lägga på hjertat denna del af boken. ERNST'S öde såsom medborgare, make, fader och vän, är förkrossande, men likväl räddar han ur den förhårjande orkanen, tron på dygden, förtröstan på det egna hjertat och, derigenom upplyft öfver sitt öde, står han der, väl tyst och sörjande, men stor och oböjd -- -- JEAN PAULS bekanta omdöme öfver KLINGER: "I honom hafva två verldar så länge stridt mot hvarandra, till dess den borgerliga 'segrade', har KLINGER vederlagt genom sitt verk: *Verldsmannen och Poeten* (*Der Weltmann und der Dichter*). En man, som af naturen begåfvades med "Svårmarens alfvar" och af lifvet med "Verldsmannens blick", blott en sådan kunde skriva detta rika verk, denna på anderrik idealitet och skarpsinnig erfarenhet outtömliga grufva, och det vore väl svårt att afgöra hvilket vid denna skrift skall mera beundras, antingen känslornas djup eller också den med hög enkelhet, och

likvål med så fullkomlig konst hopfogade planen. Men en blott i tankarne fattad föreställning af världens och lifvets förhållanden, förenad med den högsta skarp-sinnighet i åsthetisk konstbildning, hade ej kunnat frambringa ett sådant verk, och ej någon man författa det, i hvars inre den borgerliga världens seger öfver den ideala varit oafgjord. Frukter sådana som denna bok innebår, uppvåxa endast ur författarens innersta hjerta; — en dylik bok låter ej rafsas ihop sig, ej uppdiktas — den kan endast gå fram ur auktors egen varelse, den måste vara hans lifs trogna spegel. Denna hans personliga individualitet bör genomstråla hans konstverk, huru objektift det för öfrigt också må vara; den är den osynliga tjusningskraft, som vid höga snil-lens diktningar intager vår själ, som konsten ensam aldrig kan uppnå, ej en gång efterhårma, och hvilken vi ofta sakna i den mest lysande talangs alster då den frambringar någonting, som snillet ej ingaf. I detta hänseende äro äfven *Betraktelserna öfver åtskilliga ämnen i verlden och Litteraturen* (*Betrachtungen über verschiedene Gegenstände der Welt und der Litteratur*) vigtiga, såsom en nyckel till KLINGERS öfriga skrifter och såsom en Commentarie till hans lif och tänkesätt. Till och med Fransoserna, hvilka eljest äro oss öfverlägsna

i verldsklokhhet, hafva icke att framvisa något dylikt verk i sin Litteratur, och den fattiga ensidighet hvarmed de uppfatta lifvet, kännes ingenstådes djupare, än vid jemförelsen mellan LA ROCHE-FAUCAULDS och KLINGERS till form och ämne lika verk. I KLINGERS Beträktelser finna vi, jemte en verklig poetisk inbillningskraft, tillika snillets skarpaste öga, ett högt sinne, och ett hjerta, hvilket, under en dyster lefnad och bitter erfarenhet, likväl bibehöll kraften att befrynda sig med den philosophiska andan, som endast i detta hjertas önsknningar, aningar och förhoppningar funnit nyckeln till vår jords mörka gåtor; Det moraliska förderfvet kan visserligen vara förenadt med en utomordentlig konstfärdighet, med bildning och förfining af smaken; men den sanna poesien framqväller endast ur själens innersta, och hennes skapelses värde, i hånseende till menskligheten, består deruti, att hon genom sina målningar rör hjertat, upphöjer tankarne, och väcker, renar och stärker nitet för den moraliska skönheten, och detta lifliga uttryck af människans ädlaste egenskap, är det, som försäkrar KLINGERS skrifter om ett odödligt bifall hos ädla människor, så länge på denna jord klappa hjertan, i stånd att uppeeldas för människovärde. Han har målat människorna, sådane de borde vara,

och sådane de åro; han har rönt huru-
vida mannen i det verkliga lifvet bör
försaka realiserandet af sina moraliska
Ideal, för att kunna stifra godt i en
oblid verld; -- men i alla sina verk vi-
sar oss KLINGER den fria, ådla viljan
i människobróstet, herrskande öfver de
yttre förhållanderne, utan att duka un-
der för själfva ödet; han uppfyller vår
sjål med den kånska, att ingen jordisk
makt, ehuru fiendtlig den ock må vara
för upphinnandet af vår sällhet, någon-
sin kan besegra vår *vårdighet* att åga
sällheten, så länge vi förblifva oss själf-
ve trogna.

SJUNDE BREFVET.

Den 25 Sept. 1816.

Oeconomica. National-egenheter.

Hvad din omsorg rör mig, söta BET-
TY! Du känner så noga, hvad jag be-
höfver för att lefva gladt: umgänge med
qwicka och gladlynta människor och öm-
sesidig uppriktighet, vånkskaplig vånvilja
och förtroende för hvarandra. Derföre
begriper jag också Din omsorg ganska
vål; men jag försåkrar Dig, att mitt lif
åfven här begynner att antaga en vänlig

och ädel gestalt. Jag lär härstådes att känna förträffliga och älskvärda människor och jag får deras aktning och förtroende. Min bekantskap med S:s familj är i flere hänseenden en ovärderlig lycka för mig. S. och EMILIE äro sedan 10 år, P. och ELISE sedan 2 år gifta, och det är ganska sällsynt, att i ett och samma hus träffa två så fullkomligt lyckliga åktenskap. Deras förhållande innefattar intet öfverdrifvit eller tillgjordt poetiskt, hvilket, ehuru förjusande det än ser ut, endast oroar, då man vet att detta ej kan åga bestånd, -- utan en äkta och rent mensklig, på ömsesidig kärlek och aktning grundad, förbindelse. Så ofta jag kommer till dem, känner jag mig omgifven af ett element, hvars varma lif åter stärker och vederqvicker mig, samt bekräftar min tro på människohjertats uppriktighet, vålvilja, kärlek och sällhet. Huru brokig och ombytlig också den sällskapliga lefnad är, som ju längre ju fortare drager mig i sin hvirfvel, så samlar jag mig likväl åter i deras krets, hvarest jag vanligtvis tillbringar en afton i veckan förtroligt och husligt, och trifves, liksom vore jag en medlem af familjen. Musik, lectur och ett otvunget samtal fylla timmarne, och dessa afsnar höra till de gladaste af dem jag här tillbringar. Frukta således icke att hemsjukan torde blifva för stark, ej

heller är klimatet så stråft och oblidt som Du kanske föreställer Dig. — Vid låsningen af edra varningar och er fruktan, kunde man tro att jag vore rest upp till Samojederna. Våderleken förekommer mig alldeles icke stråfvare än hos oss. Visserligen var det här slut på den egentliga sommaren, snart efter min ankomst, emedan kölden tvang oss att redan den 9 Augustt inflytta från landet till staden (10), men först sedan i går (den 24 Sept.) eldas rummen; tillika är våderleken klar och blid, och blott om natten fryser det litet sedan 14 dagar. Visst icke kölden, men luftens skarphet känner jag vara skadlig för mitt bröst, och hvad jag ännu mindre kan tåla här, är det oupphörliga dånnet af vagnar. Att tala så högt att jag begripes, i våra mot gatan belågna rum, kostar ännu alltid på mig, i synnerhet som den sank grund, hvarpå *Petersburg* är byggdt, gör skakningen dubbelt kännbar.

Ofta förekommer det mig otroligt, att jag blott en så kort tid varit här, jag tycker mig hafva lefvat här redan i flera år, och det är liksom nyhetens behag vore på mig utan inflytelse. Visserligen finnes i *Petersburg* mycket skönt att se, — men kringsprikt, derföre kunna endast få profitera deraf — och den åkta konstnjutningen af de föremål, hvilka

hår borde förtjusa oss, minskas mycket genom det ljumma interesse som man hår i allmänhet hyser för dem; ty det sköna och herrliga bör kännas och njutas i sällskap med andra, som åfven hafva känsla derföre, om det skall rätt kunna föranleda omdömen och skörda beröm samt verka vidare i kännarnes och åskådarnes sinnen och hjertan. Konsten skall ju derigenom, att den försinnligar och för åskådningen framställer en idé, förädla människan, och höja hennes själ ifrån det hvardagliga och det vanliga behovet, uppåt, till skönhetens ädla och rena urbild. -- I denna kraft består hennes Gudomlighet, och hvarest hon ej utöfvar densamma, der gifver hon endast nöje för sinnet. Denna hennes mystiska makt öfver människohjertat, hvarmed hon leder oss till sin sanna källa, saknar jag hår hos mången bildad. De flesta begära att konsten skall tjena dem endast till lyxens tillfredsställande, och tyckas ej hafva vant sig vid högre fordringar. -- För njutandet af den lysande sällskapslefnaden hår i staden, har jag, som Du vet, ej någon smak, emedan mitt lynne är mera vandt vid inskränkningen till en stilla enkelhet. Åfven urartar icke något så lätt till enformighet, som det brokiga mångfalltiga af lefnaden i de större städerne. Den liknar bilderne uti en Camera obscura, som fly oss förbi

utan att lemna något djupt och lifligt intryck. Jag kan sjelf ej utgrunda hvad det är som här fattas hos många föremål, för att kunna väcka mitt deltagande, då jag ej har något att invända emot deras sköna, till och med praktfulla anblick; -- dock saknar jag vid de flesta makten att uppväcka mina innersta kärlor och derföre, goda BETTY, genomfar mig en outhärligt sorglig känsla, om jag föreställer mig att det kunnat blifva min beståmmelse att här qvarstadna många år, och att jag skulle anse ett sådant öde som en förvisning ifrån mitt fäder-nesland.

Du fordrar af mig underrättelser om de härvarande Fruarnas husliga göromål, och visserligen hafva dessa här ett helt annat utseende än hos oss. I *Petersburg* är allt beräknadt blott för de rikas njutning af lifvet; den som ej kan räkna sig till dessa, måste lefva bekymmerfullt och knappt, emedan klimat och vana här göra många ganska dyra artiklar för lyxen till ett enkelt outhärligt lefnads-behof, och emedan af konsten så mycket måste frambringas med möda och kostnad, som naturen frikostigt skänker oss. Af denna kan man ej *fordra* någonting och *vänta* endast litet. All önskan, alla anspråk på njutning af lifvet, äro härstådes ofta förvisade från den högre konsten till

en viss drifhus-konst, hvilken man allestädes finner, såväl i spirituel som fysisk bemärkelse. Så finner Du här, hela vintern igenom, på de rikas bord, fårska trågårdssaker; man åter om sommaren hos oss icke mera sparris än här hela vintern igenom, och lika så är det med blomkål, grön sallat o. s. v. hvilka äro ganska dyra drifhus-produkter. -- Frukt ser man här i öfverflöd, och jag blef helt förvånad då jag för några dagar sedan åkte till frukt- och fogeltorget. Många tusende nåktergalar, håmplingar, steglitser, kanariefåglar, lårkor o. s. v. hängde här i långa rader bredvid de skönaste papegojor och andra prydnadsfoglar. Alla verldsdelar hade bidragit till denna ofantliga fögel-koloni; -- och sedan, der bredvid, frukttorget hvarest i oöfverskådliga bodar utbjödos de mildare zonernas ädlaste frukter: Ananas, persikor, kostliga vindrufvor, kokosnötter, kersbår m. m. hvilket gaf en så mycket mer intagande anblick, som alla dessa bodar äro prydda med blommor. Ananas finnes här ymnigt och för billigare pris än i *Berlin* och *Hamburg*. Hvita bigarråer har man ej här; de svarta sura, som vi nyttja till sylt, äro sållsyn-ta, men desto ymnigare de stora svarta, söta bigarråerna, hvilka likväl äro så dyra, att man ganska lätt kan på en gång förtära deraf för en dukat. Vindrufvor-

na äro ganska sköna. Jag åt nyligen af en ifrån Baron RALLS drifhus hämtad klase, som vägde två och ett halft skålpund, och var af en ganska spirituös sötma. Om vintern är det ej svårt att få vindrufvor till dessert, emedan de komma i stora kistor på slädföre från *Astrachan*, och Ryssarne hafva hunnit otroligen långt i konsten att bibehålla frukter och grönsaker goda och färska. — Melonerna äro ej så fina till smaken här, som hos oss, men derföre billigare, och de gröna innantill rödlätta och med svarta kärnor bespäckade Vattenmelonerna eller så kallade *Arbuserne*, hvilka hos oss äro okända, finnas här i sådant öfverflöd, att de kunna tjena såsom en verderqvickelse till och med för de fattigaste. Lingon, Blåbär och Tranbär inhandlas här skåpptals till vinterförråd, och deraf tillredes, likasom hos oss, saft, sylt och gelée. Andra insyltade frukter, såsom Persikor, Ananas, Aprikoser, Hallon, stora Smultron (*Golubnika*) m. fl. fås ifrån *Kiof*, och för godt pris. — Många af dessa frukter äro väl syltade med honing i stället för socker, men den fördom som många vårdinnor i vår trakt hysa emot honingens nyttjande, skulle försvinna, om de smakade dessa frukter, hvilka den finaste tunga icke kan skilja från sockersylt. Den enda frukt som här alldeles icke finnes, är Sveskon. Af-

ven torkade Grönsaker, hvilka man får ifrån det inre Ryssland, äro förträffliga, i synnerhet Ärterna, som bibehålla sin gröna sommarfärg och de små groparne, tecknet till deras finhet; men i allmänhet dåliga äro de potåter som odlas i nejden af *Petersburg*; också ser man här i förhållande till de oöfverskådliga kålhagarne, ganska litet potåter i kryddgårdarne.

Brödet är här godt och billigt. Men som alla härvarande kök hafva stek- och bakugnar, så syras och bakas brödet och brygges qvassen hemma, nästan i hvarje hus. Ryska smöret är merändels hårskt, men af Finska bönder fås här ost och godt smör. Samma matpersedlar fås äfven, ehuru för ganska högt pris, hos de Tyska Colonister, hvilka bosatt sig några verst ifrån staden, och dagligen komma in med sina produkter. Ölet är mycket godt, om man i Martii månad förser sig, från de stora bryggerierna, med förråd för hela året. -- Det som säljes i små fat och på Bouteljer, är ofta förfalskadt och dåligt. Gräddan och mjölken är fet, men likväl blifver man äfven derpå någon gång bedragen, emedan mjölksäljerskorna, med tillblandning af rå Amidam, söka att gifva den ett bedrägligt utseende af fetma, hvilket först efter några timmar förråder sig genom

grumlet som faller på botten. Öfverhufvud bör man här vara mycket försigtig vid inköp. Säljarena förbyta ofta varan under händerna, och bedraga med mått och vikt, om man ej noga ser sig före.

Särdeles skönt och billigt är här Oxköttet; ungefär 4 skillingar Svenskt Banco för Ryska Ø:det , (som innehåller ungefär $50 \frac{1}{10}$ Svenska lod) och man förstår sig mycket väl på att insalta det, hvarvid isynnerhet iakttages, att det fast inpackas i sän, som sedan står öppen i 48 timmar, tillslutes derefter sorgfälligt med locket, hvilket betungas med stenar, och öppnas ej förr än efter 2 à 3 veckor. Att röka köttet, är här mindre vanligt, ehuru det Ryska oxköttet sannolikt föga skulle eftergifva det berömda *Hamburgska*.

Dyrt, men äfven godt, är fjäder-få, om jag undantager Gässen, som här ofta gödas med linfrö, hvilket åstadkommer en vidrig oljesmak. Till det tama fjäder-fået kommer här ännu den mängd Orrar, Tjådrar, Hjerpar och Rapphøns, hvika, i synnerhet om vintern, då tillförseln på slådar börjas, äro ganska billiga. De första lifsförnödenheter, såsom ved, bröd, kött, fisk, villbråd, äro här billiga i förhållande till de i Norra Tysk-

lands smärre städer vanliga pris, och likväl förslår här icke till nödig utkomst en dubbelt så stor summa, som vid en dylik ställning i Tyskland vore tillräcklig. Huru skall det förklaras? -- För det första är klådseln här en dyr artikel, sedan tjänstefolket, och så alla sällskapsnöjen, äfven som alla lyxartiklar. Äfven äro Fruarna härstådes föga vana vid hushållning, och jag har ofta åtit i hus, hvarest vårdinnan ej en gång förut sett matsedeln. I några förnåma Ryska hus, fann jag den anstalt vidtagen, att till kocken aflemnades för månaden så och så mycket kött, mjöl, smör, kryddor m. m., hvaraf han då bestrider bordet efter behag. I synnerhet slösaktig är man här med ved, ljus och tvätt. Visserligen tycker jag mycket om de här brukliga Engelska köksspisarne, emedan elden ej synes, maten ej blir rökt, och rätterna hela timmar kunna hållas varma; men för våra Tyska hushåll skulle de vara för mycket ved-ödande. Deremot förtjena de här brukliga kakelugnarne att antagas af oss, emedan de, oaktadt en starkare köld, fordra mindre ved än våra, och tillika bibehålla värman mycket längre och jemnare. -- Vaxljusen, såväl som talgljusen, får man här för godt köp. -- Hvad som ganska mycket behagar mig, är den lågre folkklassens karakter. Gemeneman är här mycket muntrare än

hos oss, och likväl långt måttligare i sitt lefnadssätt. Om blott hans arbete tillåter, så sjunger han dervid, och när han är fri och årstiden medger, så dansar han ute till långt in på natten. Vi bodde denna sommar nära vid det stora Kejsersliga jerngjuteriet; sjelfva vårt lilla hus hörde till en annan fabriks-byggnad, och jag var dagligen i tillfälle att betrakta hundrade af dessa arbetare på deras fristunder, då de församlade sig på en stor ång utanför vårt hus. Denna barnlika häg att leka, återfinner jag här i staden hos personer af lägre klassen, hvilket jag så mycket bättre kan blifva varse, som vi bo i grannskapet af *Hötorget* och *Gostinnoj-dvor* (11), i den mest bullersamma trakten af staden. Här roa de sig, brottas, springa, skrika, kasta snöboll som pojkarne hos oss, och der två på detta sätt leka med hvarandra, stå såkert ett dussin omkring och förnöja sig deråt.

Ryssen kallar, som Du vet, alla för *Du*, och jag hör det alltid mycket gerna då han tilltalar sin Herre blott med förnamnet, utan all annan titulatur, och nämner honom *Du* under det han för öfrigt iakttaga alla tillbörliga vördnadsbetygelser; detta hans förhållande bär stempeln af patriarkaliskt förtroende. Vår *FEODOR* super sig också någon gång

drucken, -- då är han obeskrifligt pratsam, och så glad att jag, oaktadt min afsky för öfverlastade personer, måste skratta, när han i detta tillstånd träder in i rummet och jag får se hans förnöjda ansigte. En drucken Ryss är vanligen icke gråaktig eller het; han är tokrolig, godsint, eller också helt och hållet förfallen och utan medvetande. Detta sednare är afskyvärdt, och jag tycker att en människa som en gång har varit i sådant tillstånd, alldrig mera kan återvinna sitt fullkomliga människovärde. -- Mot hvarandra äro *Mushikerna* (det sämre folket) mycket höfliga. De hålsa icke på hvarandra utan att taga af hatten eller mössan och att djupt buga sig; -- äro de närmare bekanta, så omfamna de hvarandra på gatan, och hafva de ett rus, så kyssa de ofta alla dem de möta på sin väg. Till och med i dag bittida har jag sett ett högst löjligt uppträde af detta slag. Framför mina fönster föll en vålklädd Ryss af lägre klassen, drucken omkull på gatan. Genast samlade sig en hop människor, som mycket skonsamt hjälpte upp den stackarn, och tvenne karlar togo honom under armarna; men som han var för mycket drucken, för att kunna stå, så ropade de på en *Isvoschtschik* (hyrkusk), och en af den församlade mängden satte sig bredvid den druckne på slådan för att hålla honom.

Men denne protesterade, slet sig lös och kastade sig ned på jorden, -- hvarföre? jo för att till skyldig tacksägelse omfamna alla dem som hade hjälpt honom. Det såg lustigt ut, då samtliga *Mushikerna* med sin vanliga höflighet, djupt bugade sig, aftogo mössorne och omfamnade honom till höger och vänster. Sedan låt han ganska tåligt lyfta sig i slådan, och fördes bort.

Emot främlingar är Ryssen höflig, tjenstfärdig och förekommande. Alldrig gör han åtlöje af utlånnings felaktiga uttal, tvertom ger han sig all upptänklig möda att göra sig begriplig, och deruti kommer honom hans uttrycksfulla mimik ganska väl till pass. Då hos oss bönderne tala med hvarandra, sker det stilla, utan gester, utan liflig höjning och sänkning af rösten; Ryssen deremot är uttrycksfull och liflig i sina rörelser, i rösten, blickar och åtbörder. Alla hans samtal äro på sätt och vis mimiska föreställningar. -- Emot de fattiga är Ryssen mycket gälmild. Besynnerligt är deras sätt att tala om tjuvar, rövare och mördare; -- de gifva dem gerna almosor. Den beklagansvärde, såga de -- olyckan har träffat honom; och hvem vet hvad öde ännu kan möta en själf.

Få vackra Ryska fruntimmer har jag sett här; karlarne äro merändels välväx-

ta men deras anletsdrag sållan uttrycksfulla. I ögat ligger ej sållan ett uttryck af bakslughet. Denna visar sig också så ofta i det sällskapliga lifvet, att den nästan kunde anses såsom ett drag i härvarande Innevånarens karakter. Man bör emedlertid ihågkomma, att hvarest i allmänhet, såsom i *Petersburg*, sjelfva folkets nationalstamm är till antalet så obetydlig emot den massa af invånare som härstamma af hundrade, till språk, seder, religion och böjelser olika folkslag, der kan ej något allmänt giltigt omdöme fallas. För att kunna fördomsfritt och ur riktig synpunkt bedömma Ryska nation, måste man vara dess språk fullkomligen mäktig, och hafva med dess seder och lefnadssätt gjort bekantskap, icke i hufvudstaden (d. å. ej i *Petersburg*, näppeligen en gång i *Moskva*), utan hålst på landsbyggden eller i mindre städer, der nationallynnet utan all främmande blandning, utan all corruption af lefnaden i större städer, visar sig i sin sanna dag. I omgånget med härvarande Ryssar röjer man vanligen ett efterapande af det utländska, som hindrar att låra känna deras egen originalitet; man röjer bristen i den främmande bildning de sökt tillegna sig, utan att komma i tillfälle att se nationens egna karakter harmoniskt utvecklad från det frö till fullkomlighet den bär inom sig sjelf.

Denna observation oroar, emedan man icke kan förutse hvilken inflytelse den helt egna gången af detta folks civilisation kommer att hafva på det öfriga Europas öde. All onatur hämnar sig, såväl på den enskildte, som på en hel nation, och kanske ingenstådes mera strängt, än då i människans lefnadsperioder en grad af dess utveckling öfverhoppas. -- Föreställom oss en gosse, hvilken utan att hafva varit yngling, hastigt uppträdde såsom mann -- vore väl möjligt att der tänka på en harmonisk utbildning, på en fri, ådel och kraftig varelse? -- Mest kännbart blir detta drifhus-yrke här i *Petersburg*, hvarest man ofta ser barbarisk råhet öfverstruken med fernissan af hyfsningens finaste laster. I det inre Ryssland skall det förhålla sig helt annorlunda, och det påstås att i synnerhet i *Hvita Ryssland*, och *Ukrain* skola bo herrliga, kraftiga människor i en, genom sjelfva naturens stilla och fromma gång medförd utveckling. Det vare för öfrigt huru som helst; mod och tapperhet sakna Ryssarna visst icke, och hvarest dessa goda egenskaper finnas, der äro alltid äfven anlag till de dygder som utmärka en ådel och bildad nation.

Mera hårnåst, goda Syster.

ÅTTONDE BREFVET.

Litteratur.

Genom öfversändningen af Edra senaste herrliga skaldestycken, har Ni min vän, skänkt mig en dubbelt stor tillfredsställelse. Till följe af en sårdeles ynnest, fick jag paketet oöppnadt och utan uppehåll. Annars är Censuren här ganska strång och stympar ofta de verk som anlånda utifrån. Detta är visserligen ledsamt, men kanske den tid icke är långt borta, då äfven denna omständighet skall länkas till fullkomlig enstämighet med den ädla mildhet och den höga liberalitet som andas under den menskligt storsinte ALEXANDERS regering.

Men ju större min glädje, ju uppriktigare min tacksamhet är, både för Ert bref och Er gåfva, desto mera skulle det hafva gjort mig ondt att icke kunna uppfylla Er önskan, emedan jag, genom min okunnighet i Ryska språket, vore alldeles ur stånd att gifva Er upplysningar i Ryska litteraturen, om ej slumpen, som här ganska ofta kommer mig till hjälp, hade förskaffat mig en af de mest aktade Ryska Författares bekantskap, hvars benägna godhet jag har att tacka

för följande öfversigt af Ryska Litteraturen, under de två sednaste åren. --

I Theologien tyckes äfven här Mystikens ande finna ett beredvilligt mottagande för sina tåkniga vålnaders uppenbarelse, och det är väl utom all tvifvel, att Fru VON KRÜDENER, om hennes våg förde henne hit, skulle finna ett stort antal dyrkare och lärjungar. HENRIK STILLINGS skrifter äro öfversatta på Ryska; här tros att de på folkets religiösa bildning skola hafva ett fördelaktigt inflytande; man bjuder till att sprida ut dem, och Kejsaren har belönat öfversättaren med en anseelig present. -- I synnerhet utbredd och betydande skall *Martinisternes* sect vara här.

Ganska vidsträckta och verksamma äro de Ryska Bibel-Sällskaperne. *Petersburgska* Bibel-Sällskapet har utgrenat sig till Bitrådes Sällskaper i alla vinklar af det stora Riket, och dessutom fanns redan förut ett uti Abo organiseradt Bibel-Sällskap för Finland. Härvarande sällskapets verknings-krets utvidgas mer och mer. I *Tula* och *Voronesh* äro af de derstädes inrättade Bitrådes-sällskaperne, egna bodar öppnade till försäljning af de heliga Skrifterne. Armeniska patriarken PAUL i *Konstantinopel*, har förklaradt sig beredvillig att medverka till Bibel-Säll-

skapets ändamål, ja till och med de *Burätiska*, hedniska folkslagen i *Siberien* hafva tillkännagifvit sin önskan "att på "Mongoliska språket äga den ende Gudens ord," såsom de uttryckt sig i den till Civil-Guvernören i *Irkutsk* lemnade böneskrift. Till detta ändamål hafva de genom frivillig subscription sammanbragt 9000 Rub. för att bestrida tryckningskostnaden. -- Några enskilda af deras *Taischós* (Befälhafvare) hafva vid detta tillfälle teknat 1000 å 2000 Rubel. Bönderne i en viss trakt af Guvernementet *Saratof*, hade erbjudit sig att till sällskapets förmån årligen bidraga med 52 koppek per man; "vi äro fattiga, skrifva de, och offra af vårt armod, men Gud ålskar den som gifver af godt hjerta."

För öfrigt har theologiska Litteraturens fält blifvit, under de två sednaste åren, ganska torftigt odlat. Nästan alla i detta ämne utkomna skrifter, äro blott öfversättningar ifrån Tyskan och Engelskan. Dock har Rectorn för *Petersburgska Theologiska Akademien*, Archimandriten *FILARET*, författat och utgifvit en samling af andeliga tal, som mycket berömmas. Men vid detta tillfälle måste jag göra Er uppmärksam på de för kort tid sedan utkomne Ukaser, angående den tillåmnade Israelitisk-Christna församling, hvilken, såsom ett högst

märkvärdigt fenomen i vår tid, väl förtjänar att nämnas. Idéen, såsom verkställighetens moder, är god och skön, likasom allt hvad i Ryssland omedelbart utgår från den nuvarande Beherrskaren; men om den någonsin skall kunna utföras, derpå synas många tvifla, fastän Ukaserna äro utgifna och medlemmarne af den till detta ändamål upprättade Kommité utnämnda. Departements-Directuren i Ministerium för folkupplysningen, ПОПОВ, är president för denna Kommité, men det hela står under Furst GALITZINS öfverinseende. De fördelar som blifvit lofvade åt denna tillämnade församling, äro så betydliga att de, såsom en pendant till tidandens karakteristik, synas märkvärdiga för alla som äro i stånd att i den nuvarande tidens larf, ana framtidens utveckling. Så äro t. e. medlemmarne i denna nya församling, för sig och sina efterkommande, fria från rekrytering, inqvartering, skjuts, jemte andra offentliga skyldigheter. Hvarje Socken kan gifva sina medlemmar respass genom hela Ryska riket; de hafva fått bränneri- och bryggerirättigheter, kort sagdt, det är dem tillåtit att utgöra en stat i staten, ansvarig endast inför den till dess vårdande tillsatta Kommité.

Men om Ni frågar mig: hvad som menas med uttrycket: Israelitiska Christ-

na, så kan jag ej gifva Er någon upplysning derom, emedan de svar jag fått på samma fråga, varit hóljde i en viss clair - obscure. -- Om den förhoppning någonsin kan realiseras, att det skall blifva *En* hjord och *En* herde, så är det väl möjligt att detta steg framdeles kommer att vara mera viktigt än man nu tror.

I Juridiken hafva Professorerne K U - K O L N I K och T S V E T A J E F gjort sig ganska förtjenta om Lagfarenhetens theorie. Äfven berömmas G O R E G L Å D S försök till en Criminalrätt och Dr. G R I B O V - S K Y S afhandling öfver de lifegnas tillstånd i Ryssland. Såsom ett för statsökonomien viktigt verk, hvilket anses som en verklig vinst för denna vetenskap, nämnes den år 1815 på Fransyska utkomne cours i politiska økonomien, af Akademikern S T O R C H, hvilken öfverhufvud anses vara en af Rysslands skarp-sinnigaste och skickligaste Embetsmän. -- Af *Ryska Lagsamlingen*, som i system utgifves af lag-kommissionen, hafva åren 1815 och 1816 tre volumer lemnat pråssen, hvarmed första delen af Civil-codex slutas.

Professor L O D I har utgifvit en Logik, och L U B O R O V S K Y ett utkast i Psychologien. Särdeles högakts, både för stylens skönhet, och för den deri

rådande glada lefnads-philosophie, de arbeten den för Ryssland oförgåtliga MICHAÏLA NIKITIASCHE MURAV-JOFF, utgifvit, och i synnerhet hans under namn af EMILS *bref* utkomna verk. På det rikhaltigaste bearbetadt är Historiens yrke. Till universalhistorien höra Professor KAJDANOFFS teckning af världshistorien, och Professor ORLOFFS voluminösa verk: *Kyrkans och fåderneslandets öden*. Vigtiga materialier till Rysslands historia skola finnas i de af Moskowska sällskapet för Ryska historien och Archæologien utgifne *annaler* och *arbeten*, och första bandet af *Ryska memorabilier*. En utmärkt aktning skall äfven aflidne Akademikern LEHRBERGS verk förtjena. STROJEF har skrivit en *öfversigt af Ryska Slavonernes mytologi*. EVERS' *handbok i Rysslands historia* äfven som hans *forskningar öfver Ryska antiqviteter* och hans, tillika med den aktningssvärde ENGELHARDT (12) utgifne *bidrag till kännedomen af Ryssland och dess historia*, behöfver jag visst icke anföra som en nyhet, då Tyskarne åt denne snillrike historie-författare redan skänkt allt det aktningssfulla gillande, som dess nit och talenter förtjena. Af Historiographen KARAMSINS med otålig het väntade *Rikshistoria*, äro i detta år 9 band utkomne; äfven har GLINKA utgifvit en för barn och Uppfostrare är-

nad Rysk Historie i 8 band. Då jag
 omnämner KARAMSINS verk, måste jag
 tillika säga Er ett par ord angående ett,
 såväl för den gamla Nordens, som i
 synnerhet för de sydliga Östersjöprovin-
 sernas historia viktigt, numera fullbor-
 dadt företag: att låta afskrifva alla de
 handlingar rörande Lifflands historia,
 som finnas i Archiverne i *Königsberg*,
 Liffländska Landtrådet Baron VON UN-
 GERN STERNBERG, hade redan se-
 dan flere år eftersökt i alla Lifflands Ar-
 chiv oah privat-bibliothek, de akter som
 kunna tjena till komplettering och upp-
 lysning af detta Lands historia. Han
 sammanbragte flere tusende dylika origi-
 nal-dokumenter, och utgaf dem med till-
 hjelp af Professor BROTZE i *Riga*, un-
 der namn af *Lifflands Diplomatiske Co-
 dex*. Men detta verk lemnade ännu
 många luckor, hvilka voro desto svårare
 att fylla, som flere Archiv genom eldsvå-
 dor, krig och andra olycks-händelser
 dels gått förlorade, dels kommit i oord-
 ning. Derföre föreslog Dr. ERNST HEN-
 NING år 1807 Landråds-Collegium i *Ri-
 ga*, att låta verkställa förut omtalte af-
 skrifning. Adeln i dessa Ryska Östersjö-
 provinser gillade förslaget och uppdrog
 åt Dr. HENNING dess utförande, hvar-
 vid han försåkrades om erforderligt un-
 derstöd. Äfven Preussiska Regeringens
 tillstånd erhöles, och derpå reste denne

lårde, i början af år 1809 till *Königsberg*, och insände ånda till år 1812 mera än 2000 sådane afskrifter. Likväl blef detta företag, i dåvarande betryckta tid, för kostsamt för adeln i de omtalte provinserne, och KARAMSIN, hvilken såsom Historiograf intresserade sig för dess fullbordande, vände sig till Inrikes-Ministern med anhållan om understöd för ett för Rysslands Rikshistoria så viktigt arbete. Kejsaren beviljade härpå 21,000 Rubel och på 4 år var hela arbetet sluttadt och 3160 Akter, hvars innehåll skall vara ganska viktigt för Nordens historia, framdragne ur glömskan samt från *Riga* insända till *Petersburg*, för att kunna begagnas af KARAMSIN vid Ryska Rikshistoriens författande, hvarefter de nedlades i *Moskovska* Archivet för utrikes ärenderne.

Ett annat verk, som äfven förtjenar att anföras, är Grefve DE BRAY's (Kongl. Bayersk Envoyé vid Petersburgska hofvet) *Essai critique sur l'histoire de Livonie*, i 5 volumer. Det är ett sällsynt, men ganska vackert fenomen, att hos en och samma man se hofvets och världens finaste hyfsning förenad med hågen för en strång forskning, med det lifligaste interesse för lård kunskap; och redan i detta hånseende skulle hans verk förtjena en uppmärksamhet, hvilken ännu för-

höjes, då man får veta att författaren skänkt hela upplagan af sitt verk åt Universitets-bibliotheket i *Dorpt*, med vilkor att för den vid försäljningen uppstående behållning skall anskaffas historiska böcker, enligt Collegii-Rådet Professor MORGENSTERNs och Professor EVERS' val och bestämmande.

Som brukbart bidrag till tidens historia, nämner jag ännu: En Rysk Officers bref, af FEODOR GLINKA, hvilka såkert ej skola undslippa den Tyske öfversättaren. Bland utkomna beskrifningar om resor och länder, utmärka sig: Marin-Kaptenen GOLOVNINS *annaler*, Marin-Kaptenen RIKORDS verk *öfver GOLOVNINS befriande från fångenskapen*; (13) och äfven SVINJINS *försök till en pittoresk resa i Norra Amerika*. SVINJIN ledsagade MOREAU på dess återresa till Europa.

I Naturvettenskaperne har utkommit: Professor GIESES *allmänna Chemie* till och med 5:te B. Akademikern SEVERGINS *ordbok i Chemien* skall hafva afhulpit en kånbar brist i denna vetenskap. PARROTS *utkast till jordens Physik och Gåologie*, samt *Första lärogrunderne i naturkunnigheten*, af samme Författare, behöfver jag väl icke heller nämna för Er, då dessa redan genom våra lärda journaler äro allmännare kända.

Ni, som tapper Krigshjelte, låå vål åfven hysa interesse för Krigs-vettensskapens litteratur. General JOMINI har, till följe af ett uppdrag från Kejsaren, bearbetat *Historien om de sista fälttågen*, och de förträffligaste materialier och källor hafva stått honom till båds. -- Artilleri-kommitéen i Petersburg har utgifvit en fullständig Cours i Artilleri- och Ponton-vettenskaperna, och Öfverste-Lieutenanten BASCHNEF nämnes som författare till *Elementerne af Fortification efter de VERNONS principer*. --

Ryssarne hafva sjelfve med mycken ifver bearbetat sitt språk, och nästan den första bok ynglingen får i handen i Skolan, är modersmålets Grammatik; men jemväl hos utländningar tyckes hågen för Ryska språkets studium dag från dag mera uppvakna. TAPPES (14) GLINKAS, och VATERS (15) arbeten åro beståmda för Tyskar som vilja låå sig Ryska. EHRSTRÖM, OTTELIN, HIPPIG, MANITZEFF och FRENCKELL hafva författat och utgifvit Ryska språklååror, Chrestomathier och samtals-böcker för dem af Finlands invånare som åro Svenska språket mågtige, hvarjemte må nämnas att GRÖNING redan år 1750 utgaf en Rysk Grammatica för Svenskar. Den af Moskowska sällskapet: *Litteraturens vänner* utgifne Journal, skall innehålla en förträfflig kritik öfver Ryska Grammatikens

reglor. Dessutom är Akademiens språklära, äfven som HEYMS, BORNS, och GRETSCHS förtjenster om Ryska språket, allmänt kända. -- Af Ryska Akademiens Etymologiska ordbok öfver språket, hvilken åren 1789 -- 1794 utkom i sex qvartband, tryckes nu som bäst en ny upplaga. Riks-Canslern RUMÄNTZOFF har på sin bekostnad låtit trycka ADELUNGS verk: CATHARINA den Storas förtjenster om vetenskaplig jemförelse mellan språk (vergleichende Sprachlehre), äfven som EVERS' kritiska forskningar.

År 1815 utkommo i Ryssland öfver 40 periodiska blad, hvilket antal dock småningom något förminskat sig. I bland dem alla utmärkte sig den af Herr VON GRETSCH utgifna Tidning: *Fäderneslandets son*, (Сынъ отечества, sin otétschestva) hvilken är bekant till och med för de klasser af härvarande invånare som ej kunna läsa, och som blott för denna tidnings skull ofta förena sig om att hålla sig föreläsare. Herr VON GRETSCH är en ganska snillrik man, full af liflig känsla för allt skönt och godt. Han är en nästan entusiastisk vördare af Ryska språket och litteraturen. Hans smak har blifvit danad genom läsning af de gamla, och genom en nära bekantskap med den nya Engelska, Tyska och Fransyska litteraturen har han vunnit denna rikdom i bildning

som fattar alla de mångfalltiga former-
na af det sköna och skyddar för all en-
sidighet i omdömet.

En tidning, hvars första tendens var
ganska patriotisk och ädel, och hvil-
ken under kriget väckte allmänt inte-
resse, jemväl derföre at den innehöll de ti-
digaste och såkraste berättelser om krigs-
händelserna, är *Ryska Invaliden* eller
den numera så kallade *Krigs-tidningen*.
— Redacteur derföre, är Stats-Rådet
PAUL POMIAN PESAROVIVS. — Bland
Ryska litteraturens sednaste vittra alster,
finnas många öfversättningar af utländ-
ska romaner. Äfven här har Tysklands
LAFONTAINE funnit ett talrikt antal
läsare, som tycka om hans verk. Fur-
stinnan GALITZINS (född Grefvinna
SCHUVALOF) romaner, utmärka sig
hvarken genom nyhet eller rikdom i
uppfinning, men väl genom en okonstlad
skrifarts intagande värdeslöshet och ge-
nom behag i målningen af känslor. SHU-
KOVSKY och KUTSCHONEVSKY hafva
gifvit de bästa öfversättningar af Tyska
och Fransyska romaner. SHUKOVSKY
är den mest berömda af Rysslands nu
levande Skalder. Han är född 1783 i
Guvernementet *Tula*, och har blifvit
uppfosttrad först uti en pension och se-
dermera vid Universitetet i *Moskva*. Ut-
gången derifrån trädde han i militärtjänst;

åren 1808 och 9 blef han redacteur af Journalen: *Förkunnaren* (Вѣстникъ Véstnik). Derefter lefde han i fullkomligt oberoende i *Dorpt*, endast för vetenskaperna och sånggudinnorna, sedan Kejsar ALEXANDER utfäst åt honom en årlig inkomst af 4000 Rubel, "icke blott, (säsom orden lydde i den derom utfärdade Ukas) för att bevisa honom Sin ynnest, utan äfven för att försäkra honom om den, för en sådan skald tillbörliga oafhängighet." — För det närvarande vistas han i *Petersburg* såsom lärare i Ryska språket och litteraturen hos Storfurstinnan ALEXANDRA FEODOROWNA (f. d. Prinsessa af Preussen). SHUKOVSKY är kännare af Fransyska litteraturen, men hans ådla alfvare har fått mera böjelser för Tyska och Engelska litteraturens större värde. Han skall i synnerhet utmärka sig som lyrisk poet. Ett Skaldebrief till Kejsar ALEXANDER, och två andra poemers: *Sångarene i Ryska fåltlågret* och *sångaren på Kremls ruiner*, (пѣвецъ во станѣ русскихъ войскъ; пѣвецъ на Кремлѣ), anses för hans skönaste stycken. — Han har äfven öfversatt flera skaldestycken af SCHILLER, GOETHE, MATTHISSON t. e. *Cassandra*, *Idealerna*, *Ibicus' tranor*, *flickans klagan*, *min gudinna*, *Elegien* m. m.

En annan mycket omtyckt skald, är LABANOF, hvars Elegie vid Furst KU-

TUSOF SMOLENSKYS graf, anses såsom hans yppersta arbete.

Till den didaktiska skaldeartens förnämsta alster höra KRILOFFS fabler och ALEXANDER ISMAJLOFFS fabler och sagor. F. d. Professoren i Ryska språket och litteraturen, vid Universitetet i Dorpt, ALEXANDER VOJEIKOF, har utgifvit en mycket värderad metrisk öfversättning af DELILLE's *Les Jardins*. Äfven denna skald har fått sin första vetenskapliga bildning i Moskovska Universitetets pensions-anstalt. Han skall äga en utmärkt grundlig kännedom af de gamla språken, och utarbetar nu en öfversättning af VIRGILI GEORGICA; tillika är han en smakfull Compositör. Jag tycker mig alldrig hafva hört en lifligare och skönare dansmusik, än de af honom och hans talentfulla Fru komponerade dansar (16). -- Ryska dramatiska poesien har nyligen blifvit riktad med LABANOFFS öfversättning af *Iphigenie*, *Tancred* af GNEDITSCH, *Esther*, af KATENIN och *Misanthropen* af KAKOSCHKIN. -- *Brunnsgästerne i Lepetzk* af Furst SCHACHOVSKOJ herömmes såsom en qvick och snillrik originalkomedi, men allmänt tadlas att författaren tillåtit sig i denna pjes personlig Satir emot en viss mycket värderad poet,

Grefve D. J. CHVOSTÓFF har författat dels originaler dels öfversättningar i nästan all slags poesi. Yttermera äro under de två sednaste årens lopp utkomna: *Samling af de utmärktaste originaler och öfversättningar i vers och prosa*, — *Kalliope, eller arbeten af Moskovska Universitetets Elever* — TUTSCHKÓFFS verk; — arbeten af aflidne PLAVILSCHTCHIKOFF och sedan de nyss aflidne, bland Rysslands Poëter mes utmärkte skalderna DERSHAVINS och OSEROFFS verk. Den förstnämnde förtjenar att intaga första rummet bland Ryska Tragedi-författare och hans *Oedip*, *Fingal*, *Dmitri* och *Polyxena*, blifva kanske icke snart öfvertråffade.

GAVRIL ROMANOVITSCH DERSHAVIN föddes 1745 i *Kasan*, hvarest han äfven tillbragte en del af sine ynglinga-år, men sedermera uppehöll han sig största delen af sin lifstid i *Petersburg*, ehuru han de sista åren bebodde sitt nära *Novgorod* belägna gods *Svanka*, hvarest han också dog den 8 Juli 1816. Han har ej endast varit en utmärkt poet, utan äfven en lika så ädel människa, hvars skaldestycken alla äro lifvade af den renaste moraliska anda. Ett af DERSHAVINS mest berömda poemer, är hans ode: *Gud*, (*Богъ*) som på Kejsarens af *China* befallning blifvit öfversatt, skrifvit på en

dyrbar, fin våf och upphångdt på våggen i en af hans prakt-salar. --

Farvål, bästa vän, och råkna mig den goda viljan att uppfylla Er önskan så högt som möjligt år till godo, emedan jag ogerna skrifver om saker dem jag icke kan bedömma. --

Ryska litteraturens gång intresserar mig, likasom hvarje framsteg i menniskoslågtets kultur, och omgånget med snillrika, studerade och bildade män har här ett dubbelt värde för mig, emedan jag derigenom vinner upplysning om andan af det allmänna stråfvandet hos det folk, bland hvilket jag befinner mig. Visserligen år *Petersburg* icke Ryssland och Ryssland icke *Petersburg*, men denna Stad år dock, åtminstone i politisk hän-sigt, hjertat af detta ofantliga rike, hvilket sträcker sig från *Schlesien* ända till *Norra America*, och till hvars Kejsarekrona två herrliga juveler: Finland och Polen, nyligen fogat sig. -- Mörker höljer framtiden, men jette-bilder slumrar i dess famn! --

---

NIONDE BREFVET.

Eremitaget.

Ni frågar mig i Ert sednaste bref, min vän, om jag ej ännu varit i Eremitaget (17), och Ni förundrar Er, att jag icke med ett enda ord omnämnt för Er de derstädes befintliga konstskatter. -- Denna försummelse kunde visserligen förvåna Er, då Ni vet huru det eljest glåder och lifvar mig, att meddela hvad jag med en känsla af förådlande för mitt inre lif uppfattar och betraktar såsom skönt; men min själ har sedan några veckor varit så sänkt i njutning af åskådande och känsla, att jag icke vågat låna ord åt de intryck jag inhämtat, af fruktan att deras tjuskraft skulle upphöra då jag tillåt det reflekterande och jemförande förståndet, att genom yttrande af ord försvaga mina känslor.

Eremitaget skiljer sig från flere andra gallerier, derigenom, att det tillika är ett palats, hvaruti finnas förenade alla de konstskatter, sällsyntheter och praktkåril af ådlaste slag, som detta Kejsaredömes Beherrskares håg för det sköna och praktfulla hopsamlat under ett sekels lopp. Det kan ej gifvas något skönare i sitt

slag, än dessa herrliga kåril och vaser af postlin och siberisk Jaspis; dessa kolonner af malachit, dessa kristall-kåril, -- broderier, -- elffenbens arbeten, ljuskronor, bord-uppsatser af brons, Guldur, som föreställa mythologiska personer eller händelser, och flere andra kostbarheter, hvarmed alla rum här äro uppfyllda; -- men alldrig kan mitt öga hvilat på dem; -- till och med den ofantligt rika myntsamlingen, biblioteket, koppar-gravurerne, den herrliga skatten af Gemmer och Kamörer, har jag icke hunnit bese med lugn uppmärksamhet, ehuru jag redan nu, sedan några månader, tillbringar största delen af mina morgonstunder i Eremitaget. -- Dessa herrliga målningar, dessa fullkomliga statuer, är det som bemåktigat sig min hela själ, och jag känner mig obeskrifligt lycklig under de timmar jag helgar åt deras betraktande. Många af dem hafva efterlemnadt så lifliga intryck i min fantasi, att jag i dem äger en skatt för alla tider, en skatt som tillhör mig själf lika så fullkomligt som något hvad jag förut tänkt med uppmärksamhet eller känt med hjertlighet, något som jag älskar. Huru ofta har jag icke tackat Gud af min innersta, djupt rörda själ, att Han gifvit mig denna lefvande känsla för det sköna i naturen och i konsten, att Han nedlagt i mitt bröst för-

mågan att i konstverket fatta den höga tanken som, född ur konstnårens hånryckning, gjuter lif i hans verks skapnad och former! — Hvilken rik ersättning finner jag icke i denna känsla, för så mången saknad, så mången bitter, oförgåtlig, smärtande erfarenhet som blifvit min lott. Ni vet, min vän, huru jag rönt och ännu röner hvad det vill såga att tåla och lida; men det oaktadt, tror jag att man ej så lätt finner i världen en lyckligare varelse än jag på dessa lugna, i Eremitaget ensligt tillbragta morgonstunder känner mig vara. Jag är visst ingenting mindre än konstkännare; jag vet ej hvad som kunde berättiga eller föranlåta mig att fälla en konstdom, — jag kan ingenting vidare, än helt enfalldigt och stilla öfverlemna mig åt de intryck konstverken göra på mig. Derigenom förlorar jag visserligen den njutning att värdera konstnårens materiella skapelse drag från drag, och att erkänna hans förtjenst i besegrandet af de svårigheter som mött honom; men också just därför bryr jag mig ej om tusende ting som äro mig okända, utan jag är ostördt lycklig, då jag med förtjusning, med ousåglig glädje, med en ungdomlig hånrycknings glada sällhet kan stå framför en sådan målning och försätta mig i dess troll-verld, till dess blomman af målarens idérika känsla ut-

vecklat för mig hela sin dolda skönhet, hvilken då alldrig mera undfaller mitt minne. --

Ja, min vän, såsom konstens gudomlighet här yppar sig, sådan har den från alla tider varit ett ämne för min aning och min varma tillgifvenhet. Passionens gröfre och starkare drag i själva lifvet, kunna visserligen ofta frambringa en utomordentlig verkan, -- men alldrig medföra de denna höga, himmelska skönhet, hvarmed konsten verkar på oss, och just för den skull prisar jag konstnåren lycklig framför alla andra. -- Jag känner nästan ej någon sorgligare känsla, än deltagandet i den ådla människans bekymmer, hvilken, lågande af kärlek och törstande efter storverk, står fångslad genom yttre förhållanden och alldrig finner tillfredsställelse för sin själs ådlaste begär, för böjelsen att, med uppoffrande af sina krafter, arbeta för andras väl, att vara verksam för mennesko-slågtets förådlande. Hvilken frihet är icke deremot anvisad konstnåren till lifselement. Oberoende af alla borgerliga förhållanden, trotsar han tiden och öfvervinner sjelfva döden, emedan hans snille skapar sig en minnesvård i hans verk, hvori det uppenbarar sig lika som i hans egna inre känslor, så att artisten, redan länge försvunnen från jorden, än-

nu från sitt osynliga hemvist tvingar oss att med en helig rysning efterröna hans känslor, och i hjertats helgedom på nytt lifvas af hans skapnaders magt! — —

Det finnes hittills ej någon förteckning öfver målningarne i Eremitaget, och och derföre förbehåller jag mig att framdeles, någon gång, föra Er, bästa vän, från rum till rum, åtföljd af någon konst-kännare, för att nämna för Er allting hvad derstädes är förträffligast och mest berömvärdt. Men i dag skall Ni endast, ensam med mig, genomflyga alla salar, gallerier och kamrar, för att hinna till det såkallade Spanska galleriet, hvarest vi träffa alla de skatter Kejsaren köpt i *Malmaison*, och deribland mycket, hvilket lår interessera Er, såsom Tysk konstvän, att få veta att det funnit vägen hit. — Vid ingången lemna vi således RAPHAELS galleri åt höger, kasta, i den salongen som för till hoftheatern, blott en blick på de derstädes befintliga målningar af *Angelica Kaufman* (18), hvilka, utan högt värde, likväl ådraga sig vår uppmärksamhet genom det inre behaget af sin komposition, — och tråda nu åt venster i den oöfverskådliga rad af högtvålfda praktrum, hvilkas väggar äro, från tak till golf, beklädda med ovärderliga taflor; — men redan ser jag Er fångslad. — Ni står framför *Guido Renis* Säfande Amor,

till hvars låger Psyche nalkas; -- hvilken underbar fågring af den ljufvaste ungdoms-blomma skimrar hos den slumrande guden! huru förtrollande leker ljuset! -- man kan icke skilja sig vid denna bild -- och ändock måste vi skynda; -- blott ett enda ögonkast ännu åt dessa herrliga bilder af VAN DYK, i synnerhet åt dessa två små flickor, 8 -- 9 års gamla döttrar af Lord WARTON, som stå bredvid hvarandra, som en röd och en hvit rosenknopp. Jag har blifvit så innerligen kår i dessa tåcka barn, att jag tycker mig hafva återfunnit dem på tvenne andra målningar af samme måstare, hvarest de, i samma drägt som förut, men numera som blomstrande Jungfrur, stå bredvid hvarandra, och på den midtemot hängande tredje taflan sitta tillsammans som två hedersamma matronor. Men min älskling, som förut var blåklådd, bår här sorg och ser blek och förgråten ut, under det den hvitklådda med kärleksfullt deltagande och med uttrycket af en genom uthärdade pröfnings vunnit själförsakelse, tyckes trösta henne. Dessa enskildta momenter ur deras lif har jag längesedan bragt i sammanhang med hvarandra, och jag hålsar dem, hvarje gång jag återser dem, såsom älskade vånners porträtter, med hvilka smärta och glädje -- kärlek och förtroende hafva gjort mig bekant. -- --

Men här låtom oss dröja framför dessa båda landskapsstycken af RUBENS. -- Jag tror icke att de äro skönt målade -- coloriten är tunnt och flygtigt grundad, tonen är hård -- men idéen fin och poetisk; derigenom blifva de interessanta för mig. Galleriet innehar många målningar af denne måstare, och bland andra en så ohygglig, att min blick hvarje gång med afsky vänder sig från dess djuriska vederstygglighet; den föreställer en grupp af qvinliga satyrer, som dågga sina ungar; man har väl äfven förr gjort mig uppmärksam på denne måstares helt egna företräden, och jag vördar storheten af hans jätte-snille, hvilket så nära förenat sig med natur och lif, att man bäfvar för föreställningen att af svaghet bedömma honom orått. Äfven äro här, i synnerhet bland hans porträtter, många som intaga mig genom sanningen af deras lif och carakteristik; -- men just därför förekommer mig det problem så intressant: huru RUBENS, -- som, utan en förklarande idealitet i mennisko-skapnadens framställning, endast höll sig troget och fast till verkligheten, -- likväl kunde hysa för naturens skönhet ett så idealiskt sinne, och ägde förmågan att så fint uppfatta ögonblicken af hennes ljufvaste högtider. -- Konstverket är och förblifver ju yttre framställningen af ett i det innersta födt intryck, -- och huru

kan då enheten af skönhets-idéen i en och samma själ visa sig så olika och skiljaktig i framställandet af naturen och människan.

Huru mycket skönt måste vi icke, utan att gifva akt derpå, hasta förbi. Så måste vi, t. ex., förbigå RUBENS's fotatvagn, jemte den bredvid hängande Kopian af VAN DYK, hvilken utvisar huru mycket originalet förlorar, till och med då det kopieras af en måstare -- och alla dessa herrliga bilder ur den gamla Italienska skolan, och dessa landskapsstycken af RUYSDAEL, och MIGNARDS bild, föreställande ALEXANDER och HEPHESTION i DARIUS tält -- och GUIDO RHENIS Sammankomst af Kyrkofäder, som grubbla öfver en punkt i den Heliga Jungfruns historia, och hvarest en af dem höjer sin blick, och i öfverjordisk hänryckning skönjer den gudomliga själf, i hela sin himmelsfärdsgloria, thronande öfver skyarne och omgifven af Englar, -- en bild af sublim tankerikedom och, jemte idéens djuphet, tillika begåfvad med uttrycket af en from innerlig känsla. -- -- I detta rum, fullt af mouvements-stycken, dröja vi icke denna gång, deribland äro några utvaldt sköna bataille-stycken; men dessa genom kanonrök framstörtande hästar, detta hvimmel af kämpande, dessa styckade

döda, dem man ser blöda, ja till och med hår och der ännu spritta, påminna alltför lifligt min fantasi om ett slagtfälts rysliga åsyn. Sådana föreställningar interressera mig blott då, när de hafva afseende på något viktigt moment i historien, och då de lifva min själ med idéen af en ädel strid för frihet, rätt och fädernesland. Men utan denna historiska betydelse, är ett bataljstycke föreställningen af människoslagtande, och hvem tycker väl om att se en skildring af det gråsligaste som kan tänkas: människor, lika glupande vilddjur, af blodgirighet sönderslitande hvarandra? -- --

I nästa rum stanna vi också blott för att betrakta denna småtåcka bild, känd under namn af *Postiljonen*, hvilken, genom nåtthet och prydlighet i utförandet, likväl ännu öfverträffas af pendenten därtill, hvarest MIERIS föreställer oss en förnäm Holländskas barnsängs-kammare. I så smånåtta bilder har den sorgfällighet, hvarmed den flitige konstnären behandlar de mindsta detaljer, ett eget behag för mig, och lika så ogerna som jag i Grandison skulle sakna någon af de många handlande personernas utdruckna thékoppar, lika så litet ville jag låta borttaga hvilken småsak som helst i dessa tåcka bilder, hvilka, oakadt deras förvillande öfverens-

stämmelse med verkligheten, likvål åro långt upphöjda öfver kopist-förtjenstens slafviska punktlighet. Äfven dessa Nederländska bond-kalas ser jag gerna. De visa oss väl icke något annat än en rå och ohyfsad, men likvål kraftig menniskonatur, som glåder sig öfver rättigheten, att efter arbetet njuta lifvets glädje, hvilken ock, ty värr, för så få förblifver oförbittrad, fastän hvarje menniska borde blifva delaktig deraf. --

Men, hör jag Er fråga, hvarifrån kommer denna styfva, fula, gammalmodigt klådda docka, och på bordet der bredvid det lilla trådhuset? -- Det sednare är en modell till den af PETER DEN STORE i *Saardam* bebödda hydda, och denna docka föreställer hans dervarande vårdinna, som tillika var hans kokerska; båda dessa stycken hade blifvit förvarade i *Saardam* och förårades såsom en reliquie åt Kejsar ALEXANDER, då han under sista fälttåget vistades derstädes.

Detta är VAN DYK's bild. Hvilket gladt snillrikt lit i dess ungdomligt blomstrande, förtjusande ansigte! Hvilket farligt begår flammor i det klara ögat, och hvilket drag af glad skalkaktighet svåfvar öfver munnen! -- Nåra dervid hänger SNYDERs bild, målad af

VAN DYK, och det med ett sådant uttryck af godt lynne och sjelfsvåld, att man icke kan betrakta den utan att dra på munnen och känna ett innerligt nöje. SNYDERS hustru, en väl conditionerad Nederländska, på hvilken man, oaktadt all hennes flegm, dock ser att hon icke tål någon motsägelse då det behagar henne att förkunna sin villja, sitter på en stol och håller i famnen sitt barn, en liten flicka med röda, fulla kinder, och klara, bruna ögon. Modern är ej någon skön figur, men det Nederländska rena blodet skimrar i hennes klara anletsfärg: den lilla dottren håller en styf Nyrnberger-docka i sin hand, och blickar, med tillbakavändt hufvud, och med ett högst lustigt uttryck, åt sidan på fadren, hvilken i allt lugn med en ingenting sågande färfysionomi, med en god-sint glädje, men tillika med ett visst slag af stilla förundran, ser på barnet. Lifvet i denna afbildning, är så oöfverträffeligen sannt, att man med en blick derpå genast ser djupt in i alla detta parets husliga förhållanden, och att hågkomsten deraf, såsom en familjgrupp af välkända människor, förblifver lefvande inom oss. Jag ser den alldrig utan att i den lilla flickans själ fågna mig åt alla de sköna frukter, hvilka hon, efter att hafva tjänat fadern till modell, säkerligen uppåt med stort välbehag, och hvilkas

förtårande Gud också synbarligen väl-
signat genom hennes fyllighet

I detta rum hänger äfven en mål-
ning af REMBRAND, som också hör till
mina utvalda favoritbilder. En skön men
af kammarluften bleknad gosse, sitter vid
ett bord, och har framför sig en stor
foliant hvaruti han låst; bredvid honom
står en gammal man, som uttyder för
honom det låsta och derom talar med
honom. Jag kan alldrig slita mig lös
ifrån denna bild, som oemotståndligt
fångslar mig genom sitt själfulla uttryck,
och de sorgliga känslor som den väcker
hos mig. -- Gossen är skön som en
engel, -- hans bruna öga, fullt af själ
och kärlek, håret slått benadt, -- drap-
periet höstgult (*feuille morte*), -- dragen
äro idealiskt vackra, men det synes att
andan redan öfvervåldigar det jordiska
lifvet, och att längtan efter den renare
ethern redan lossar Psychés band. Hjer-
tats oförgångliga klagan bryter fram vid
åsyn af denna bild, från hvilken jag re-
dan mången gång med fuktadt öga skiljt
mig. Längtan kan icke blicka mera rö-
rande, hjertats stilla dolda smärta ej
småle med mera tålmod, än i detta engla
ansigte; och genom denna mildt elegiska
slöja strålar så klart snillet's lifskraft, njut-
ningen vid lårdomen, forskandet, grubb-
landet, sällheten af en skönare verlds

aningar -- -- Och sedan gubben der-
bredvid! Man intages ej af honom men
man erkänner huru lård han är, och,
jemte alla sina kunskaper, huru klok och
slug, huru verldserfaren, huru hemma i
lifvet: -- och ändock är och förblifver
allt hvad han kan gifva och låra för
denne lårting blott en föda hvarvid han
långsamt förtåres.

Genom en liten gång, hvarest hån-
ga de förträffliga *Seydelmanska* i Sepia
målade kopior af målningar ur DRESD-
NER galleriet, gå vi nu till det Fransy-
ska galleriet. Här äro några alldeles ut-
valda stycken af CLAUDE LORRAIN
och VERNET, här är CHAMPAGNES
Moses med lagens taflor, en bild målad
med mycken själ och styrka, ur hvars
ögon och drag framlysa lagstiftarens
strånghet, härförarens mod och profetens
hånryckning. -- Mildt from och rörande
är deremot anblicken af GREUZE's taf-
la: den döende husfadern, känd under
namn af LA PIÉTÉ FILIALE. Den
åger alla skönheter af Wakefields Landt-
prest, men är ännu frommare än denna,
och så anspråkslöst rörande som GREYS
Elegie på en landt-kyrkogård. Men mer
än allt annat här, fångslar mig den dö-
ende CLEOPATRA af MIGNARD (19);
detta bristande öga, detta bleka stelnan-
de, denna smärta, denna afskeds blick

på det aftynande lifvet -- och likväl ännu så skön, ännu Drottning, skönhetens Drottning, Drottning i själens allsvåldighet öfver den dödliga naturens smårta! --

Ju oftare och ju längre jag ser denna bild, ju mera förökas den kraft hvarmed densamma genomfar mitt djupt rörda hjerta. En af mina bekanta härstades, unga Fursten -- z, med hvilken jag för några dagar sedan var i Eremitaget, frågade mig om den bårvan som denna målnings åsyn väckte hos mig, icke vore en efterklang af den hånryckning hvarmed jag i en af mina berättelser framställt CLEOPATRA? -- Jag kunde svara honom: Nej! -- Hvad jag försökte måla i min CLEOPATRA, den oemotståndliga makten af qvinnlig skönhet öfver all annan makt på jorden, -- detta har icke MIGNARD velat föreställa. Hans CLEOPATRA erhöåll af målarens snille, en hög, förklarad skönhet; hon är en Konungsligt tålande qvinna, hvilken i denna smårtans stund förvandlas till en engel, -- och så kunde, så fick jag ej skapa min CLEOPATRA: men sannerligen, om jag hade förutsett MIGNARDS bild, så skulle jag icke heller hafva försökt att framställa denna idé under namn af CLEOPATRA. -- Här, vid åndan af detta Galleri, måste vi vända om, för att

uppnå ett annat galleri, i hvilket ännu är uppspikad en afskrift af de från CATHARINA II för de sällskapliga sammankomsterna i Eremitaget gifna lagar (20), och hvarest vi blott flygtigt betrakta CAMPAGNELLAS bästa arbeten: tvenne målningar, som föreställa Dogens af Venedig förmålning med Adriatiska hafvet, -- för att desto längre kunna dröja framför MENGs berömda tafla: *Perseus och Andromeda*; Konstnåren arbetade flere år derpå utan att blifva nöjd med sin skapnad, och ämnade äfven ännu måla öfver några ställen å nyo, men hans vänner förklarade den vara så fullkomlig, att deras samfåldta anhållan förmådde honom att ändra sin föresats. Han utställde denna bild i Rom, och det allmänna bifall han erhöll, bestyrkte vänternas omdöme. Taflan var bestämd för Konungen af Spanien; under sjöresan till Madrid blef fartyget bortsnappadt af en Tunesare, och denne åter af en Engelsman, hvilken strandade, jemte sitt byte, på Holländska kusten och sålde taflan åt en af Kejsarinnan CATHARINA befullmäktigad köpare. Den är målad underskön, man kan nästan icke se någon skönare och varmare kolorit, -- lifvet strålar ordentligen emot åskådaren, teckningen skall enligt kännarens omdöme vara högst korrekt, kort sagdt, den är

till färg, teckning, lifsvärma, ljus och skugga ett måsterstycke; men -- själen saknas, och allt är lika så kallt och matt uttänkt, som det är varmt och skönt utfördt. **P E R S E U S** är en blomstrande, kraftig yngling, men utan allt uttryck af segersällhet och stridslust, och hans öga blickar likaså litet på det ihjålslagna vidundret eller på sin stridshäst, som på den frälsade sköna, åt hvilken han icke en gång hjälpsamt bjuder handen, utan tillåter henne helt obekymradt nedstiga från klippan, ehuru hon, rädd och skygg, ej heller stödjer handen på hans arm utan helt försagd, blott sätter fingerspetsarne derpå. Amor, som med sin fackla lyser framför paret, har ostridigt lärt sig dansa hos en Fransysk dansmästare, så tillgjordt lyfter han foten till sitt glädjesprång. **A N D R O M E D A** är outhälsligen tåck, men desto mer misstycker man att hon såsom byte skall tillfalla *den der*, -- emedan hon för denne **P E R S E U S** aldrig skall blifva något annat än byte. -- En annan målning af samme mästare, har satt mig i förundran, emedan den föreställer **A P O L L O** omgifven af *tio* sånggudinnor. Hittills hade jag alltid trött, att det blott var skalderna förbehållit att skapa en 10:de Sånggudinna eller en 4:de Charit, men nu såg jag att äfven **M E N E S** betjenat sig af denna rättighet.

I detta galleri hänger åfven en hel rad stora målningar af SNYDERS, enligt mitt tycke oöfvertråffeliga i sitt slag, men bland hvilka blott Djurstyckena ådraga sig min uppmärksamhet. Att en karl, med en sådan får-fysionomi som SNYDERS, målade frukter, blomster, grönsaker, fiskar och köksstycken, med en nästan otrolig fullkomlighet i det mekaniska, begriper jag vål, -- men huru kom han till det vilda, kraftiga lifvet i sina herrliga jagtstycken?

Genom en lång rad af rumm gå vi nu tillbaka till RAPHAELS galleri, och ovillkorligen uppehåller oss här betraktandet af den platta smaklösheten i några till almannt åskådande stående bilder, som föreställa grottor, tempel, tråd o. s. v. dels utskurna i brokigt papper, dels hopsatta af kulörta stenar utan smak; små springkällor med vattenstrålar af glas och deremellan fula lakerade trådockor, -- som sagdt är, det hela är så oästhetiskt som en krokan ifrån Ny-Abdera. De dyrbara guldramarne till dessa bilder, göra samma effekt som en ful kvinnas granna klådsel, de förhöja obehaget. -- Dessa pieser äro en present till Kejsaren från något Italienskt hof, men ju oftare jag ser dem, desto obegripligare blir det mig, huru man kunnat sända hit sådant Nyrnbergar-kram.

Ifrån RAPHAELS galleri gå vi till ett stort rum, hvartill gränsa tvenne andra åt höger och åt venster. I det sednare förvaras mångfaldiga märkvärdigheter, bestående af juveler, perlor, antika silfver-kåril m. m. Äfven står der ett stort spelur, i form af en gyllene Ek, omgifven af flere automater. Jag visar Er i detta rum ej något annat än en allegorisk bild: ALEXANDERS *Apotheose*, målad af en Grusinisk Furste, hvarvid målarens namn är det märkvärdigaste, — och sedan MOREAUS porträtt, måladt efter hans död; ett förträffligt miniaturstycke.

I det stora rummet hänga målningar endast från *Spaniska* skolan, bland hvilka äro några ganska herrliga. Ett landskap af MURILLO, på hvilket kunnare hafva mycket att tadla, intresserar mig här alldramest. Det föreställer en djerf, fantastisk och vild fjällbygd; — på den svindelväckande branta toppen, högt öfver de huller om buller kastade stenhoparne, synas ruiner, — och smala, i berget groft uthuggna trappsteg, förkunnar att menniskor ännu stundom vandra här. — Hvar gång jag ser detta landskap, föreställer jag mig dervid ovillkorligen en ryslig åskafton, och sannerligen kan man ej heller se denna nejd, utan att känna huru i dessa klyftor, des-

sa hålor, åskan tusenfallt återskallar, huru berg-forssar gnyende nedstörta och huru tråden böja sig till marken för stormens makt, huru hela trakten är uppfylld af uppror, härjning och fasa; -- och sedan en villsegående vandrare; en förföljd flygting ensam, öfvergifven och hotad af natur och människor, nedsjunkande utmattad och utan hopp; -- då synes för honom en skyddsengel, en from Eremit, ledd af medlidsamheten, att i den fasansvärda natten söka den irrande, -- han träffar flygtingen, förer honom i sin bydda, och igenkänner i honom den man som fordom mördade hans lifs högsta lycka, hans ende son, hvilken han bedrog på välfärd och åra, samt nedsänkte i grafven, hvarvid Modrens hjerta brast. -- Alla hatets rörelser och hämndlystnadens lågor uppvakna i Eremitens bröst, men den öfver allt jordiskt triumferande Trons makt segrar, och gubben ligger på knå framför mördaren, för att tvätta hans sårade fötter och att tjena honom i from ödmjukhet.

Jag kan icke såga Er huru det kommer till, att denna bild påminner mig om en dylik scen, som jag tycker se dagas ur matt slocknande barnaår, men Ni lär finna, att den derigenom ännu lifligare intresserar mig. --

Till höger från ingången hänga i detta rum äfven några målningar af VELASQUEZ, och af så mycken storhet och så ädel vördighet, att deri genast igenkännes Spanjorernas Grandezza. — Äfven LOPE DE VEGAS (21) porträtt, måladt af TRISTAN, har behagat mig. Det är ett betydande ansigte, fullt af snille och sinnesstyrka, med uttryck af inhämtad rikdom på idéer, och dervid jemvål anletsdrag af poetisk snabbhet och lågande snillesymnighet, som fritt utveckla alla sina genealiska krafter. Men nu stå vi framför MURILLOS måsterstycke: *Madonnas himmelsfärd* -- Denna Maria är icke den höga himla-Drottningen, som, lemnande en värld, hvilken den Heliga ej mera tillhör, hastar att ändteligen intaga sin tillhöriga thron, -- nej, ack nej, denna Maria är i sanning menskligt skön! -- Hon har älskat, hon har lidit, striden är fullbordad och i en himmelsk försoning sväfvat hon upp, buren af Englar, hvilka med en öfverjordisk kärlek se och hålsa henne. En herrlig målning, -- koloriten ljus - omgjuten, -- Marias blåa mantel icke mera något jordiskt tyg, utan tåt ether -- underklädningen våddt vatten, och Maria själf så lätt sväfvande, så full af kärlek och förtjusning och en ljuf frid, att man känner i själ och hjerta i hvilken himmelsk oskuld och renhet den-

na förherrligade år uppstånden, -- och likväl förer jag Er bort från henne till en mig ännu kårare klenod, af samme konstnår; en annan Madonna som visar det slumrande barnet åt två små Englar, och för hvars helighet man ovillkorligen böjer knå i from andakt. -- Hjertats ljusa, klara mildhet och ödmjuka medvetande af sin höga vårdighet, himla-oskuld och en ousågligt salig vålvilja, lysa ur dessa drag. Huru varsamt hon lyftar handen, för att bortjaga en störande fluga som surrar kring det sofvande barnet! Huru säll hon år i dess beskådande! Och sedan dessa båda småtåcka engla-barn! huru de i oskuld och tillbedjande betrakta slumret hos detta barn, som år för högt för att vara deras lekvån och likväl dödligt! O! om jag kunde med ord uttrycka, huru från denna målning, liksom ur en frisk och lefvande källa, kårlek och tillbedjande ströma i hjertat, och huru själen, lugn och säll genom dess åskådande, hämtar den herrligaste känsla af menniskonaturens ådla värde, af menniskoandens ursprung och beståmmelse, och med samlade tankar, fördjupad inom sig sjelf, stråfvar att bevara denna himla-bild i sitt hjerta, likasom vid ett helgadt altare. -- Gifves det väl på jorden någon renare förtjusning än denna förenig af alla våra känslor till den ljufva-

ste frid, till det klaraste lugn; detta sjä-
lens ostörda sammanfattande i en enda
stor tanke för ett djupt och rikt intryck.
Under hvarje vår själs håftiga spänning,
våxer ljuset till låga, hvilken, för att re-
na, måste förtåra. — Ack! hvarföre låra
vi så sent känna den sanning, att blott
lugn är lifvets skönaste element.

Besynnerliga förekomma mig äfven
de många målningar af Spanska konst-
närer, som föreställa barnet Jesus åt-
följdt af Joseph i stället för Maria. Så
t. e. på en tafla af MURILLO, hvar-
est Joseph hållande några hvita liljor
i venstra handen, med den högra leder
barnet och med alfvarsam, förständig
och vålvillig min ser aktsamt på den våg-
de skola vandra. En annan af samma
konstnär, på hvilken Joseph omfamnar
det framför honom stående barnet; —
en tredje af JUAN ESEALANTA, der
fadren bär barnet, och ännu en, hvar-
est han vakar öfver dess sömn och der
i hans anletsdrag vårdarens stillhet vid
ett sofvande barn, är herrligen förenad
med uttrycket af den vördnadsfullaste
kärlek. Är kanske Spanjorens alfware
mera böjdt att i Maria dyrka och fö-
reställa himlarnes Drottning, än denna
outsågliga ljulhet af den mildaste jung-
fruliga moderskärlek, hvilken förherrli-
gar Italienska målarens Madonna?

Vi komma nu till det sista rummet i denna rad, och straxt vid ingången stanna vi framför en målning af CIGNALI, som föreställer *Tobiae familj*, huru den, vid sonens återkomst från resan, bjuder rika gåfvor åt hans ledsagare. Modren och några qvinnor i fonden äro obetydliga figurer; kraftig framträder deremot gubben, i hvars drag man låser, huru hjertligen han önskar öfvertala främlingen att emottaga dessa skänker och huru innerligt och kårleksfullt han känner sig honom förpliktad. Sonen är för mycket barn; han har sjunkit på knå framför sin följeslagare, hvilken i detta ögonblick, förklarad till ängel, står där i en hög skönhet, en himmelens invånare, hvilken icke jordiska gåfvor kunna belöna. Denna Engel är ganska skön; -- men det tyckes mig nästan vara en oupplöslig uppgift att måla en Engel, så att den hvarken blifver barn eller yngling, utan verkligen Engel. -- Jag åtminstone har enligt mitt tycke ej någonsin funnit denna idé tillfyllest utförd, ehuru jag redan ofta sett dessa himmelskt sköna barn med små vingar på axlarna. Denna barnskapnad strider emot begreppet om våsenden, högre än vi; de äro Christliga Amoriner och ingenting annat; och föreställer man dem annorlunda så blifver det svårt att förena dessa varelses englahenhet, med det

eviga behaget, oskuldens ljusglans och snillets strålande kraft, framför hvilken menniskoanden, i sina idéers högsta flygt, likväl förkunnar sin omyndighet. I detta rum äro äfven *de fyra dagens tider* af CLAUDE LORRAIN, nog kända af Tysklands konstvänner, emedan de fördom voro en prydnad i Kasselska galleriet, till dess NAPOLEON plundrade Kurfursten, och skänkte dessa stycken åt dåvarande Franska Kejsarinnan JOSEPHINE, af hvilken arfvingar Kejsar ALEXANDER köpte dem, jemte alla andra i detta rum befintliga konstskatter. Vår landsman KARL VON KÜGELGEN, om hvars herrliga målningar jag förbehåller mig att i ett annat bref få tala med Er, emedan de icke hänga i Eremitaget, utan i Kejsarens egna rum på *Kammenoj Ostrof*, målar dem nu för HOLDERWANY, och vi kunna af tvenne så utmärkta konstnärer icke vänta något annat än förträffligt.

De af KÜGELGENS stycken som jag härstädes sett, öfverträffa enligt alla kännares omdöme, till och med hvad man kan vänta af hans med CLAUDE LORRAIN så troget befryndade konsttalang, hvilken anvisar honom en så ärofull rang bland de första landskapsmålare i alla tider. -- Här är äfven af TITIAN, en *Venus* för hvilken kärleksgudarne fram-

hålla spegeln; -- af TENIERS: *Antverper-skyttarnes procession*; -- af NICOLAUS BERGHEM: *Maria Stuarts besök hos Elisabeth*; -- af RUBENS: *Christi nedtagande från korset* och der bredvid, af REMBRAND, samma ämne, ett oöfverträffligt mästestycke af ljusets förundransvårdaste verkan. Jag förtretar mig ibland öfver mig sjelf, att det genom denna lek af ljus och mörker skall kunna göra ett så mäktigt intryck, -- men det är likväl så. Oaktadt fulbeten af alla der förestålda figurer och ehuru den i vanmagt nedsjunkande Maria icke är något annat än en gammal kåring, så återvänder man likväl alltid till denna tafla och känner sig deraf fångslad.

Nu komma vi till tvenne målningar hvilka jag har att tacka för många glada ögonblick och som hvar gång jag återser dem, erbjuda mig nya förut obemärkta skönheter. Den första är POTTERS: *Djurens dom öfver människan*, och den andra: hans berömda, under ett ganska oästhetiskt namn bekanta landskap. Den första föreställer en så humoristisk idé, att man icke kan se den, utan att råka i en munter och glad sinnesstämning. Den består af en tafla af många små, ytterst sorgfälligt och prydligt utförda bilder, hvilka tillsammans bilda en djurroman, Straxt i början blif-

va vi varse *den helige Hubertus*, (22) sjunkande på knå för en hjort, som bår korset på hufvudet; -- i afdelningen bredvid: sjelfve POTTER, åtföljd af sin hund, hemvåndande från jagten, med en skjutten hare i handen, och der bredvid Diana omgifven af sina nymfer, jemte den okallade åskådaren Aktåon, från hvars hufvud hjortgrenarne redan sprida sig. Denna grupp af nymfer är icke af POTTER sjelf, utan POLENBURG har målat den ganska omsorgsfullt och nått. Dylika små jakt-stycken, hvilka alla föreställa huru grymt menniskan förföljer och jagar de stackars djuren, i luften, i sjön och på jorden, utgöra ett slags infattning, och sjelfva taflan består af tvenne stora föreställningar af den straffdom djuren fälla öfver menniskan. På den öfre synes Lejonet, sittande såsom Konung, omgifvet af Elefanten, Oxen och Tigern; -- Råfven har Secreterarens rol och åtskilliga andra djur stå rundt omkring såsom anklagare, vittnen och åskådare. Björnen framförer en fattig syndare, uti hvilkens lugg han, gående på bakfötterna, har fattat tag och på det sättet drifver honom framför sig; dennes medbrottslingar, ett koppel Hundar, slåpas fram af tvenne Vildsvin, under det att Håsten, låstad vid ett tråd, stegrar sig och gnåggande tyckes återfordra sin frihet. På nedra afdelningen fullbordas

sedermåra straffdomen. Två Hundar åro redan hångda, två andra stå ånnu be-
dröfvade under trådet, och Apan pekar
med smådande löje på deras föregångare; -- Menniskan stekes lefvande, -- Björ-
narne vända spettet, en Apa öser spad
på steken, Elefanten bår mera ved till
elden, och emedan de andra Riksdigni-
tärerna med behörig grandezza åskåda
spektaklet, yttrar sig menighetens glådje
i tusende löjliga språng och ställningar.
-- Som Bajazzo uppträder Geten med
ett förfårligt glådje hopp. Det hela år
fullt af oesterhårmlig munterhet åfven
som af små satiriska drag.

Den andra målningen år ej mera
någon målning för mig, utan genom det
förtjusande uttrycket af natur, som så
lifligt och sannt råder deri, ersätter den
stundom någorlunda för mitt hjerta sjelf-
va naturens stilla, vålgörande inflytelse,
hvilken jag då och då saknar här. --
De första gånger jag såg derpå, hade
den såsom konstverk sysselsatt och in-
tagit mig; men nu har den blifvit långt
mera för min fantasi. Jag tycker mig
se i verkligheten framför mig dessa blad,
denna ymnighet af blomster, denna grön-
skande skogsnatt, full af fågelsång och
vederqvickande skugga, -- jag tycker mig
kånnå en annalkande värma vid åsynen
af denna sommarlika balsamiska luft-

ström -- och denna ljusa, majgröna matta, detta af solen upplysta fjerran, denna skuggrika gång; jag helsar dem alla såsom mitt hemvist, och mitt hjerta klappar håftigare vid aningen af den förnöjelse, hvarmed jag vid återkomsten till Tyskland skall andas fosterlands - luften, -- och denna brokiga boskapshjord, dessa driftiga menniskor, denna lefvande beställsamhet, denna, till den lifligaste åskådning stigande rörelse, hvarvid man förvånas öfver att icke allt detta om hvartannat verkligen råner och springer, bråker och skåller, -- sannerligen, den som ej har sett detta stycke kan icke föreställa sig att det blifver möjligt för konsten att uppfylla hvad POTTER här har uppnått. --

Men, o min vän, tors jag vål bjuda till att för Er afskildra det rena, djupa intryck, som CANOVAS mästerverk hafva gjort på mig, af hvilka hans *Terpsichore*, *Paris*, *Amor* och *Psyche* och *Hebe*, stå i de båda sistnämnda rummen. -- För att vara jordiska, dödliga varelser, åro dessa himlaskapnader för rena, för underbara, -- de åro gudomliga. Likasom förlossade från det jordiska lifvets masklarf, svåfva de för oss i åthetiska konturer, -- vi se, vi känna, huru icke jordisk blod utan en renare ichor rinner i deras ådror med den eviga ung-

domens lifskraft. Menniskofantasins djerfva, högsta skapelse i idealen af en skönhet, hvars fullkomlighet vi icke finna bland menniskor, står synbarligen för oss, uppenbarad i sin himlanatur, och med en beundrande tjusning ljungar den tanken emot oss, att den föddes af menniskoandan, och bildades af menniskohanden. *Terpsichore* är intagande, *Paris* skön; men *Hebe*, *Amor* och *Psyche* äro gudomliga.

Hebe, ung som morgonrodnaden; Öm, lik kärlekens första suck i den fromma oskuldens bröst, och blomstrande som en utsprickande ros i morgondagens perlgans, är summan af qvinnobehag och tåck ljufhet, -- och denna *Psyche*? -- O, icke blott så salig som hon, utan äfven lika så lungt sörjande, kan man också en gång vara i himmelen! -- En ousåglig vållust af smärta skimrar genom slöjan af denna skapnad, som oförgångligen inpreglar sig i hjertat, -- och denne *Amor*, -- ja, det är just den gedayngling, som förmålde sig med *Psyche*; -- den renaste längtans tysta ömhet är uttrycket i denna omfamning, -- ej något spår af svek eller skalkaktighet, utan blott ungdomens gratie i en skapnad, uti hvilken gudomen är uppblomstrad lik en ros.

Lef väl bäste E D U A R D. Hvad mera kunde jag väl skrifva Er i dag?

T I O N D E B R E F V E T.

Det sällskapslika lifvet. Theater
M u s i k.

Du önskar att få veta, bästa M I N N A, huru jag finner mig i denna stadens sällskapston och konversations kretsar; men jag fruktar att icke rätt till nöjes kunna besvara din fråga, emedan jag kan berättat föga som vore afvikande från det äfven hos oss rådande sällskapliga sätt, i Tysklands större städer, och emedan enligt mitt tycke, sällskapssysselsättningen i alla stora cirklar icke kan förneka sitt gemensamma ursprung: ledsnaden och behagsjukan. Af de härvarande förnåma Ryska familjer, känner jag nästan inga, och kan således icke våga att ifrån några enskildta ytliga observationer göra en tillämpning vid bedömandet af det hela. Behaglig är den lätthet och otvungna tillförsigt, som så fördelaktigt utmärker sällskapstonen i många förnå-

ma Ryska hus, och hvilka förvisa all styfhet ur deras omgångeskrets. Af ganska god inflytelse på de högre ståndens sätt att vara, måste under loppet af så många år äfven Enke-Kejsarinnans nedlåtande omgångessätt hafva varit, då hon, så väl med som utan thron och diadem, påstås bibehålla förtjensten af att vara ett af de ålskvårdaste och snillrikaste fruntimmer.

Den i *Petersburg* inhemska gästfriheten, är vidtfrågad och lofvård, men den är också ett nödvändigt behof för omgångsamheten, i synnerhet då här icke finnas några Casinos Låskabinetter eller Museer, hvilka i hvarje, äfven medelmåttig stad i Tyskland och Frankrike, åt främlingen erbjuda utvägar till en ädel sysselsättning.

På Ryska theatern, der nästan alla loger och stolar redan äro abonnerade, är det svårt för en obekant främling att få god plats. Tyska theatern är, i jämförelse med spektaklerna i de flesta Tyska städer, under medelmåttan; Conserter gifvas nästan blott under fastan, och således vore en resande här i en ledsam ställning, om icke invånarnes gästfrihet erbjöd honom ersättning för bristen af så många nöjen, dem man finner i andra stora städer.

Här, i sjelfva *Petersburg*, (liksom vi redan förut hafva hört hos oss,) -- berömmas de sällskapliga sammankomster-
na uti de bättre Tyska husen. Huruvida
en främling kan finna nöje uti dessa säll-
skap, beror naturligtvis af honom sjelf
och den riktning han gifvit sin smak.
Nåstan i alla dessa hus ätes och drickes
förträffligt, och vi måste medgifva, bästa
MINNA, att det äfven i Tyskland gif-
ves städer, i hvilkas mest lysande kret-
sar maten anses såsom hufvudsaken, med
åsidosättande af allt interesse för det
högre sinnet, hvilket likväl borde lifva
bildade människors sällskap. Jag har
varit lycklig nog att här göra bekant-
skap med många, genom snille, talenter
och känsla lika utmärkta människor,
hvilkas hågkomst såkert så länge jag lef-
ver blifver den ljufvaste glädje för mitt
minne; -- jag tillbringar här, omgifven
af mina vänner, sköna, oförgåtliga stun-
der och har tillfälle att deltaga uti så
qvicka, snillrika och haltfulla samtal, att
deras innehåll vore nog att göra flere
dagar intressanta, -- men i större säll-
skap förlora sig ofta de enskildta bland
mångden, och det vanliga lifvets meka-
niska slentrian beherrsakar alla med sin
blyspira.

Vill Du likväl ännu nogare veta hu-
ru man här börjar och fortsätter sina

tidstördrif, så måste jag först nämna promenaderne, hvilka höra till ordningen för dagen för den sköna världen. -- Vanligtvis åker man från *Isaaks-platsen* längs med *Perspektivet*, sedan upp vid *Fontanka* till *Nevaquayen*, förbi marmorslottet och vinter-palatset till Engelska quayen, och sedan upp för galergatan till boulevarden. På denna väg ser Du dagligen en stor del af *Petersburgs* vackra värld församlad, och fruntimmren i den högsta möjliga elegans, hvilken, enligt här gällande modelagar, är ombytligare än hos oss., hvarest t. e. under vinter-månaderna, ej göres någon skillnad emellan att bära sammet eller atlas, då här deremot hvarje månad fordrar sitt eget tyg. Först t. e. en sammets-hatt, sedan en af atlas, -- ytterligare en af Gros de Naples, så en af Florence och först i början af Juni månad visa sig halmhattarne. Samma vaxlingslag, i tillbörlig gradation, gäller för tyget till kapporne, emedan man, då det icke är allt för kallt, lemnar vid utstigandet sin råfskinspåls i vagnen eller i slådan, och promenerar till fots i *Perspektivets* alléer, der man då alltid råkar många bekanta, hör berättas dagens nyheter, besöker mode-magazinerna, boklådorne, konst-handlare eller också stiger in hos Sveitzaren för att dricka choklad. Dessa promenader finner jag ganska angenäma.

Efter mitt tycke är *Petersburg* på en klar vinterdag långt skönare än om sommaren. Dagens strålar hafva en högröd glans -- den hvitskimrande snön förhöjer den alldeles dunstfria luftkretsens blå azur, man tycker sig andas en hög, ren bergsluft. Nätterna, under denna årstid, äro isynnerhet sköna. Stjernorna tindra här med lifligare glans, -- månen lyser mild, men med en renare högtidlighet, -- och midt under njutningen af sällskapsnöjet fågnar jag mig ofta redan på förhand åt den långa ensamma hemfarten, hvarest jag kan njuta denna nordiska naturskönhet med ostördt nöje. Vid dagsljuset kontrasterar *Nevas* snöbetäckta isyta, pittoreskt mot fästningens mörka fjällmurar. Denna kontrast höjes ännu mera derigenom, att de talrika körvägarne åt alla håll äro här och der utstakade med gröna granar och prydda med kristallklara, af is huggna pelare.

Emot klockan 3 åker man hem, gör eller emottager några visiter, och sedan kläder man sig för att klockan 5 fara på någon diner, der man först emot klockan 8 stiger upp från bordet för att, sedan man druckit kaffe, taga kort i handen. Merendels är det likväl karlar som välja detta tidsfördrif; fruntimren spela sällan, och vanligen tjenar musiken

dem till ersättning, då konversationen stannar. Nästan i alla hus finnes åfven ett för Schakspelare bestämdt rum, och vanligen förfogar jag mig till detta sednare, emedan min hålsa icke tillåter mig att åt konversationen egna hela aftonen.

Mycket angenåmare än en sådan middag finner jag de aftonsällskap jag sön- och måndagar bevistat i SCH-s och KR-s hus. S:s familj har jag redan förr ofta nämnt för Dig, bästa MINNA, och min genius kunde icke hafva någon vänligare omsorg för mig, än då han, vid min afresa från Tyskland, förskaffade mig till resesällskap dessa förträffliga, genom snille, bildning och karaktär lika utmärkta människor, hvilkas omgånge och vänskap jag med innerlig tacksamhet och kärlek vördar, såsom min nuvarande lefnads högsta glädje. De båda fruarnes tåckhet, behag och ålskvärdhet, förenad med de vackraste talenter, lifva den krets som församlar sig i deras hus, och i hvilken beständigt qvickhet och en otvungen munterhet råda. Ganska lysande och talrikt är det aftonsällskap som alla måndagar församlar sig i Herr KRAUSES (23) hus, och hvars förnämsta prydnad anses vara den lysande, snillrika, och icke desto mindre lika så behagliga som aktningssvärda frun i huset.

Här träffar man de fleste af härvarande utländska sändebud, alla utmärkta främlingar, och ännu flera här vistande såväl Ryssar som bosatta utlänningar. En sådan qväll roar man sig med dans, musik, deklamation, sällskaps-komedier, ordspråkslekar och calembourer, föreställningar af lefvande taflor, kort sagdt: *c'est tout comme chez nous.*

Privatbaler och maskrader äro här många, såväl i Ryska som Tyska hus, och Tyska köpmanskapet har inrättat för sin egen räkning offentliga assembléer, som äro ganska nått tillstånd. Hvarje kavaljer betalar inträdet med 75 Rubel och har rättighet att medföra 2 Damer, hvilka tillika få förfriskningar. Afton-måltiden betalas särskildt. -- Lokalen kallad *la belle Alliance*, innehåller en salong, prydd med vapen och monogrammer af de 4 hjeltarne: *Wellington, Barclay de Tolly, Blücher* och *Schwarzenberg*. --

Angående de, under loppet af denna vinter hittills gifna concerter, kan jag icke berätta Dig just mycket utmärkt. Början gjordes med en af Hr SATZENHOVEN medlem vid Tyska theatern, gifven frimurare-concert. Åhörarne voro endast frimurare, likasom sjelfva de spelande, och till och med de komponister hvilkas

stycken man hade valt. Utmärkt skönt utfördes en sextett af BEETHOVEN, hvarvid jag förtjustes af Violinisten BÖHMS lufva och uttrycksfulla spel. Sedan följde 6 amatör-concerter, gifna af Herrar STREBLOF och TROJA, hvarvid jag några gånger hade ganska mycket nöje.

En i de härvarande tidningarne kungjord concert, hvarvid 35 konstnärer skulle låta höra sig på 80 nyuppfunna instrumenter, har jag icke hört. En annan gafs af Professor PAUBLEAU, på hans såkallade *Orchestrino*. Redan i våras (1816) åmnade han visa den i *Hamburg*, men der, äfven som på flera andra ställen, förminskades hans åhörare mycket derigenom, att han alltid sammantråffade med Signora CATALANI hvilket gjorde att man hade öron blott för henne. Han skall likväl hafva tröstat sig deröfver på ett ganska originelt sätt, i det han sagdt till Herr von St-a: *Elle fait mon malheur, mais pourtant il y a de quoi se consoler, car sa voix est vraiment un monstre de beauté* -- -- Men det är verkligen en förlust för en musikkvän, att ej hafva sett detta instrument, hvars uppfinnare, enligt kännares omdöme, har alltför lyckligt löst ett svårt problem, emedan han till ett piano-forte ännu fogat en stråke, som sättes i rörelse medelst den vänstra foten, under

det den högra hvilar på pedalen. Hårigenom kan man härma fiol, alt, violoncello och kontrabas, göra tonen starkare eller svagare, efter behag uthålla den samma, låta den blifva fullare eller också gradvis och småningom åter bortdö. Kännare berömma i synnerhet noggrannheten af staccato på detta instrument. — Ett utmärkt nöje hade jag att i privata sällskap några gånger få höra FIELDT och STEIBELT. STEIBELTS spel är lysande och mästertligt; men, enligt min känsla, har jag ej någonsin hört en mera genialisk klaver-spelare än FIELDT. Hos Dilletanter finner man här ofta en färdighet i konsten som gränsar till fullkomlighet. Alldrig skall jag glömma röstens rena silfverklang hos Baronessan K.—, en ung älskvärd Lifländska, hvilken, såsom Madame MARAS scholår, har helt och hållit tillegnat sig sin förebilds herrliga utförssätt. — — Ack, hvarest jag också kommer att lefva, alldrig skall jag glömma kretsen af hennes anförvandter här, hvarest det så ofta var mig tillåtit att höra henne; alldrig skall jag utan smärta känna att jag nu njuter så mycken godhet, så mycket skönt, för att en gång desto djupare röna skiljemessans och saknadens bitterhet. — —

Tyska theatern är så medelmåttig, att jag verkligen skulle anse det för en

tröst att kunna kalla den alldeles dålig; hvilket man likväl ej får göra. Så mycket är afgjort, att den icke tillfredsställer ett enda af de anspråk, hvartill en konstvän, i en stad som *Petersburg*, kunde tro sig vara berättigad. Jag vill ej heller tala om de ofta till det löjliga gränsande förseelser mot kostumen, icke om de mot stället der handelsen tilldrager sig, besynnerligt korstrasterande dekorationer, utan blott om sjelfva föreställningarne, såvida de kunna betraktas såsom konstproducter. — Operan bibehåller framför de andra representationerne företrädet, och för detta har den att tacka talangen hos tvenne sångerskor Mad. LINDENSTEIN född BRUCK och Mad. FLERSON från *Münchner* theatern, som det heter, hvilken har nyligen debuterat med stort bifall. Mad. LINDENSTEIN är en ganska grann bravour-sångerska, men en högst medelmåttig skådespelerska. Af de öfrige qvinliga medlemmarne i detta sällskap, äro några icke utan talang. Mad. GEBHARD t. e. är en ganska angenäm syn på denna theater, och det är svårt att förstå, huru hon med sådana kamrater och då hon, som man sagt mig, aldrig haft tillfälle att utbilda sin talang i någon god skola, förmår att gifva så mycket konst och själ åt sina föreställningar. Hennes organ är ljuf och ange-

nåm, men icke fullkomligt utbildad; hennes gestalt, fastän icke mera ungdomlig, likväl ännu fin och ädel, hennes spel sannt och kånslöfullt. Störande är ofta den i det groteska fallande smaklösheten i hennes klådsel, och i allmänhet neglignen af hennes yttre, för hvars förskönande konsten erbjuder så många hjälpmedel, hvilka skådespelare böra känna och använda. Men i anseende till sin konst, står hon på denna theatern alldeles isolerad, om jag undantager Mad. SATZENHOVEN, hvilken i naiva, muntra roller ej synes vara utan anlag till en temligen god skådespelerska. -- Nu väntar man en Mamsell MÜLLER från *Wien*, af hvilken man lofvar sig mycket. -- Herr LINDENSTEIN är en god Komikus. Att han öfverdrifver, lägger jag publiken, som deruti finner behag, och icke honom till last. -- Men Herr GEBHARD? hör jag Dig fråga, Herr GEBHARD, som i några af våra Tyska journaler utskrikes som en annan Iffland, honom nämner Du icke? -- Jo, bästa MINNA, jag kunde visserligen berätta Dig, med hvilken ansträngning af kraft, med hvilken energi han uppträder i de af honom omtyckta hjelteroler, och huru han hvarje gång efter en sådan föreställning framropas; men de röster som utkalla honom, höras alldrig från logerna eller parterren utan högre upp-

ifrån. Men kanske att de just derföre ljuda så starkt, att de i våra Tyska journaler återskalla. Äfven är Herr GEBHARD, som jag med visshet kan såga, oftast sjelf författare till dessa beprisande kritiker. Men Herr GEBHARD är icke blott Aktör, utan äfven Dramaturg, och under mitt vistande här, hafva redan två af hans pieser blifvit gifna. Den ena: "*Den nya tidens Hjeltar*"; ett stort romantiskt stycke, med chörer, dans och drabbningar, anmåltes af en tidning härstädes under namn af *skådespel med flerehanda spektakel*. För öfrigt är denna nya tiden redan nog gammal, då händelsen förefaller på *Haiti* vid Amerikas upptäckande. Bland GEBHARDS öfriga literära produkter, känner jag icke något annat, än en af honom utgifven Kalender för året 1815, hvarest ej något behagade mig bättre, än de, till en del af okända författare härrörande lofsånger till och öfver utgifvaren. Följande rader kunna tjena Dig såsom ett exempel af deras djerfva genialitet:

- - - "Aber nun rollet

"Auf zu dem Himmel die leinene Wolke
es leuchtet der Kunststern!

"Macbeth! — Künstler! Tyrann! Du
Ungeheuer! mein Gebhard!

"Fliehe, du schrecklicher Geist, Chamäleon,
schillernde Larve!

"Denn es brüetet im Busen ein Gott
dir neben dem Fürsten der Hölle!". *)

Ser Du så högt besjunges Herr IFF-
LAND-GEHBARD i Nord-Rom! -- som
han kallar *Petersbug*.

Ryska theatern är, i ordets egentli-
ga bemärkelse, för mig blott ett *skåde-
spel*, emedan jag icke förstår språket.
Jag väljer mig fördenskuld, att besö-
ka den, mest sådana dagar, då man gif-
ver öfversättningar af mig bekanta dra-
mer, och då har jag funnit, att de Ryska
aktörerna, i synnerhet i det komika,
nyttja starkare och skarpare färger än
Tyskarne. Dekorationerna och gardero-
ben äro goda; men med kostumen räk-
nar man här ej heller allt för noga.
Orchestern är förträfflig, sången skön,

---

*) Dessa, i sanning oeftergörliga verser ly-
da på Svenska ungefär sålunda:

- - - - - "Skåda, nu rullar
"upp mot himlen det molnet af lårft,
der lyser vår konstsol!

"Macbeth! -- konstnär! Tyrän! O Du
Vidunder! min Gebhard!

"Fly, du förskräckliga syn, Chameteon,
glittrande skepnad!

"Ty det bor ju en Gud i din barm"
tillika med Helvetets Furste!

men det ypperligaste på denna theater är baletterna. Entré-prisen till Ryska theatern äro i denna vinter förhöjde; dertill kommer att alla loger, utom tre, äro abonnerade, så att en främling icke kan få någon numererad plats då han är utan relationer x). Vid begge theaterne drifves handel med biljetterna, så att en resande ofta får vid en någorlunda besökt representation betala mera än dubbelt.

ELFTE BREFVET.

PETER DEN STORES *bild*.

I går, vid midnatten, kom jag tillbaka från *Vasili-Ostrof*, hvarest jag tillbragt dagen hos vår vän L..., och kände mig lycklig i att påminna mig och samtala om våra vänner i Tyskland. —

Det var en herrlig syn, då jag i den vinterliga stjern-natten såg strömmens stränder eklårerade på båda sidor, så långt ögat räckte. Kejsrerliga vinter-palatset framträdde i sin jättemassa och nu, emellan åbråddarne, den mågtiga ström-

mens istäcke -- icke någon slåt isyta, utan likasom hade den stormande floden i sitt svall plötsligen stelnat för allmagtens anda! -- Detta stelnande (en följd af drifisen) innebär något rysligt stort; jag har sett Östersjön, såsom en oöfverskådlig isyta, men *Neva*, har, innan den af snötäcket jemnas, ett majestätligare utseende. Då jag åkte öfver strömmen såg jag framför mig PETER DEN STORRES bildstod på *Isaaks-platsen*. Det hade fallit en lätt snö som ännu mera höjde den mörka figuren; jag låt kusken åka långsamt och sedan hålla stilla; då uppstego i min själ alfvarsamma, höga tankar, -- och det fordrar jag af ett konstverk; -- jag vill blott se, men icke lifva det, utan det skall sjelf tilltala mig, det skall väcka gnistor i min själ, så att jag vid dess åsyn ovilkorligen känner ett rikare, ädlare lif. --

Denna Staty är ett af de konstverk, hvars åsyn icke, lik en blix, ljungar in i vår själ, utan vid hvilket det öfvervågande och reflekterande förståndet måste komma vår känsla till hjälp, om hon skall rätt beundra företagets storhet och konstnårens förtjenst att hafva öfvervunnit så många svårigheter.

Då jag för första gången, -- det var en blixtrande klar sommar dag, åkande

från *Vasili-Ostrof*, kom öfver *Isaaks-platsen* bugade jag mig ovillkorligen vid anblicken af skaparen af alla dessa under, då Han, höjande sin högra hand öfver den herrliga *Neva*, öfver *Admiralit* och vinter-palatset, i medvetande af sin herrskarevårdighet och sin skaparekraft, tyckes utropa sitt mågtiga "*Vurde.*"

— — Sedermera har jag ofta stannat vid denna bild, och för mig sjelf öfvervågt, att det var människohänder, som ifrån *Finlands* fjällöknar, kunde trola hit på denna plats det 4 Millioner skålpund tunga granitblocket. Då var det ännu 21 fot högt, lika så bredt och 83 fot långt, och en sådan massa förstod man att skaffa hit, på obanad våg! Man häpnar, men tillika vredgas man på konstnären, hvilken, som det såges, för att endast vid sitt verk fästa beundran, lät meisla och stycka det herrliga granitblocket, så att man slutligen måste sätta till ett klippstycke för att kunna bära Statyen. Vild, oförmad, en rå bergsklippa, hade det bort förblifva. — Nu är blocket ännu 53 fot långt, 21 fot bredt och 17 fot högt. Statyen, och hästen som bär hjelten, väga 44,041 skålpund, och för att återställa jenvigten för hästen, som på bakbenen i djerft språng reser sig, äro dessa, likasom svansen, fyllda med 10,000 *æ:d* jern. Et fruntimmer, *Mlle GATLOT*, har modellerat

Statyens hufvud. Det är ett mästerstycke och skall förtjena priset framför alla malm-arbeten. -- Men få veta kanske huru förträfflig FALCONET visste att med sitt snilles heroiska flygt, förena äfven behaget. -- I bibliotheks-rummen af Eremitagets nedra våning, står en af honom modellerad grupp, föreställande *Pygmalion* och *Galathé* åt hvilken, jemväl i bredd med CANOVAS mest beprisade mästerverk, kan tillegnas priset för tåckhet och behag, förenade med den ömaste och själffullaste känsla. Detta verk af det ljufvaste kärlekssvärmeri, kan i samma rum ännu en gång ses, men kolossaliskt, och således af en ryslig fullhet. Ett konstverk som skall föreställa något vackert och ej kommer att ställas på någon betydlig höjd, borde alldrig bortskämmas genom dylika förstoringar.

Jag har ännu träffat här åsynavittnen till den fest hvarmed CATHARINA II firade fullbordandet af PETER DEN STORRES årestod (24). Det var den 7 Augusti 1782. En ofantlig folkmängd hade församlat sig; alla trupper paraderade och då CATHARINA, omgifven af Sin familj och Rikets Stora, visade sig i hela Sitt Kejserliga hofs lysande prakt, då sjönk tåckelset, som till detta ögonblick hade hållt minnesvården, och liksom uppstigen utur jorden, syntes Stadens

Höge Stiftare hålsa Henne, Sitt folk och Sin Jättestad. Den höga Frun, i Kejsarliga purpurmanteln, med kronan på hufvudet, bugade sig, med tårar i ögonen, djupt och vördnadsfullt för Honom, och i detsamma skallade den militäriska musiken af alla Regementen, kanonerna från fästningen dundrade, och den samlade mängdens jubel firade Honom, Henne och detta ögonblick.

Den 16 Maj 1803 firade Kejsar ALEXANDER på denna plats sekularfesten af *Petersburgs* grundläggning (25). Staden lät till åminnelse af denna högtid, slå två medaljer med PETER DEN STORES bild, och på baksidan en teckning af den år 1703 af honom uppbyggda stad, och en annan af samma stad, sådan den var 1803. ALEXANDER befallte bära dessa medailler till fästnings-Kyrkan och nedlägga dem på hans Stamfaders anspråkslösa graf. -- På denna högtidsdag låg midt emot monumentet ett Ryskt Linieskepp för ankar, på hvars däck stod den lilla slup som ännu förvaras under namn af *Ryska Flottans Moder*; emedan den tillhörde PETER och tjänade honom att låra sig besegra sin medfödda afsky för sjön, hvarigenom också inom honom mognade den tanke, att skapa sig en marine. Fyra, hundraåriga gubbar voro ställda till slu-

pens hedersvakt. Om aftonen var hela staden illuminerad, i synnerhet PETERS palats i sommarträdgården och hans lilla hus på andra sidan om *Neva*.

TOLFTE BREFVET.

Januari 1817.

ALEXANDER. Kejsarinnornas Hofvet. Grafvarne. Vattenvignings-festen.

I dag, min ELISE, profiterar jag af en njutning, hvaraf jag ej ännu blifvit delaktig under mitt vistande i *Petersburg*, nemligen den, att få helt ensam och ostörd tillbringa tiden för mig sjelf och för mina aflågsnare vänner hågkomst. Sedan några veckor är jag, ehuru ej just sångliggande, likväl så opasslig att jag icke kan visa mig i sällskaper, och denna paus gör mig godt. -- Ack, om jag kunde försätta mig endast på en timme vid Din sida! -- Sedan mitt sista bref har jag mycket lidit, och till och med det svåraste som kunnat påläggas mig.

Min själ har förblifvit vid ostörd verk-
nings-förmåga, men min hälsa har lidit
mycket, och ofta tycker jag som vore
det dödens matthet, hvilken förlamar
mina krafter. -- Dock, jag är öfvertygad
att jag ej dör i detta främmande land.
Min varelse är fästad vid Tyskland ge-
nom de innerligaste band, -- jag skall
ännu andas födelse-ortens luft, jag må-
ste ännu återse Dig. -- Men under min
djupa smärta har jag äfven under denna
tiden rönt mycken godhet och tillgifven-
het. Alldrig kan jag vara nog tacksam
mot Gud, att Han bevårdigat mig med
lyckan att finna så många ädla förträff-
liga människor, och i deras kärlek och
deltagande skänkt mig den tröst man
behöfver för att icke, så dödsdatt och
innerligen sårad som jag nu varit, anse
förpliktelsen att lefva, såsom en för si-
na krafter alltför svår pröfning. --

På min födelsedag har Du påmint
Dig mig; -- jag vet det, och jag vill så-
ga att jag kände det. Äfven här har
den dagen af mina vänner blifvit firad
med en ömhet, hvilken lika så mycket
öfverraskade som rörde mig. Mitt lif,
ELISE, skall framdeles alltid vara de-
ladt, emedan jag, hemkommen till Er
och i kretsen af mina anhöriga, dock
alldrig utan sorg och längtan skall kun-
na tänka på de vänner som här förvårf-

vat sig så heliga och oförgångliga anspråk på min innerligaste högaktning och kärlek.

Den 12 (24) December, Kejsarens födelsedag, var på hofvet Bal-paré och Souper, och jag såg då för första gången hofvet i sin fulla glans. Den skulle kanske hafva förbländat mig och i alla fall gjort ett lifligare intryck på minnena, om jag ej varit för mycket ständ för allvarsamhet och sorgsenhet, för att kunna odeladt öfverlemna mig åt detta lysande skådespel. -- Ovillkorligen vände sig mina tankar alltid på den regerande Kejsarinnan, denna Engel af den renaste godhet och dygd, som dagen förut genom döden förlorat sin fosterdotter, en ung Furstinna GOLITZIN, och nu ensam sörjde i sina rum. O, ELISE, huru försvinner icke all den jordiska höghetens glans, då den ej förmår att skydda det skönaste och renaste hjerta för den djupaste sorg.

Ett ideal af Furstlig höghet, manligt behag och ridderlig sedighet, tyckte jag mig se, då Kejsaren, förande Sin Moder vid handen, utkom ifrån de inre rummen i danssalen och hålsade det församlade hofvet. Alla de byster och afbilder jag sett i Tyskland och äfven här, äro honom lika endast till de yttre kontu-

rerna, men de sakna alldeles själen och uttrycket i Hans miner, emedan Han ingalunda har det vekliga leende drag som de gifva honom. Visserligen omsvåfvade en helt egen ljufhet hans läppar, i synnerhet då Han talar gladt och vänligt; men det mest rådande uttryck i Hans ansigte är ett lugnt alfvar; från pannan lyser en herrskarevilja, och mellan ögnen har bildat sig ett drag som tillkännagifver huru alfvarsamt de kunna blicka. Dock tycker jag att vårdigheten och behaget i Hans sätt att vara, afgjort mera tillhöra sjelfva Mannen än Representanten af Kejsare-majeståtet. Han var äfven denna afton, likasom vanligt, ganska enkelt klädd. Mest alltid går den store Monarken i en helt simpel uniform, utan broderi och utan ordens-band. Hans lefnadssätt är tarfligt, hans dagsordning strängt arbetsam. Dagligen ses han här på promenaden utan allt följe; ingen Adjutant, ingen Kammarherre, ej en gång någon betjening beledsagar honom. Likaså åker Han på sin Droschka, eller i en liten släde, utan allt vidare medfölje. — En Komité är nedsatt för att emottaga alla bönskrifter och bref till Kejsaren; det ges ej någon våg att vända sig omedelbart till den störste menniskovån bland Monarker. Det måste vara så. Att sjelf läsa alla inkommande bönskrifter, att stå till tals med

hvarje bönfällande, skulle fordra en tid, hvilken Gudomens representant på jorden för så många Millioner undersåtare, icke kan behålla öfrig, och hvilken Han ej heller får beröfva sina öfriga regeringsgöromål; -- men just derföre är det också en rysligt alfvarsam kallelse, att vara herrskare öfver ett rike, så stort, att den vigaste enspännare behöfver flere månader för att vid grånsorne förkunna den i hufvudstaden af Regenten gifna befallning.

Om hofvets glans, om juvelernas värde, och skönheten af de här församlade fruntimmer, berättar jag dig ingenting. Märkvärdig förekom mig anblicken af de Grusinska och Tartariska Furstinnorna och Herrarne i deras Nationaldrägt; i synnerhet gjorde det ett underligt intryck på mig att se männerna i sina gula tofflor och gröna kaftaner, som liknade nattrockar, samt derjemte prydda med röda och blåa ordensband och hufvudet betäckt med mössor.

Klarheten af 17,000 vaxljus, i den helt hvita salongen, öfverstrålade till och med solskenets glans. Förfriskningarne serverades merendels af nationalklädda Morer. Musiken var förträfflig; de spelande hade alla hög frisur och voro snöhvitt pudrade. Huru talrik Orche-

stern var, kan Du dömma deraf att der voro 40 fioler. Men sjelfva balen då -- himmel huru tråkig! -- På dessa hofbaler dansas nästan endast polonaiser, hvilka icke hafva någon annan variation, än att man går rundt omkring salen, hvarvid man, då det råcker länge, innerligen tröttnas. Kejsaren dansar, efter rang och vårdighet, med alla gamla Damer, och antalet af dessa alla var så stort att Han, ehuru Han med hvarje af dem gick blott En gång kring salen, likväl 5 timmar oupphörligen gjorde rundan på detta sätt, hvarvid Han alltid tycktes vara mån om att roa Sin Dame på det förbindligaste. -- Det såg skönt ut, då Han öppnade balen med Enke-Kejsarinnan, som strålade lik en feé i Sin Juvelpragt, och tycktes ännu vara blomstrande bredvid de yngsta Fruarne; -- och då de båda höga gestalterna, födda till att herrska, vandrade tillsammans i all sin Furstliga höghet, och då Hon efter dansens slut, djupt och vörtnadsfullt bugade sig för Sin son och Kejsare, då Han kysste henne på handen och Hon Honom på kinden.

Klockan mot 11 satte man sig till taffeln. Marmorsalongen, i hvilken 16 bord voro dukade för 1000 personer, presenterade sig vid första åsynen som Hesperidernas lund, emedan den var prydd

med hela bosquetter af de skönaste orangerietrån. Kejsaren och Hans Moder satte sig icke, utan gingo under måltiden af och an, hvarvid Enke-Kejsarinnan med en, som jag tyckte oemotståndligt intagande mildhet, talade vid de närvarande Fruarne och Herrarne, hvilka Hon alldrig tillåt uppstiga då Hon trädde bakom deras stol, och, lutande sig med armen deremot, konverserade med dem. —

Helgedagarne var jag sjuk, tordes således icke gå i något stort sällskap, och åkte derföre om morgonen den ena dagen till fästningen, för att der i Kyrkan bese de Kejsarliga grafvarne, och den andra till *Alexander Nevsky*, för att derstädes i god ro mönstra den skatt af Marmor-monumenter som de Ry-ska storas prakt uppstapplat här. Förgångligheten och obetydligheten af all jordisk storhet, all yttre herrskareglans, kan ingenstädes predikas mera inträngande, än vid dessa mörka grafvar, vid dessa deras bleknande täckelsen. Långe stod jag vid PETERS graf, ännu längre vid CATHARINA den andras, bredvid hvilken Hennes Gemål, PETER den tredje så fredligt hvilar! — Det är känt, att PAUL genast efter Sitt uppstigande på thronen, låt afhämta sin Faders lik från *Alexander Nevsky* Kloster, och krönte det 54 år efter dess död, hvarpå det

bredvid CATHARINAS uppståldes till offentligt åskådande! -- En Kurir underrättade Furst ORLOFF om CATHARINAS frånfälle, och förkunnade honom befallning att infinna sig hos den nye Herrskaren, PETER *den tredje* son. ORLOFF fick hedersvakten vid PETERS Katafalk. -- På hans sarkofag år, jemte födelsedagen, den 10 Febr. 1728, antecknad endast dagen då han med sin Gemål bisattes, så att en i historien okunnig kunde blifva föranledd att tro att båda Makarne hade regerat gemensamt, och dött samma dag, lika som de blefvo begrafne på En dag. --

Ännu är icke tiden inne, då historien kunde få fälla ett klart omdöme öfver CATHARINA. Fröet, planteradt af PETER, blef med drifhuskraft utveckladt af denna Fru, som inom sig förenade mannamod med qvinnoslughet. -- Ack! huru beklagansvärdt är det icke, att äfven ofärdens brodd uppskjuter så lätt och hastigt, och att det Goda ej trifves, då det icke beskyddas och vårdas med den ömmaste sorgfällighet. -- Hvem kan vål utan en djup känsla dröja vid PAULS graf? Han var en Hieroglyf af menniskonaturen, en Hieroglyf af sin tid, men icke någon tyrann. Frid vare med Hans minne! -- Efterverlden skall göra honom den rättvisa han ej alltid fått af samtiden.

Rörd och håfvande kom jag hem; ödets mörka bilder svåfvade förbi mig, och jag förblef hela dagen alfvarsammare stånd än vanligt. Morgonen derpå hängde himlen mulen, tung och grå ned åt jorden. -- Jag åkte till *Alexander Nevsky*. Gudstjensten var redan slutad och Kyrkan tom.

Jag dröjde icke länge vid ett eller annat, som kyrko-betjenten var mycket angelågen att visa mig, men väl stannade jag framför porträtterna af PETER DEN STORE och Hans Gemål CATHARINA I i naturlig storlek. -- Det var PETERS jättekraft som våldigt kastade sitt folk från dess bana i elipsen af de andra Europeiska folkslagens bildning, hvilken hittills varit främmande för det samma. Sjelfva folket, lifvadt af barndomens nyfikna begär, af den friska ungdomsnaturens böjelse att njuta det hittills obekanta, bemåktigade sig som ett byte lyxen, konsterna, uppfinningarne, dem de andra folkslagen funnit på försökens och erfarenhetens långa väg; således blef den riktning Ryssarnes snillegåfvor togo, beständ, nästan endast genom utvecklandet af efterhåmningsbågen, och derigenom hämmades äfven det egna kraftiga utvecklandet af deras själs-förmåga. -- Ja, om nationens liflighet kommer att verka mera inverteres, om i dess

Hjerta bildas längtan efter en friare och ådlare existens, om man låt henne vårda Lagen och sätta värde på borgarens, på den fria människans rättigheter och dessas orygglighet, -- då kan Ryssland, under den milde Genius, på hvars hjerta försynen lade detta ofantliga rike, blifva det första land i Europa, och dess folk ett af de ådlaste och lyckligaste.

O! om denne ådle Monarks önskingar och förhoppningar alla en dag kunde verkställas; och Han Sjelf, till belöning för Sin sköna själ se omkring Sig blomstrande den lycka hvars frö Han anförtrot en osäker och mörk framtid! -- Men Han, den mäktigaste bland alla dödliga, Han, Herrskaren öfver så många Millioner, öfver ett rike så stort som den våra nätter upplysande verldskroppen, månen, äfven Han är inskränkt af den för hvarje människovarelse gällande nödvändighet, den klyfta som skiljer viljan från målet, tidrymden emellan utsådet och bergningen. Icke blott *Monarken* ALEXANDERS bedrifter, utan äfven *Menniskan* ALEXANDERS tänkesätt blifva, vid vår tids moraliska och politiska jämsningar, af betydande inflytelse, och lycklig den nu lefvande generation, att detta tänkesätt förmår tillfredsställa hvarje hjerta, som med värma slår för människoväl.

Den djupt grundade tilliten till ALEXANDERS stora själ, är en i vår tid nödvändig lyftning för alla fromma hjertan: och den anda, i hvilken han handlar, blifver en bestråfning och ett tillrättavissande för alla dem, som streta emot att begripa det aktning för menskligheten, erkännande af dess värde och rättigheter, förenade med den intellektuella bildningsförmågans utvecklande, åro de sanna stöden för staten och den pålitligaste säkerhet för Regenten.

Såsom Kejsare af Ryssland, möta ännu många hinder Hans öfver tidehvarfvet höjda åsigter, -- men frisinnt och utan exempel ådelt, herrskar Han öfver Finland, -- och långt ifrån att med några pessimister vilja spå mångfaldig svår verdervårdighet för Tyskland, af Polens förenande med Ryssland, hoppas jag tvertom, att denna förening skall visa sig uti de lyckligaste följder för Tysklands politiska kultur. Här kan *Menniskan* ALEXANDER tillika som *Regent* råda obetingadt fritt, här kan Hans individualitet, Hans föreställning om stat och menniskolycka, uppenbara sig i sin natursannaste egenlighet och kan vårda en blomstrande skapelse, hvilken för alla efterkommande släkten skall synas som en oförgånglig minnesvård för den ådlaste Förste. -- Ej Hans makt, ej Hans Hög-

het, utan Hans förträffliga själ, Hans rena, åkta menniskovärde, kan här bryta den skönaste lager för sitt ädla ämne: och visserligen skall den pryda Honom. — Den måktiga verkan af ett sådant exempel kan sedan icke uteblifva, och denna förhoppning bör tillfredsställa och styrka hjertat, hvilket vid så dyster erfarenhet redan ofta misströstat om en gladare framtid för Tyska fäderneslandet.

Jag vet, min ELISE, att den liflighet med hvilken jag omfattar dessa åsigter och förhoppningar, behöfver rättfärdigas för mången, emedan de flesta män icke vilja förutse oss fruntimmer, att lika dem, hysa i ett varmt hjerta en kärlek för fäderneslandet, herrskande öfver alla andra böjelser och önskningar; jag vet äfven att yttrandet af en sådan kärlek illa uttydes, emedan det anses som ett alster af en villrådlig sinnesförvridning, i hvilken gömmes fröet till ett farligt uppror emot laglig ordning, och i synnerhet emot den nuvarande formen af statsborgerliga förhållanden, — men huru djupt måste man icke vara sjunken, då man ej kan föreställa sig någon känslas värma, något lifligt deltagande, någon afsky för det onda, någon kärlek för frihet, något anspråk på rättvisa, annorlunda, än under förutsättande af svindel och farligt svärmeri, och då man för

denna ångslans skull behandlar och vär-
derar språkets och känslans energi såsom
fabriksvara och formelkram.

Endast en slö inskränkthet eller ock-
så den fullkomligaste egoismens kånslö-
löshet, kan åga brist på intresse för fä-
dernesland, menniskorätt och borgerlig
vårdighet. — För alla verkligen ådla men-
niskor, gifves det, i afseende på dessa
föremål, blott *ett* tänkesätt, *en* gemen-
sam kärlek. Må också vara, att det fin-
nes menniskor, som vid tanken på före-
målen af den strid, i hvilken alla tän-
kande hufvuden nu deltaga, endast upp-
fatta sin egen personalitet, men icke sam-
manhanget af det hela, och hvilka såle-
des sätta sitt eget obetydliga "*Jag*" i
sanningens ställe, och långt ifrån att un-
derstödja denna *sednare*, älska och för-
svara en fördom, — så röjer sig snart
deras sinnesbryderi genom den regellösa
håftighet, hvarmed de strida, och hvil-
ken vål icke kan benämnas annorlunda,
än parti-agg; likväl strålfvar dock hvar
och en rätt tänkande menniska, att bi-
behålla sitt förstånd och hjerta fritt och
rent från detta liksom från hvarje annat
agg. — Men en rättighet som hon icke
bör försaka, är den, att hålla sig till det
parti hvarest den äktaste och renaste men-
niskokärlek uppmanar oss till deltagande,
och att använda alla våra snillegåfvor,

hela kraften af vårt hat och vår kärlek, till sanningens bekännande, till kamp för dygden, till bestridande af vantro och fördomar. -- Ingen råddhåga får då öfverrumpla, ingen mening skrämma oss, ingen veklighet förslappa vår ifver för det sanna, ingens anseende göra oss stumma. Bör den som så tänker och känner, heta en svärmare, -- nå, hvem ville då icke förtjena detta namn! -- Äro icke själens heligaste och ädlaste känslor grundade på dylikt svärmeri, hvilket ingalunda är oförenligt med en lugn snabb-rådighet, med rättvisa mot vän och ovän, med mildhet och en sann klokhet, med sjelf-öfvervinning och sjelf-försakelse? --

Då jag lemnade kyrkan, i hvilken jag ännu med djup rörelse dröjde vid gräven af det nuvarande Kejsarliga parets två barn, gick jag på kyrkogården, som denna gång förekom mig så rysligt skön.

Himlen, klädd i grå moln, -- jorden svept i snöns hårtäcke, -- utur hvilket bleka och orörliga framstodo de hvita marmorbilderna, sarkofagerne och urnorne, -- allt tyst och ensligt. Intet ljud i hela naturen, -- blott ett rysligt stelnande, icke någon tröstande aning, ej något lefvande, utom de flockar af svartta korpar, hvilka vaggade sig på toppen

af bladlösa hängbjörkar som innesluta kyrkogården.

Jag kunde ej gå bort, jag dröjde länge, länge emellan dessa praktfulla minnesvårdar af vår förgånglighet, och ännu längre bevarade jag i mitt håftigt rörda sinne klangen af denna morgons intryck.

I går var vattenvigningsfesten. Dervid paraderade 50,000 man af de utvaldaste och skönaste trupper. Högtydligt var för mig det ögonblick, då under dånnet af 100 kanoner, Erkebiskoparne neddoppade fanorne i *Neva*, och alla Regementernes klingande musik skallade. — Nu inträder tystnad allt intill fastlagsveckan, då glädjen och tumultet här skall vara starkare och gällare än någonsin. Farväl så länge.

TRETTONDE BREFVET.

Februari 1817

Fastlagsveckan. Barmhertighetsstiftelser.

I går, min goda SUFETTE, har jag emottagit Ert bref, och emedan i morgon af-

går en kurir, med hvilken jag är i tillfälle att affärda ett litet paket, så skall jag icke låta denna dag gå förbi, utan att säga Er, huru innerligen Ert bref och Er hågkomst fågnat mig. Jag årnade denna vecka resa till *Moskva* för att der förblifva två månader, och derefter göra en vallfart till *Kiefs* heliga grifter, så att jag då hade tillbragt sommären 500 Tyska mil från Er, -- och först i slutet af October månad skulle jag hafva återvändt till *Petersburg*; men min hälsa har nödgat mig att afstå från denna plan, och i dess ställe har läkaren afgjort, att jag, så snart som möjligt, skall resa hem till Tyskland, om jag vill återvinna min hälsa, för hvilken denna stadens klimat hotar att blifva dödande.

Väderleken har i år utmärkt gynnat så väl vattenvigningsfesten, som fastlagsveckan. Denna sednare har med sitt støj och sin muntra rörelse skänkt mig ett ganska intressant skådespel. Under de sista dagarne voro från morgonen till qvällen spektakelhusen öppna, maskera-der från middag till midnatt och deremellan ännu spatiserfarter på *Isdacsplatsen*, på *Neva* och sent om aftonen till *Krasnoj-Kabak* (26). Framför allt lockande voro för mig folkförlustelserna på *Neva*, som gäfvö en brokig och obeskrif-

ligt liflig tafla. Det var en skön, då och då af solblickar, -- hvilka i denna månad höra till våderlekens sällsynta ynnestbevisningar härstådes, -- upplyst morgon, då jag första gången såg dessa scener. Just då vår slåde från stora *Morskoj* tog af till *Isaacs*-platsen, öppnade sig utsigten, och vår blick skådade fritt den otaliga människomängden som strömade utföre boulevarderna åt *Neva*. Till fots, i slåde, i vagn, håfde sig och flög allt af och an. På sjelfva *Nevas* breda istäcke formerade sig sju rader af åkdon, och likväl stockade sig hårtågen ofta en hel fjerdedels timma liksom de varit sammanpressade af fortgångarnes mängd. Till höger, närmast intill stranden, voro under Eremitagets fönster isbackar uppbyggda, 80 fot höga, med hvitmålade balkoner ofvanpå, och prydda med brokiga sidenflaggor. Från ena sidan stego människor oafbrutit uppföre trapporne, för att ifrån andra sidan, i små kelkar, på en och en half minut nedflyga för den 300 steg långa sluttande isbanan, snabbt som en blix, så att knappt ögat hinner att följa med. Icke långt ifrån dessa isbackar äro karuseller uppbyggda, och rundt omkring gröna grantelningar planterade samt röda och hvita fanor uppsatte på takets fyra sidor. Till vänster derifrån var mycket att se: Lindansare, Konstberidare, Marionettspelare

m. m. På en af de för dessa representationer uppbyggda ställningar, liknande stora marknadsstånd, visade sig Harlekin och tilltalade folket. Men nu syntes på det bredvid stående galleriet, en till ett annat kotteri hörande Harlekin, som bjöd till att i lek och skämt öfverträffa den första, och gjorde dermed att de, som redan voro på vägen att stiga in i ett visst stånd för att der se spektaklet, blefvo ånyo villrådiga i sitt val. Dessutom voro allahanda små bilder uthängde, hvilka föreställde de herrligheter som voro att se innanföre, -- deremellan små tält, hvarest pannkakor och våfflor gräddades, andra der det hölls krog eller dracks thé och Qvass -- och från isbackarnes altaner, från Karusellerne, från alla stånd och tält, från alla gallerier skallade musik, -- och hurudan musik? -- den mest bullersamma, som kan tänkas, -- och alla dessa Musikchörer förenade på en vidd, der ingen enda ton undföll örat, -- och troppvis spelte hvarje parti för sig sin egen marsch eller dans! och sedan den brokiga afstickande olikheten bland denna taflas lefvande grupper! Här ett lysande eqvipage, kusk och spannriddare i silfverbrämade pelsar, två jättestora hejduker bakpå, och i vagnen fruntimmer i sobelpeliser, och rundtomkring ett dussin små, låga, simpla hyrkuskslådar, fulla af skåggiga Ryssar med

deras hustrur, hvilka, till min förvåning, nu om vintern likasom om sommaren, hade blott en lätt halfsidentresnibb knuten om hufvudet, -- och så igen en stor slåde full med många, många helt små barn, som med sina röda kinder och klara ögon skådade så glada på tumultet och högt skrattade, och ändtligen en lång, lång rad af skönt prydda praktslådor, och midt igenom dem smögo sig pojkar, som utropade till salu pepparkakor, semlor och thé; allt talade och sjöng och sladdrade om hvartannat, och allt detta stöj var utan någon ångslig förbryllning, blott en vänlig, glad lek. Men så roliga och nöjsamma jag också fann dessa spatserfarter på *Neva*, så tråkiga och enformiga förekommo mig promenaderne på *Isaacs-platsen*, hvarest många tusende slådor, alltid tolf i bredd, långsamt åkte omkring 5 till 4 timmar, i en viss ordning, som man icke får afbryta -- ej heller då man åker hem. -- Detta är ett kallt nöje hvilket jag visst icke längtar att se andra gången. --

Låtom oss gå öfver till ett ämne, som mera interesserar och värmer vårt hjerta, jag menar de många här befintliga, till en del förträffligt inrättade fattighus och barmhertighets-stiftelser, hvilkas besök såkert skulle bjuda en ädel njutning åt Er fina känsla. De under

Enke-Kejsarinnans styrelse stående Institut af detta slag äro för berömligt kända, för att jag kunde säga Er något nytt derom; men hvad som isynnerhet lifligt intresserar mig, är organisationen af det *Menniskoålskande Sällskapet*, hvars ändamål är högst ädelt och värdigt, då det icke endast inskränker sig till de fattigas understöd, utan hufvudsakligen åsyftar att förebygga fattigdomen, emedan der sörjes för fattiga barns uppfostran, -- torftiga personer som kunna och vilja arbeta, der förses med erforderliga materialer, och man äfven erbjuder sig att taga och föryttra deras arbeten till deras förmån. Direktion för detta Sällskaps göromål, är -- under öfverstyrelse af Furst ALEXANDER NIKOLAJEWITSCH GOLITZIN, hvilken är General-Kurator -- anförtrord ett, utaf 11 verkliga medlemmar bestående Råd, som genom ballottering väljes och af Kejsaren stadfästes. Vid årets slut gör General-Kuratorn redovisning för Kejsaren sjelf.

Under detta Råds styrelse, står äfven Sällskapets *Omsorgs-Komité*, hvars hufvudsakligaste sysselsättning består deruti, att uppsöka de i Stadens aflågsnare och mindre besökta nejder boende fattiga, utforska deras tillstånd och uppförande, samt icke allenast utdela bland dem milda gåfvor i penningar, utan äf-

ven förskaffa dem andra, isynnerhet de för sjuka nödvändiga understöd.

Utom uppfyllande af detta åliggande, är dem uti Sällskapetets statuter inskrifvt äfven en annan ännu heligare plikt, nemligen: "Att låta den hungrige finna äfven det, som kan hans hjerta och hans bekymrade själ vederqvecka och måtta." -- Denna skyldighets utöfvande, skall vara anförtrodd pålitliga och erfarna män, som sjelfve äro obemedlade, men ärligen lönas ifrån Sällskapetets medel. Obemedlade skola de vara för att nogare känna de fattigas behof, och för att vara vande vid de besvär som åtfölja ett sådant embete. Denna *Omsorgs-Komité* består af 15 Försörjare, af hvilka hvar och en får 1200 Rubel i årlig lön. Från dessa försörjare väljes ärligen, genom Generalsammankomsten, 5:ne tjenstgörande medlemmar: en till Ordförande i Komitén, en annan till Secreterare och den tredje till Kassör; de öfrige tolf äro skyldiga att hafva omsorg för de i Stadens särskilte delar boende fattiga. Kejsaren har beviljat Sällskapet 100,000 Rubel om året, och deraf lemnas till *Omsorgs-Komitén* 70,000.

Fruentimmersförbundet härstades nju- ter beskydd af Kejsarinnan ELISABETH, och allt hvad denna välviljans och god-

hetens Engel åstadkommer, år, utan glans och buller, fullt af tyst vålsignelse. Icke något ord synes mig nog mildt och heligt för att uttrycka den vörtnad hvar med hvar hjerta, som år i stånd att hånryckas af dygdens och sedlighets adel och skönhet, skall uttala denna höga Furstinnas namn. Också år Hon folkets afgud. I alla stånd, bland alla klasser i samhället gifves det blott *En* röst i afseende på Henne: Hon år dyrkad af alla, ålskad af alla, allas hjertan tillhöra Henne, allt hyllar i Henne dygdens och godhetens himmelska förtjusning. -- Hon gör i tysthet oändligt mycket godt och det på ett sätt, hvilket bevisar att Hon i sin gifmildhet endast följer driften af ett hjerta, för hvilket det år ett behof att sprida omkring sig vålsignelse och barmhertighetsverk.

Verksamheten af härvarande *Fru-timmersförbundet*, har likväl i sednaste tider vunnit en viss offentlighet, emedan det blifvit anmodadt af Kejsaren, att åfven emottaga styrelsen öfver det af det *meniskoålskande Sällskapet* inrättade Arbetshus, hvarigenom Förbundet kommit i förening med Sällskapet. För mig synes det vara ett förhoppningsfullt tecken af vår tid, att Qvinnornas nu så mångfaldigt upplifvade rörlighet, tager en dylik riktning. Vårt kön tyckes hafva vuxit

ifrån en blott hushållsaktig verksamhets enkla inskränkning; den bildade mannen, utan fördomar, fordrar nu af sin hustru, som är hans närmaste vän, förmågan att kunna intressera sig för hans statsborgerliga åtgärder, för hans ideer, hans idealer, för hans själs högre njutningar. -- En sådan högre drift är således för qvinnohertan, hvilka blott i kärleken förmå att finna en säker borgen för sin beständiga lycka, en vänlig medlare emellan verkligheten och och idealet, hvilket aldrig bör öfvergifvas.

FJORTONDE BREFVET.

Maj 1817.

Våren. Katharinenhoff.

I går, min Nådigaste Grefvinna, har jag bedt Våren vara välkommen här, har jag sett det första gröna, de första skotten, huru de synbart öppnade sig för solens smekande strålar. -- De dagar som föregingo denna Vårfest voro sköna, men sorgligt sköna; himmelen så blå, luften så klart lysande, solen så brännande, men jorden ännu alltid så stel, så kall och

död. -- Ni har njutit de sköna Februari-dagarne hos oss, då vid en blid, varm luft lifvet osynligen börjar att väckas i träd och buskar, och då man känner huru jorden, från sin vederqvickande vintersömn, i förnyad kraft och friskt blomstrande kärlek uppvaknar, för att skänka vålsignelse och trefnad åt allt som lever. — Sådane dagar finnas icke här, sådane lugna, innerliga känslor väcker Naturen här icke i människobrustet; här sakna årstiderna det som dagen skulle sakna om den ej föreginges af skymningen och ej bortföljdes af den.

En elak kramphosta hade sedan några veckor åter inskränkt mig till theater-besök och de små förtroliga afton-cirklar i hvilka jag här tillbringar så många oförgätligt sköna timmar; och således var det en öfverraskning för mig då jag i förgår natt för första gången åter i ett stort sällskap vid bordet vände mig om och såg morgonrodnaden lysa genom rullgardinerna. Dessa drogos upp, ljusen büros bort och vi fullbordade vår souper i morgonsolens glans. Dessa ljusa nätter hafva ett helt eget behag, och om Naturens milda röst under denna stadens buller någonsin kan lägga ett ord på människans hjerta, så är det under de timmar då aftonrodnaden och mor-

gonljuset rinna ihop, och högt från himmelen stjernorne förhoppningsfullt nedstråla. -- Jag åkte hem emot kl. 4. Det var en oförgätligt skön morgon. Allt tyst uppå gatorne; -- på de klara kanalerna som strömma genom staden, låg ännu morgonrodnadens återsken och *Kasanska Kyrkans* gyldne kors stod högt upp i den ljusblå himmelen, brinnande i solens första strålar och höjde äfven andan till de högre regionerne. -- Luften var så blid, att jag släppte ned vagnsfönsterna och lät morgonflåkten sorglöst susa om mig.

Men så vålgörande, så blidkande som den landtliga Naturens tystnad är, då den, lik den tillbedjande skapelsens högtidligaste ögonblick råder kring oss, så allvarsam är, under dessa ljusa natt-timmar, den stumma tystnaden i *Petersburg*. Man tänker dervid icke på sömnens hvila, utan på utdöendet af en folklös stad. Det långa *Nevska Perspektivet*, hvarest eljest alltid en menniskoström försar af och an, sträcker sig åndlöst fram för mig med sina torra trån; -- intet ljud, ingen rörelse af lif rundtomkring, allt så tyst, allt så mällöst som grafven. För hundra år sedan, tänkte jag, var den platsen der du nu åker, ett öde, af vilddjur bebodt karr, och huru många sekler låra nu förgå innan den åter blifver en folktom, blott af den ensamme vandraren

besökt ruin, hvars åsyn uppfyller hans själ med hela förgånglighetens rysning! och hvad, o människa, är då den friska aldrig vissnande våkraften af din själ, hvarmed du så djerft öfverskådar flyende årtusenden, -- du, barn af ett ögnablick, af ett med tankarnes snabbhet ned till det förflutna flyende *Nu*. Det gifves minuter då vår ande, genom känslan af den jordiska varelsens förgånglighet, lika smärtefullt nedtryckes, som den en annan gång deraf upphöjes.

Det var mig ännu så ovant att gå till sängs vid ljusa dagen; att jag blef uppe till kl. 6 och derföre kände jag mig ganska trött, då min Jungfru vid den vanliga tiden bar in frukosten. Men solen sken så vänligt genom gardinerne in i mitt rum, och hennes strålar förkunnade mig huru Vårens herrlighet började att blomstra der ute, så att jag genast beslöt att åka ut på fria fältet. Visserligen borde man resa långt, för att i nejderna af *Petersburg* hinna fria fältet, men man kan ändå lemna bakom sig dammet och bullret, och fröjda sig åt den herrliga floden och dess rikt bebyggda stränder. Och då jag kom ut, o huru högtidligt hade då allt prydt sig för den evigt unga leende Vårens triumferande intåg! jag blef allt gladare, ju längre jag for, men desto lifligare blef åtven

min längtan efter lårkans sång, och ovilkorligen rann mig i hågen Skaldens ord:

"Blomsterfält med vållukt täckt!
 "Lårkans hvirflar, trastars slag!
 "Solskensregn och Vestans flågt!
 "När om dem min harpa spelar,
 "Såg, om någon ton då felar
 "I din lofsång, Vårens dag?" *)

Och ack, hvar finnes allt detta inom stadens stenmassor?

Jag kom icke hem förr än emot kl. 5, och måste klåda mig i största brådska, emedan jag var bjuden till middag, och resan till *Catharinenhoff* skulle gå för sig emot kl. 7. -- Jag glädde mig redan på förhand sedan flere veckor, att få se en folkfest i det gröna, under den blå himmelen, och hvarest ljuset och solen, vatten och jorden skola bidra till människans glädje, och jag önskade att få tagga med mig intrycket af en sådan bild, bland mina afskeds-åminnelser från *Petersburg*.

---

*) *Saatengrün, Veilchenduft!*
Lerchenwirbel, Amselschlag!
Sonnenregen, linde Luft!
Wenn ich solche Worte singe,
Braucht es dann noch grosser Dinge
Dich zu preisen: Frühlingstag? --

Friherrinnan W-s ålskvårda döttrar hade lofvat mig att följa med, och båda skyndade nu på betjenterna med vinkar och ord, så att vi vid måltiden blevo uppassade med den hast, att vi kl. 7 redan sutto i vagnen.

Det blifver mig likvål svårt, att för Er, bästa Grefvinna, göra ett utkast till denna festens brokiga tafla. Föreställ Er de breda gatorne, som föra till *Peterhof*-ska porten, fullproppade på båda sidor med grannt klådda menniskor, alla fönster, alla balkoner upptagna; -- emellan denna strömmande hop af fotgångare många tusende de skönaste equipager, åkande i snörråt linie och hvars rad ingen enda får bryta, emedan Polisdragonerna vaka noga och strängt öfver tågets ordning. Vi voro ännu icke vid tullen, då Kejserliga familjen åkte förbi oss. Enke-Kejsarinnan åker alltid med 6 hästar och två Kammarhusarer bakpå; regerande Kejsarinnan deremot, utom vid högtidliga tillfällen, i en enkel lakerad vagn med 4 hästar och en betjent; men i går for äfven Hon i en Statsvagn med 6 hästar, och båda Storfurstarne NIKOLAI och MICHAEL i en vacker Kariol, den de lemnade vid Stadsporten för att sätta sig till håst. Kejsaren var icke närvarande. -- Vi måste nu hålla nästan en hel timma, till dess de Kejserliga vagnarne hun-

nit förbi hela tåget och kommit i spetsen för detsamma; men detta uppskof var på intet sätt ledsamt, emedan skådespelet af de förbivandrande fortgångarne förnyade sig hvarje ögnablick, hvarvid det icke heller var brist på sållsamma gestalter och grupper. Bekanta, till häst och till fot, kommo åfven närmare vagnen; man helsade på hvaran, man gapade, man språkades, och så gick det, innan man ännu hann blifva otålig, ånyo framåt, ända till den triumfbåge Staden låtit, vid Kejsarens hemkomst från sista kampagnen, uppbygga till firande af Hans intåg. Åreportens brådbeklädnad, åfvensom statyerna och basrelieferna af gips, hafva tyvärr, lidit ganska mycket af väderleken, men som dekoration betraktad, gör den ännu, isynnerhet på något afstånd, en skön effekt.

Vi hade ej vål hunnit genom Stadsporten, innan vi blefvo inhöljda i ett moln af damm, som hindrade oss att se de närmaste föremål; -- dertill kom ännu vagnradens första ända oss tillmötes på sitt återtåg, hvilket icke skall förundra Er, då Ni kommer ihåg längden af den sträcka som fordras för 7 à 8000 fyrspänniga vagnar. Också sågo de förbiåkande hvarandra nu först fullkomligt. Icke långt från åreporten tager man af till höger åt *Katharinenhoff*ska skogen,

och nu skallade redan emot oss jubileringen af den derstädes församlade folkhopen. Under tallträden voro på fria, gröna platser tålt uppslagna och banor till ringränning uppförde; en talrik mängd roade sig här på hundrafalt särskildta sätt. Flere Regementers Musikchörer spelade, men folkets glädjerop och sång, dess skratt och skämt öfverröstade allt annat. Till höger och vänster, framför och bakom sig, såg man det lifligaste tumult, och deribland, i en nästan öfverskådlig krets, -- alla dessa equipager och ett oräkneligt antal ryttare, bland hvilka Husar - Kosak - och Ulan - Officerare, lika blommor i skogen, framlyste. Ljus som silfver och purprad af den sjunkande solen, blinkade strömmen genom de gröna träden; en mängd gondoler och slupar med brokiga vimplar, simmade af och an och derifrån deltog man flitigt i det lustiga ovåsendet. -- Detta var ett nytt, för mig oförgåtligt skådespel, som såmde mig allt gladare och gladare, ju mera jag betraktade den munttra hopen och dess grupperingars och figurers mångfaldighet. Här dansade en ung Ryssinna efter säckpipa en vacker dans, -- stundom lifligt hoppande, stundom åter rörande sig i långsam prydlighet, -- der åt sidan, satt en hedersam Tysk handtverkare i gråset, med hustru och barn och rökte sin lilla pipa i be-

haglig trefflighet, — här åter stod en Kosak lutande mot ett tråd och spelte sin Balalaika. — Här säljes thé, der borta qvas; här förtåres brännvin och punsch, der knåckes nötter och snaskas pepparkakor och tranbår; och mellan allt detta bäres höga korgar, uppfyllda med Södersns guldgula frukter som här säljas till och med billigare än i det nordliga Tyskland. — Likaså ombytlig var anblicken af equipager, i hvilka, än ett Furstepar, än en skåggig Rysk Köpman flög oss förbi. På den sednares familj kunde man skönja det sig småningom inträngande modets herravälde, och den utländska drågtens seger öfver den nationela. Fadren satt ståtligt i kaftan med skågg och mössa — frun bredvid i en sidenkapott och en åkta turkisk schal, men kring hufvudet ännu den enkla silkesduken knuten, medan den midt emot henne sittande dottren var helt utländskt och modernt klädd, och sonen i frack, men håret likväl ännu stubbadt efter Ryska sättet. Efter denna vagn kommo, i sex-spänniga Hofequipager, de Grusinska Furstinnorne med sin svit, alla i sin Nationaldrägt, med den tått till pannan slutande, håret bortgömmande, guldbroderade bindeln och deröfver den fyrkantiga slöjan, — än åter en vagn, full med Preussiska Gardes-Officerare, — än en Tartar, en Arab, Turkar och Armenianer, alla ilade förbi

i den brokigaste mångfaldighet. Framför alla skönt och med smak klådde, voro Perserna, i fint rött scharlakan, med uppristade hvita atlasärmar och underärmar af gredelint atlas, omgjordade med praktfulla, åkta shawlar, rikt infattade dolkar i skärpen, och på hufvudet en ganska hög mössa af fint svart pelsverk, — en verkligen skön kostum. Hela skådespelet var ständigt omvexlande, och förblef derföre alltid nytt för ögat. Jag ville icke sakna denna dagens bilder och hågkomster.

Emot kl. 11 kommo vi hem; — aftonen var utmärkt skön, lugn och blid, och gatorne vimlade lika lifligt som på vår ditresa. Jag följde mina Fröknar hem, hvarest vi för deras förträffliga mor och de församlade vännerne berättade ganska mycket om de herrligheter vi hade sett. Sedan drucko vi ännu thé i det angenämaste sällskap och kl. 1 om midnatten åkte jag hem.

FEMTONDE BREFVET.

Junii 1817.

Kügelgen. Alexandrovsky.

Pavlovsky.

Att dömma efter min känsla, är det en den högsta vållust som här nere kan blif-

va oss tilldelad, att låra känna menniskor, hvilka med hög själsbildning, med en klanderlös sedighet, förbinda detta känslans behag, som blott uppstår i det poetiska sinnet och hvilket, likt regnbågens färger, förådlande och förskönande strålar öfver verklighetens brister. Denna vållust har här i rikaste mått blifvit mig tilldelad, och med all den sorglighet som den nära förestående skilsmessan förorsakar mig, skall jag likväl icke anse det mindsta nöje härstädes vara för dyrt köpt. Af de tre sista oförgätligt sköna månaderne, kan jag blott uppteckna åt Er sårskildta momenter, hvilka kunna antyda för Er deras rika halt. De äldsta af *Petersburgs* invånare kunna ej påminna sig någon så himmelskt skön vår, som denna, och dess ljufva prakt och behag må af mig desto mera värderas, som det ännu återstod så mycket skönt och märkvärdigt för mig att här se, emedan jag uppskjutit att besöka Fabrikerna och Manufakturerna, äfven som Kejserliga Lustslotten och några privata konstsamlingar, till den sköna årstidens återkomst.

Den gode Genius, hvilken jag här i *Petersburg* har att tacka för så mycket, fogade äfven nu, att jag på dessa vandringar, i den ädla Baronessan W. och hennes älskvärda döttrar fann det

angenämaste och intressantaste sällskap; hvartill ännu kom den förmån, att Baronessans bror, Grefve S., en lika så insigtsfull som snillrik ledsagare, åtföljde oss. Vi foro långs med floden till *Kammenoj Ostrof*, för att se KÜGELGENS målningar af *Krimms* skönaste nejder, och denna lilla resa råknar jag till en af de behagligaste jag här gjort. CARL V. KÜGELGEN är, i ordets egentliga bemärkelse, en stor Konstnär, och tillika, hvad som ännu mer bör värderas, en ganska bildad, angenäm, hjertlig och glad människa. Han och GERHARD äro söner af Kölniska Hofkammar-Rådet v. KÜGELGEN, födde och uppfostrade i *Bacharach* vid Rhen. Redan i de spådaste barnoms-åren visade sig tvillingarnes kallelse för konsten, men fadren önskade att uppfostra sina söner för ett efter hans åsichter solidare brödstudium, och dem blef nekadt att fortsätta sina teknings- och måleri-öfningar; -- bevakade om dagen, begagnade de båda gossarne de månljusa nätterne; rifna mångfärgade stenar tjänade dem till färgmaterialer och den herrliga Rhennejden i hvilken de lefde, utvecklade hos dem sinnet för skönhet och storhet. Då de voro 16 år gamla, förlorade de sin fader, och nu bönföllo de hos sin moder om lof att helt och hållit få egna sig åt Konsten. GERHARD kom till *Coblenz*, till Historiemå-

laren ZICK, och CARL till *Frankfurt vid Mayn* till Landskapsmålaren SCHÜTZ; bådas framsteg voro beundransvärda, och redan vid 19 års ålder reste de till *Rom*, sedan Kurfursten af *Köln*, MAXIMILIAN af Österrike, försåkrat dem om tre års pension. Detta var en rik-blomstrande, skön ungdomstid för dessa båda bröder, som äfven i det yttre voro hvarandra förvånande lika. Intrycken af detta vistande i *Rom*, förråda sig ännu i CARL V. KÜGELGENS stundom i en nästan för yppig styl målade landskap. Men kriget afbröt snart förbindelsen mellan Tyskland och Italien; det lofvade understödet uteblef, och GERHARD reste med en ung Liffåndare, hvars vän han hade blifvit, till *München*, för att draga fördel af sin talent såsom Porträttmålare. CARL qvarblef ännu i *Rom* och gjorde vid denna tid bekantskap med Lord BRISTOL, hvilken, förtjust af den unge Konstnårens talent, köpte af honom alla hans färdiga målningar och öfverhopade honom med beställningar. Denne besynnerlige Britt, hvilken trodde sig äga i sitt guld en talisman, genom hvilken han kunde förbinda sig konst och snille, fann i den unge Tyske Målaren sin motståndare. Det kom ofta till ganska håftiga ordvexlingar dem emellan, uti hvilka KÜGELGEN alltid hade sista ordet. "Nå så gå då f-n i våld!" ropade en gång med högsta

ovilja, Lord BRISTOL till honom. -- Nej, svarade honom K., men *ifrån* f-n vill jag gå, och slog dörren hastigt igen efter sig. Men redan andra morgonen bjöd honom Lorden handen till försoning. --

De målningar KÜGELGEN vid denna tid lemnat, ågas nästan alla af Lorden; de skola vara förträffliga, men den unge Konstnären var ännu icke nog bekant med det mekaniska af färgornas behandling, för att förekomma att de icke efter någon tid mörknade. -- GERHARD hade, oaktadt de lysande utsigter som vinkade emot honom, vid återkomsten till Italien, gjort vanskaper det offer att åtfölja sin vän, den unge Lifländaren, till dess hemort, hvarest kärleken snart fångslade honom. -- Uti SCHUBERTS *Altes und Neues aus dem Gebiete der innern Seelenkunde*, berättas huru GERHARD v. KÜGELGEN lärde känna sin ädla maka, och hvilka svårigheter dessa båda, genom den renaste, ädlaste kärlek med hvarandra förbundna hjertan, hade att öfvervinna, innan hennes faders hjerta kunde bevekas, då han slutligen öfverraskade de älskande på ett högst romaneskt sätt, med sitt bifall till deras förbindelse. CARL, hvilken följt sin broder till *Lifland* och var med honom ett hjerta och en själ, hvilket han, oaktadt den långa skiljsmåssan, ännu är, hade uppfattat fadrens vågran

med all den hastiga, ungdomliga liflighet, som var hans eldiga själ egen, och så kraftigt talat och skrivit deröfver, att han, då han började att älska sin svägerskas syster, icke blott hade att kämpa med samma svårigheter som hans broder, utan äfven med fadrens personliga ovilja. Kejsar PAUL hade anställt honom såsom Hofmålare, med 3000 Rubels lön, och köpt af honom flera af hans målningar. KÜGELGEN gjorde nu en resa till *Krimm*. Rörande är den trohet med hvilken han här lefde i sin kärlek för den aflågsna, ännu mera rörande hans sorg då han efter några år på en gång emottog underrättelsen om sin mors död, och ett bref från den älskade, hvarest hon förklarar honom och sig fria. Sedan fick han veta att hon hade blifvit tvungen att skriva detta bref. Han kom nu tillbaka, återkom, efter en mångårig skiljsmessa, från *Krimm* till *Lifland*, till det gods, hvarest den älskade bodde, och gjorde hennes far det svåra offer denne fordrade såsom ett bevis på hans lydnad, att åter lemna det utan att hafva sett henne. En så kraftfull vördnad för den barnsliga plikten, med så mycken kärlek, så bepröfvad trohet, fick ändtligen sin lön; fadren gaf äfven sin välsignelse och sitt bifall till denna förning, och K. blef en högst lycklig make, likasom han sedan har blifvit den

Ömmaste far för sina förhoppningsfulla barn. — Med sin maka lefde han sedan flera år i det inre af Ryssland, och denna omvexling af ensamhet och verldslefnad har han att tacka för en förbindelse af egenskaper, som man sållan finner förenade. Född vid *Rhen*, begåfvad af naturen med södra Tysklands glada munterhet och kraft att emottaga ädla intryck, kom han tidigt till *Italien*, hvarest den unge Konstnären möttes af uppmuntran och bifall, och hvarest hans talenter i det fria njutningsfulla konstlivet, fullkomligt uppblomstrade. Från denna tidpunkt och den riktning den gaf hans bemödan- den, har mycket kvarblifvit hos honom som nu hör till egenheten af hans konst- produkter. Nu kom han till Ryssland, lefde der flere år, under sina resor i *Krimm*, ensam, på en, till en del klassisk jord, och lågan af en djup, oförgånglig kån- sla renade här hans själs poetiska anlag i aflågsenheten, från alla konventionella för- hållanden. Man kan icke känna djupt och sannt, utan att tillika vinna i rikedom och originalitet af idéer. — Under KÜ- GELGENS sednare vistande i det inre af Ryssland, var han, i afseende på tankar- nes ombyte, nästan helt och hållit in- skränkt till FESSLERS omgånge. Nu lef- ver han ömsom på sitt gods nära intill *Reval*, ömsom i *Petersburg*, i de mest angenåma och sällskapliga förhållanden,

älskad och högaktad af alla som känna honom.

KÜGELGENS kompositioner äro rikt uttänkta och deri råder en sann poetisk känsla, så att jag skulle vilja beteckna hans talents karakteristik såsom den lyckligaste harmoni emellan fantasi och framställningsförmåga. Ty hvad är det, som vid naturens åsyn så måktigt hänrycker oss, och som tyder för oss hennes skapnader? är det icke just denna känsla af verldshyggnadens allmänna lifskraft, som uppenbarar sig så vål i ljuset, vattnet, jorden, i plantor, träd, buskar och blommor, som i naturens heliga hieroglypher. Att på detta sätt uppfatta och framställa hennes anda, alldenstund Konstnären för- enar de enskildta dragen till en skön tan- kes enhet, det må vål kallas poetisk in- vigung. KÜGELGEN tyckes nu stå vid en vändpunkt i sitt manér. Hans vistande i *Italien* har gjutit i hans själ en synner- lig håg för arkitektoniska prydnader, dem man också, i en ådel styl uppfun- na och sinnrikt utförda, igenkänner nå- stan i alla hans arbeten. Dertill kommer ännu hans böjelse att med människor lif- va alla sina landskap. Figurernas teck- ning är för ofrigt ingalunda KÜGELGENS force; men deremot hafva dessa grupper den poetiska förtjenst, att de alltid stå i något inbördes förhållande med de fö-

restållda trakterna; ofta framföra de för oss dessa gestalters hela lefverne, i en så idyllisk renhet och trohet, att man ville tillropa dem:

*"Hår, i dessa rosors trefnad,
hår är gracernas altar, --
och de sågo Eder lefnad,
att den idel oskuld var" *)*.

Äfven synas denne Konstnårs nyare målningar allt mer och mer skilja sig ifrån de arkitektoniska praktföreställningarne, och öfversväfva till ett idylliskt behandlande och uppfattande af naturen; de äro frommare och enklare uttänkta, och vi förtjusas af deras stilla högtidlighet, liksom på en lugn afton af aflågsna klocktoner. Isynnerhet sköna äro KÜGELGENS perspektiver och den varma luft som sväfvar öfver hans berg och sjöar. Man påminnes derigenom om CLAUDE LORRAIN, likväl utan all tanka på efterhårkning, emedan Konstnårens originalitet så utomordentligt herrligt framlyser i rikdomen af hans ideer och fullkomligheten af hans pensel. KÜGELGENS Månskenslandskap

---

*) *Wo sich diese Rosen heben,
ist der Grazien Altar, --
Und sie sahen Euer Leben,
Dass es lauter Unschuld war.*

hafva för mig ett helt eget behag. Månens ovissa halfljus, dess darrande silfverglans i vattnet, nattens daggiga friskhet, det tysta hemlighetsfulla af dess skuggor, -- allt detta är oemotståndligt och jag kan ej gå bort från en sådan bild. KÜGELGENS målningar af *Krims* nejder, hänga alla i ett rum på *Kammenoi Ostrof*, och det är ett, i sitt slag eget nöje, att se 50 Landskap af samme Konstnär, och alla af samma storlek, förenade till ett helt. Skada att just några af de skönaste bland dessa bilder, hänga i ett ganska ofördelaktigt ljus. Utom teckningarne och utkasten till dessa målningar, äger KÜGELGEN äfven talrika handteckningar, hvilka föreställa oss detta sköna lands natur, och det vore mycket att önska att han kunde använda dem vid utgifvandet af en pittoresk resa genom *Krimm*. -- Nästa år skall Konstnären på Kejsarens befallning göra en resa till *Finland*. (Denna befallning har han äfven fullgjort i Augusti 1818 och aftagit några och femtio af de skönaste utsigter.)

En annan af våra förmiddagspromenader förde oss till *Alexandrovsky* (27), och på ditvägen besågo vi äfven Postlinfabriken. Man visade oss här en för Stor-Fursten NIKOLAI bestämd bordservice, af hvilken hvarje tallrik kostar 100 Rubel, och en ännu dyrare för Portugisiska sän-

debutet. De bästa af dessa Service-teckningar, voro af SEIBACH, kallad LA FONTAINE, och föreställde Ryska nejder och Nationaldrågter. Man har sedan någon tid börjat att trycka postlin liksom kopparstycken. En Fransysk fånge, som skulle skickas till det inre af Ryssland, erbjöd sig att, emot honom lofvad frihet, upptäcka denna konstens hemlighet, hvilken, genom lättheten i dess verkställande, gör att man kan sälja denna vara för mycket godt pris.

I *Alexandrovsky* äro de stora Bomullsspinnerier Enke-Kejsarinnan anlagt, och hvarest 7 à 800 menniskor sysselsättas. -- Byggnaderna äro ganska vackra, isynnerhet den nyss fullbordade kyrkan, med dess azurblå, stjernprydda hvalf. Man stiger en trappa upp för att komma dit, emedan den befinner sig i andra våningen af en byggnad, hvars nedersta våning innehåller en vid, rundtomkring med tråd besatt salong, som tjänar till lekrum för Eleverne i denna anstalt, då våderleken ej medgifver någon promenad på fria fältet. Här betraktade vi bomullens tillredning, från första början, huru den renas, kardas, spinnas, hårfvas, nystas och sedan på väfstolar förarbetas. Genom 6 stora ångmaskiner drifvas alla dessa hjul, maskiner och spolar. Arbetssalarne äro alla höga och glada, sång-

rummen kunna anses såsom mönster af snygghet och ordning. Hvarje sång består af en med bomulls-affall stoppad madrass, ett grönt friståcke, de hvitaste lakan och ett nått flannels-öfvertåcke. Bredevid hvarje sofsal är ett eget tvättkabinett. Flickorna arbeta skiljda från gossarne; alla äro de från Hittebarnshuset hutförda. Mig intresserade flickorna isynnerhet. Alla lördagar skickas de i badet, och alla måndagar erhålla de ren beklådning, bestående i en klådning af blårandigt lårft och ett hvitt förkläde med armhål. Också hafva de alla ett snyggt och raskt utseende, och håret är glatt och glänsande flåtadt. De flesta komma hit redan i sitt 10:de år och måste sedan arbeta i fabriken till det 25:te året. Då de äro i sitt arbete tillräckligen för sig komne, erhålla de en, efter deras flit och skicklighet afpassad veckolön, hvaremot de då äfven betala något visst för sin föda och klådsel. Klockan half 6 om morgonen, då de komma till arbetet, erhålla de ett stycke rågbröd, som dagen förut bakas. Sedan arbeta de 6 timmar; kl. half 12 åtes; man består dem soppa, kött, grönsaker och hirsgröt och till dryck, qvas. Brödet är kraftigt, maten renlig och ymnig. Öfverintendentskan är en Tyska; hon var närvarande vid måltiden och behagade oss mycket genom det uttryck af förnuft

och godhet som rådde i hennes sätt att vara — Efter måltiden hafva barnen frihet till kl. half 2, då böra de åter arbeta 6 timmar, och nu, efter aftonvard, erhålla de undervisning tre gånger om veckan. Flickornas antal utgjorde 520. Äfven ett Linspinneri är förenadt med denna anstalt; spånaden är grof, men jemn. —

Några oförgätligt sköna dagar har jag äfven framlefvat under denna tid i *Pavlofsky*; dit jag for med HENRIETTE och ELISABETH, för att der på den sedanares lugna landställe, tillbringa ännu några dagar ostörd, i en liten krets af vänner. Vi afreste dit emot kl. 5 på eftermiddagen. Knapt hade vi staden bakom oss, så började ett varmt regn att sakta neddroppa. Men emot aftonen blef himmelen ren, — ångarne strålade klarare, och gräs och blommor, buskar och träd doftade friskare.

Vågen (som är 2 Svenska mil lång) till *Tsarkoje Selo*, är så snörrätt att man, då man far tillbaka, beständigt ser Amiralitetets gyldene torn; men den är tillika rik på omvexlingar; på båda sidor äro sköna höga träd planterade; bakom dem äro trädgårdar, ångar, landthus: till vänster slottet *Tschesme* (28) med sina stympade torn och sin Ordenskyrka för *Georgs*.

Riddarne, och sedan åter de sköna af granit huggna verdstolparne, de prydliga springbrunnarne, hvilkas silfverstråle sakta plaskande nedfaller i vida marmorbassiner. -- Här en Finsk by med sina gråa, med bildhuggeriarbete brokigt prydda trähus, -- der en by af Tyska kolonister, och så far man i beständig omvexling, ända till de *Duderhoffska* trådbekransade kullarne. Vid deras fot ligger åt sidan en af höga lindar beskuggad källa, som är en den vänligaste plats jag känner. Här stego vi ur och satte oss på granitbänkarne, af hvilka den är omgifven och öfver hvilka ett, på pelare hvilande tak höjer sig, under det att det vålsmakande vattnet silfverklart framsprutar ur lejongap. Jag föreslog att till fots gå upp till de tått belöfvade höjderna, och fann mig rikligen belönad för denna möda. I väster låg, bestråladt af aftonsolen, *Petersburg*, i en oöfverskådlig halfkrets, -- framför och omkring oss en blomsterdal, och hvad som ännu bekräftade märkvärdigheten af fruktträdens trefnad i denna dåld, var, att lindarne, som i *Petersburg* ännu knapt knoppats, här, blott på ett afstånd af två mil, redan stodo i full blomma och, efter det sakta ljumma regnet, genomströmade luften med sin angenäma vållukt. Vi kvarblefvo så länge på denna sköna plats, att vi först kl. 9 anlände till *Petersburg*. Nejden

kring *Petersburg* är flack och sandig; men då man nalkas *Pavlovsky*, lyfter den sig vågig, och lik ett silfverband slingrar sig *Slawinka* derigenom.

Snart blifver man varse, till höger, flere snörråta rader af prydliga hus, hvilkas åsyn ej endast behagar ögat, utan äfven hjertat, då man erfar att de af den höga ågarinnan äro beståmda att vara ett tillflygtsställe för den hjälplösa åldren, en vagga för fader- och moderlösa barn, en hviloplats för Invalider, af hvilka Enke-Kejsarinnan ensam försörjer mera än 2000, som äro här anställda såsom uppsyningsmän och trädgårdsvaktare. Till vänster ligger trädgården med sina gröna kullar, blomstrande ångar, mörka, hemliga lundar, klara dammar, vattufall, tempel och ruiner. Palatset utmärker sig icke genom sin storlek, men väl genom en sådan skönhet i proportionerna, att det synes af sjelfva gracerna vara helgadt till deras boning. Aftonen var himmelsk skön, och dertfore skyndade jag till trädgården, genast vid vår ankomst. Ett etherbad af den ljufvaste blomsterlukt lekte om oss vid intrådet, och hånförde oss från Norden till Söderns Elysium. På den trefaldiga alléen af lindar, hvarest om åltnarna hornmusikens förtjusande toner svåfva, mötte oss en ström af blomsterlukt. Helt nära invid

hvaran, krukade vid krukade, voro här planterade flere tusen le blommande, mångfärgiga levkojor, hvilka, tindrande i mån-
skenet af regndropparnes perlgans, och
sakta vaggade af nattflåkten, offrade sina
aromatiska dunster åt den hvilande Na-
turens heliga tystnad. En outhärligt be-
haglig känsla spridde sig till oss alla
under denna aftontystnad, och vid det
småningom bortdomnande samtalet. --
Äfven Ni vet att värdera det heliga lug-
net, den fromma tystnaden, i en förtro-
lig krets af vänner, hvarest äfven det sak-
taste ljud, som förkunnar oss aningar om
det osynliga och eviga, af vår själ upp-
fattas, af vårt hjerta förstås. -- Först
sent på qvällen återvände vi till vårt
hem, hvarest halva natten förgick un-
der musik och samtal. Den annalkande
skiljmessans aning höljde i sorglighet all
den glädje vi kände, att förtroligt finna
oss tillsammans. Vårt samtal blef allt
mer och mer allvarsamt, och öfvergick
till de upphöjda gissningar om en exi-
stence, som, oberoende af tid och skill-
nader, försvinner blott för att återvända,
åldrar för att förnygras, och bortslum-
rar blott för att uppflamma till ett hö-
gre lif.

Du rena, ädla hjerta, du hvilket så
lifligt kände dessa sköna dagars lugna
tjuskraft, -- dig täcker redan grafven, --

men din hågkomst skall blifva oförgång-
lig för dina vänner.

Bittida om morgonen kommo vi åter tillsammans och begynte nu att genomvandra trädgården i alla riktningar. Jag är icke i stånd att skildra för Er alla de särskildta skönheterne i detta lilla paradis, och jag skall blott försöka att uppgöra ett flyktigt utkast af det hela.

Det inre af Slottet är prydt med ännu mera smak än prakt. I första vänningen äro Enke-Kejsarinnans rum; de innesfatta en skatt af utvalda konstverk. Sedan kommer man till den så kallade Lanternan: ett Galleri, som på den ena sidan är smyckadt med målningar af MURILLO, PAUL VERONESE, BASSARS och andra lika så namnkunniga Konstnärer, och på den andra står helt öppet emot en rik blomsterparterre.

I matsalen hänga fyra vuer af *Rom*, målade af ROBERT, hvilka af kännare mycket värderas, isynnerhet för deras konstrika Perspektivers skull. I ett annat rum bredvid, intresserade mig framför allt, en stor ritning i svartkrita af den nuvarande Kronprinsessan af Nederländerne, och hvilken utmärker sig lika mycket genom kompositionens rikdom som

genom snygghet i utförandet (29). Men i det hela är denna första våning möblerad med mera smak och konstsinne än prakt. Denna sednare lyser i det stället emot oss vid intrådet i rummen och salarne i den öfra våningen, hvarest i hvarje kammare stråla Vaser af Jaspis, bord af Lugamalla, Gobelins tapeter &c. Högst smakfulla och prydliga äro några här befinnliga, af sjelfva Kejsarinnan förfärdigade Elfenbens-Konstarbeten. Hon delar hågen för denna konst, och talenten därför med PETER DEN STORE, efter hvilken dylika stycken förvaras i Eremitaget och i flere Kyrkor.

En ljuf och för en fin känsla angenäm idé, råder i *Cabinet de reunion*, hvarest möbler och prydnader alla äro förfärdigade af det Kejsarliga husets Prinsar och Prinsessor. Äfven af Kejsar PAUL finnes här en ritning och af CATHARINA II en blomsterbukett.

I de rum der den nuvarande Drottningen af Württemberg (50) förut bodde, hänger en för Konstnåren märkvärdig samling af Landskapsstycken, af HOGARTH.

Men framför allt behagliga förekommo mig de kamrar, som blifvit inrättade för Prinsessan CHARLOTTA eller numera ALEXANDRA FEODOROVNA, hvilka hon,

såsom Gemål af Stor-Fursten NIKOLAI; skall komma att bebo i detta år. Hennes Toiletterum: rosée siden, draperadt med silfverstuckit Mull, upp ifrån ånda ned. Toiletten och nattduksbordet af Kristall, skönt slipadt men enkelt. Sångkammaren med fönstergardiner af hvitt siden; fauteuillerna och sångskårmarna af lilas färgadt sammet, allt detta kantadt med blommor, broderade i *petit point*. För hennes fönster blommade ett dyrbart blomsterflor, som utgjöt en ånga af vållukt.

Med en tår, som var en bön för den öfver hela Tyskland allmänt ålskade Kungadottren, lemnade jag detta rum. Hennes höga oförgåtliga moders lefnad blef under tryckande lidanden förherrligad till den högsta sedliga skönhet, till en eftersyn af kvinnans glans i kärlek och tålamod, och genom århundraden skall LOUISES bild stråla, omgifven af dygdens gloria. Det är en lycka som upphöjer alla ädla känslor, att vara dotter till en sådan moder, och, enligt det enhålliga ryktet, är Storfurstinnan ALEXANDRA, den oförgåtligas vårdiga dotter. En lycka som sållan blifver Furstinnors lott, tillföll Henne: kärleken, och icke någon kall convenience, slöt Hennes förbindelse; en uppriktig kärlek förde Henne ur Fäderneslandet; endast denna, men icke någon yttre glans, kunde öfver ett sådant

hjerter som denna Furstedotters, utgjuta den kraft, att ersätta henne skiljsmessen från moderlandet, från fadren, syskonen och barnaåldrens glädje! o Gud, skänk åt denna rena, klanderlösa engel äfven här den heligaste skydd af Din salighet som människor på jorden kunna uppnå, den känsla; att vara älskad af alla och att förtjena det. Då skall hon endast med en mild glädjefull sorglighet, men aldrig med smärtans längtan, blicka åt sitt hemvist, hvarest så många tusende hjertan förena sig till en önskan, till en bön; för hennes vålgång.

Genom en af GONZAGA målad pelaregång, som anses såsom ett af denne store Konstnårens bästa arbeten, kommer man ifrån Kejsarinnans rum till trädgården. En afdelning är bestämmd endast för blommor och mer än 15,000 blomsterkrukor behöfvas för att fylla denna rymd. Här vinner konsten triumfen öfver naturen, då den högt uppe i Norden visar oss de heta Zonernas blommor i all deras lysande prakt. Till denna blomstergård leder en skön, af 16 Joniska pelare buren portik, igenom hvilken man njuter en herrlig utsigt af en liten, med brokigt vimplade Gondoler betäckt sjö och dess mörka skuggrika stränder.

Vid kullens sluttning framför slottet, är familje-bosketten, bestående af träd,

som vid födelsen af Kejsaresöner eller Kejsaredöttrar blifvit planterade, och på en liten tafla bära namnet af den person vid hvars födsel hvart och ett år planteradt. Hvem kunde utan rörelse se de minnesvårdar hvilka den moderliga kärleken upprest åt de båda blomstrande sköna döttrarne, hvilka så tidigt sjönko i grafven — Det åt Storfurstinnan ALEXANDRA upprättade monument, står på en liten, af cypresser beskuggad halfö; — den åt vår oförgåtliga HELENA PAVLOVNA helgade urna, på en plats uti den lilla trädgård, hvaruti hon i sin barn-dom sjelf arbetat. Af de blommor som omgifva denna minnesvård, plockade jag några till åminnelse af denna stund och de fosterlandshågkomster, som på denna helgade plats så sorgligt alfvar-samma uppvaknade hos mig. Hårifrån gingo vi till den minnesvård Kejsarinnan MARIA helgat sin Gemål, Kejsar PAUL. Genom en mörk lund vandrar man på en slingrande stig till en jernport; den öppnar sig och allt hvad vi se, är hemskt, dystert, stumt. Håga granar och cypresser beskugga den mausolée, hvars portik består af 6 kolossala granitpelare. På frontonen läses, i gyldene bokstäfver, denna inskrift:

Åt Maken och Vålgöraren.

Vid intrådet i portiken, faller blicken på en staty, som föreställer en hög, ädel

fruntimmers-figur, hvilken, med det mest rörande uttryck af den djupaste smärta, nedböjer sitt krönta hufvud på en urna, som innehåller hennes ålsklings stoft. Denna staty är herrlig och består af ett helt och alldeles felfritt marmorblick. Obeliskens mot hvilken hon lutar sig, och som bär den aflidnas bröstbild, är af röd granit. På piedestalen är hela Kejsarliga familjen afbildad i basrelief. ALEXANDER, sittande i full rustning och stödjande sig på svärdet med uttrycket af det sorgligaste alfvar; bredvid honom står CONSTANTIN, likaledes i full rustning. Storfurstinnornas och de yngre Prinsarnas figurer hafva icke alla lyckats lika väl, äfvensom gruppen af den uppåt himmelen sväfvande och af de förut aflidna syskonen emottagna afsomnade, är skönare tänkt än utförd. Äfven åt sina föräldrar och syskon, har Enke-Kejsarinnan här låtit upprätta minnesvårder. De äro alla af Konst-Akademiens Rector, den namnkunnige MARTOS,

Så alfvarsamt högtidlig denna del af trädgården är, så öfverallt ljuf och behaglig är *Krasnaja-Dolina* eller den sköna däliden, med sitt lilla hus, hvilket åt den ena sidan visar en skön Grekisk peristyl, och åt den andra ett romantiskt, helt och hållet idealiseradt yttre. Här låter Kejsarinnan med mjölk undfagna

hvar och en som besöker dalen. Gråda, bröd, smör, ost, allt är förträffligt och frambåres i snygga, men landtligt enkla kåril. Här, i denna dal, gifver hon många af sina förtjusande fester; här firas äfven skördefesten, och alla bönder och arbetare undfågnas då vid stora, ute på fältet dukade bord.

Icke långt ifrån denna plats, hvilken enligt mitt tycke, är den behagligaste af alla de smakfulla anläggningarne i trädgården, är den *förtrollade Ön*, hvilken speglar sig i det klara vattnet, som leker omkring henne, och består af en skogslund, hvars gröna toppar, genomvåfde af blomsterkedjor, slingra sig uti hvarandra och formera ett tempelhalf; midtuti står Amors staty, hvilken med upphöjdt finger synes halft vinka och halft hota.

Förtrollande skön är Rosenpavillonen. Alla gångar som föra dit, alla buskar som omgifva den, skimra af rosor; luften som man inandas är ambrosisk rosenånga.

Först inkommer man i några rum, hvars prydnad, i de mångfaldigaste omvexlingar, består af rosor. Alla stolar, alla soffor äro utsydda med rosor; koppar, glas, allt är bekransadt med rosor.

I dessa rum finner man ett litet utvaldt bibliothek, ett fortepiano, en guitarre, skriftdon, alla redskap till ritning och målning; ingenting felar, allt hvad man kan önska sig i detta slag är der för- enadt. På borden ligga flere kartor och stamböcker, uti hvilka hvar och en kan skrifva, och det har ofta ganska ange- nåmt sysselsatt mig att bläddra uti dem. Hvarje blad var en hyllning, helgad åt detta lilla fæetempels höga Stiftarinna, — men den visade sig äfven ofta i qvickhe- tens, skåmtets eller till och med under sjelfsvåldets klådnad, och svårligen måt- te det finnas någon intressantare eller snillrikare samling af variationer öfver detsamma outtömmeliga thema i detta slag, än den man ser här.

Från detta rum kommer man in i en rund portik, hvars hvalf består af i- del rosor, hvilka i guirlander slingra sig omkring de hvita kolonnerna, ända till jorden; väggarnes hvita botten är äfven prydd med rosenguirlander, — ljuskro- norne likna palmtoppar, hvars gröna blad alla förenas medelst rosenkransar, igē- nom hvilka ljusen förtrollande framskimra.

Här, i denna pavillon, var det som Kejsäriinnan MARIA gaf en fest åt den Kejslerlige hjälten, åt sin Son ALEXAN- DER, efter hans återkomst år 1814, en

högtid om hvilkens prakt alla som bivitstat den, ännu tala med förtjusning. Den berömda Dekorationsmålaren GONZAGA hade, till det skådespel som Kejserinnan icke långt ifrån pavillonen i fria fältet låt uppföra, målat en Rysk by, och så lik att man knappast kunde öfvertyga sig att det blott var en målning.

Och denna plats tillhörde ännu Svenskarne, för litet mer än ett århundrade, och blef först genom PETER DEN STORE införlifvad med Ryssland. -- Den icke långt från palatset belägna lilla fästningen *Bibs*, är ett monument af denna ödets omvexling.

Dock jag slutar, emedan det vore ett fåfängt försök att enskildt uppräknat alla skönheter på denna förtjusande ort. Med det renaste konstsinne äro alla dessa särskildta behag förenade till enheten af en skön tanke, och det är just deruti, som *Pavlovsky's* egna fågring ligger.

Den underbara förtrollning som råder uti *Petersburgs* sommarnätter, har jag prisat med all den hänryckning, som deras rosenfärgade skymning, deras lugn och mildhet väckt hos mig. En sjöresa på *Neva* om natten, hvarvid hornmusiken följde oss uti en annan gondol, hör till min lefnads oförgåtliga hågkomster.

Det ligger ett djupt alfvar i den tanken: allt detta ser du för sista gången! Den ger åt känslan en djupare innerligare sanning, åt glädjen en sakta förådlande rysning och åt lifvet en högre känsla, -- men orden uttrycka icke hvad jag ville säga.

Detta bref är mitt sista från *Petersburg*. Åro vind och våderlek lika så gynnande som på min hitresa, så är jag redan vid denna månads slut i Tyskland. Till dess lef vål, min vän.

Anmärkingar:

- a) Sedan hösten 1818 omgifves Marmorkyrkan af byggningar och tornet påbygges.
- b) Den såkallade stora Theatern är åter uppbygd, större än den var förut, och till sitt yttre en af Stadens skönare prydnader.
- c) Kejsarens intåg skedde likväl ej genom denna triumfbåge utan Han lät sina Garder marschera derigenom, och tog sjelf en annan väg.
- 1) *Fontanka* var en sumpig bäck, och har genom utgräfningar och pålningar blifvit en segelbar flod, som till venster om *Neva*, med hvilken den äfven är förenad, slingrar sig till *Kronstadtska* bukten och förser en stor del af Staden med godt vatten. Dess längd utgör 5000 famnar eller 6 verst, nuvarande djupleken närmare 2, och bredden 10 — 12 famnar. Stränderne äro öfver 1 famn höga, beklädda med huggna granit-qvaderstenar och försedda med ett skönt jerngaller och der invid, åt gatan, med en 5 fot bred trottoir af granit. (Dylika trottoirer läggas nu längs efter alla gatorna vid husen.) Öfver *Fontanka* hvälfva sig 10 bryggor af granit.

Moika och *Catharina* kanalen äro parallelt med *Fontanka* grädda kanaler, af samma inrättning.

2) Den breda, välbebyggda gata, som leder ifrån Slottsplatsen ner till Marimorpalatset och sommarträdgården, kallas *stora Million*, till hvilken äfven räknas sjelfva Slottsplatsen. Den förenas genom *lilla Million* med *Nevska* perspektivet.

3) *Kammenoj Ostroj* *), eller Stenholmen, innehåller i längd omkring 800, och i bredd något öfver 300 famnar, samt är igenom stora och lilla *Neva* skiljd ifrån den egentliga staden. Här bebor Kejsar ALEXANDER om sommaren ett enkelt, men ganska vackert beläget tvåvånings lustslott af sten, hvarest äfven Hans Högstsalige fader residerade under den sköna årstiden. Slottets façade vetter åt sjön och baksidan åt en i holländsk smak anlagd lustgård, till hvilken gränsa en liten Hofkyrka i Göthisk styl, ett Matros-Invalidhus, Orangerier, jemte andra sidobyggnader.

4) Kanske likväl att pelarne i Åbo Universitetsbyggnad, kunna i anseende till *stens* och politurens skönhet, tåla att jämföras med dessa.

---

*) Jemför planen.

- 5) Vid hvarje gatända står en Polis-skyltvakt (*Bátoschnik*) med hellebard, för att lemna underrättelser om vägen och att skynda fram, då någon ropar om hjälp.
- 6) *Krestovskij*, (jemf. planen) eller Korsholmen, är en, söder om *Kommennoj - Ostrof* belägen skogrik holme, hvarest många breda vackra alléer korsa hvarandra. Utom Furstinnan *BELOSELSKY*'s landthus och flere anläggningar till tidsfördrif och vederqvickelse för de promenerande, finnes här äfven en by, der flere stadsboar hyra rum åt sig under den vackra årstiden.
- 7) *Sarafán* kallas en national Rysk fruntimmersdrägt, bestående af en rund klädning utan ärmor, och framföre besatt med knappar, ända till fötterna.
- 8) År 1751, under Kejsarinnan *ELISABETHS* regering, uppfanns *hornmusik* af då varande Ofver Jägmästaren *Semen Kirilovitsch Narischkin* och Hof-Musikus *Maresch*. För hvarje ton eller halfton är ett eget horn. Denna sköna jagtmusik, med hvilken nu för tiden uppföras de största symphonier, utgöres af åtminstone 60 horn och lika många musikanter, hvilkas hufvudsakligaste konst består deruti, att riktigt räkna takten och att, hvar och en med sin ton, infalla och sluta i rätt tid. Den liknar således lefvande orgor

och blott hofvet och några bemedlade stora kunna underhålla hornmusikskapeller.

- 9) F. M. von Klinger föddes i *Frankfurt a. M.* år 1753. Afven honom hänryckte Shakespeares genius och hans ungdomskraft fann nöje nti det excentriska. Men den mesta beundran förtjenar han därför, att han med sin kraft tämde sig sjelf och icke genom sin originalitet lät missleda sig. "Öfning och umgänge," säger han sjelf, "hafva återfört mig från öfverdrifna idealer, till den verkliga verdens klarare tänkesätt; det borgerliga lifvet skall lära hvar och en, att enkelhet, ordning och sanning äro de trollstafvar, hvarmed man skall röra hjertat!" Vi måste beklaga att en sådan mans fordna lefnad är så litet känd. Goethe, som är hans landsman och ungdomsvän, säger om honom: "Klingers yttre var ganska fördelaktigt. Naturen hade gifvit honom en stor, smärt, välbildad kroppsställning och en regulier fysionomi; han var mån om sin person och klädde sig snyggt. Hans fasta karakter yttrade sig alltid genom ett alfvarsamt sätt att vara, likasom genom ett drag af stolt oberoende, som var en följd af den ihärdighet, hvarmed han sjelf anskaffat och skapat sig allt hvad honom tillhörde. Denna egenskap tycktes han också värdera högre, än de ut-

"märkta natur-anlag, den lätta fattnings-
 'formåga, det förträffliga minne och den
 "talent för språk, som han ägde i en så
 "hög grad. Rousseaus verk blefvo äf-
 'ven derföre hans hufvudlektur, och fram-
 "för allt Emil." — Klinger kunde, en-
 ligt sina egna känslor och principer, med
 mycken öfvertygelse utropa: "Allt är godt
 "såsom det framgår ur Naturens händer!"
 men äfven eftersatsen: "allting försämrar
 "sig under människornas händer" — blef
 honom påtrugad af en vidrig erfarenhet.
 Hans litterära produkter röja ett skarpt för-
 stånd, ett ädelt sinne, en liflig inbillnings-
 kraft, ett lyckligt iakttagande af menni-
 skornas mångfaldighet och ett karakteri-
 stiskt efterhärmande af generiska skiljetec-
 ken; honom fattas icke munterhet och
 godt lynne, qvickhet och lyckliga infall;
 passande allegorier och symboler; han för-
 står att undervisa och roa, och vår njut-
 ning vore ännu renare, om han ej med
 en kärf misslynthet ofta förbittrade för oss
 det glada skämtet.

Klingers ehuru med ordenstecken pryf-
 da vapen, utvisar att han härstammar från
 borgerliga föräldrar, och att han icke blyges
 att påminna sig sin låga börd. I första bör-
 jan var han Theaterpoet vid en vandrande
 trupp i *Weimar*, och begaf sig sedermera
 till Ryssland, för att här försöka sin lycka.
 1780 inträdde han såsom Officer vid Ryska

militären, blef sedermera föreläsare hos dåvarande Storfursten PAUL, gick med Prinsens af *Württemberg* Generalstab till *Taurien* och anställdes vid återkomsten med Majors rang som Direktör för Riddare-Akademien. På en hal bana, omgifven af äfventyrliga förhållanden, stod han orygglig, och bibehöll sin moraliska kraft. Kejsar PAUL missförstod icke hans manliga obojlighet; under ALEXANDERS regering blef han befordrad till ännu högre verksamhet.

Klingers romaner omfatta alla människans förhållanden, dess hela moraliska existence i alla punkter, — Samfundslifvet, Religion, högt idealiskt sinne, de ljufva drömmar om en bättre värld, det lysande hoppet om en renare tillvarelse öfver jorden. Han föreställer människan stundom i sin mest skimrande höjd, i sin ideala himmelsflygt, stundom åter i sin djupaste förnedring och sin plattaste uselhet. Här följer han dygden såsom Gudomens endaste sanna bild, der åter vantron, den svekfulla afguden, som människan sjelf skapat åt sin vilsefarande inbillning.

I Klingers verk finner Läsaren hela menckliga samfundet, med alla dess under och dårskaper, rysligheter och företräden. Hjertat, som sönderslites i Faust blifver stärkt och upphöjdt i Giafar och Rafael. Då det kalla förståndet håller på att uttoraka lifvets blomma, så uppfriskas den åter af

Österlänningarnes, Faust. Om Verldsmannen och Poeten och Ernst von Falkenberg väcka vår sorg, så förskingras den af Sahir, *Eva's förstfödde i Paradiset*. Här försvinner allt dystert och förskräckligt; — det pathetiska och fasliga flyr för den ljufvigaste glädjekänsla och vi bibehålla total intrycket af alla dessa läsningar i den satsen som naturens genius tillropar sina älsklingar, Fanno och Rosa: "O! lefven genom mig, med mig! Jag är nu med Er och jag kan icke blifva tydligare för Er, än jag nu är. Lefva och vissna, trefnad och förstöring, hänga ihop med hvarandra; min vänskap döljer för Er denna kedja. Jag älskar mina barn, och har gifvit dem synvillan till ledsagare. Utan den skulle Er själ stelna och dödens köld smyga sig i Ert hjerta. Min lön är Er lycka, dess källa rinner i Ert hjerta. Söken den der, -- flyn deras vantro, hvilka söka den utom mig. J skolen återvända till mig, ty J ären ett med mig och kunnen aldrig skiljas ifrån mig!"

10) Nejderna omkring Petersburg äro så san-ka och kyliga om aftonen, att för den skull landthusägarne måste flytta tidigare till staden, men likväl göra de flesta det ej förr än vid slutet af Augusti, om det ej är en särdeles kall sommar.

11) *Gostinnoj Dwor*, eller Handelsgården, är en stor tvåvånings stenbyggnad

af 1 verst i vidd och liknande en Österländsk Bazar. Den inneslutar en rymlig gård och består af 170 köpmannshvalf, som äro omgifna med en af arkader täckt gång, som är ett ganska intressant galleri; emedan man åt ena sidan har de eleganta bodarne med deras oräkneliga, mångfaldiga varor och deras handelsrörelse, och åt den andra, den fria utsigten på gatorne och deras støj. Här möter man oupphörligen tusende menniskor af de mest skilda fysionomier och i alla möjliga dragter, och främlingen studsar icke sällan öfver den efterhängsna tjenstaktighet, hvarmed de framför sina bodar stående Köpmansbetjenterne med den pratsammaste vänlighet innödga de förbigående och med en obegriplig volubilité uppräknat sina varor och deras förträfflighet.

- 12) Densamme som om sommaren 1818 besökte Finland. Se bihanget till Mnemosyne för 1819, N:o 1.
- 13) Öfversatt på Svenska. Tryckt i Åbo 1818.
- 14) August Vilhelm Tappe, Theologiæ och Philosophiæ-Doctor, född i Sachsen - - blef 1783, sedan han i Dorpat någon tid hade hållit privatlektioner, anställd såsom Öfverlärare i Religion och Romerska litteraturen vid det då stiftade Gouvernements-Gymnasium i Wiborg, och började sam-

ma tid sitt nitiska studium af Ryska språket. De hinder som här, af brist på fullkomliga språklärare för utlänningar, mötte den flitige forskaren, i stället för att skrämma, uppmuntrade honom att genom fördubblad ifver befrynda sig med Ryska språkets regler, att bringa dem i ett mera fattligt system, och att sedermera utgifva en fullständig Rysk språklära för Tyskar. Huruvida han vid detta arbetets plan begagnat andra Filologers teori, och vid dess användande på Ryska grammatiken, sina Ryska vänners biträde, det finner man bäst utredt i hans grammatik och i föreläset dertill, likasom i de särskildta recensionerne öfver detta verk. Författarens idé, såväl som hans ihärdighet vid dess utförande, blifver i alla fall berömvärd och nyttig. Första upplagan af Tappes språklära utkom 1810, den andra förbättrade och förökta 1812, och i år tryckes redan den femte. Den utspriddes, och derigenom äfven Ryska språkets närmare kännedom, i många Europas länder och till och med till andra verldsdelar. En dertill hörande och i mer än ett afseende märkvärdig Krestomati är det i år af Tappe utgifna *Utdrag af Karamsins Ryska historia med Tyska och Fransyska noter*. Tappe återvänder nu till Tyskland, emedan kanske icke alla hans förhoppningar hafva blifvit uppfyllda. Hans ekonomiska ställning är likväl, i följd af hans litterära

bemödanden, ganska fördelaktig. Alla välsinta Ryssars högaktning och tacksamhet ledsaga honom öfver fäderneslandets gränser, för det följdrika nit hvarmed han befordrat Ryska språkets utspridande hos utlänningar.

- 15) Det torde vara obekant för några läsare att Prof. Vater (som också kallas: *der Sprachenvater*) kanske är vårt tidehvarfs störste Filolog. Han lefver i *Schlesien* och har utgifvit, utom en så kallad allmän Språklära (*allgemeine Sprachlehre*), äfven Grammatiker nästan öfver alla Europeiska och många Asiatiska och Amerikanska språk, hvilka alla hafva vunnit den lärda världens bifall.
- 16) Äfven i deras hus lefde och bildades Shukoffsky i sina yngre år, såsom Fru Wojejkoffs systerson.
- 17) Den långa rad af rum i de två öster om vinterpalatset särskildt uppförda, men sedermera med slottet förenade praktbyggnader, utgör Kejsrerliga eremitaget. Den erhöill detta namn af CATHARINA II, emedan hon, likasom Eremiten från världens buller, flyttade hit ifrån den för en stor själ plågande cremoniella Hoflefnaden, för att söka vederqvickelse i en lugn snille-njutning. Eremitaget utgör en aflång fyrkant, som tager sin början vid vinterpa-

latset, hvarmed det hänger tillsammans genom hvalfbågar och derpå byggda korridorer, och slutar vid Hof-theatern, med hvilken det, ehuru en kanal skiljer dem, likväl förenas genom ett galleri, som går högt öfver kanalen och tjänar till theaterns förmak. På sidan åt *stora Million* förbindes det äfvenledes, genom täckta arkader, såväl med Storfursten CONSTANTINS palats, som med den praktfulla *S:t Georgs*-salen i Kejserliga vinterpalatset. Byggnadens östliga smalare sida, som hänger tillsammans med ofvanberörde Storfurstliga palats, utgör den herrliga *Rafaels-Logen*. Det synes på Eremitagebyggnaden, vid första anblicken, att den är uppförd af olika Byggmästare. Den äldsta delen, som i sin tunga oeleganta styl söker att likna vinterpalatsets massiva Arkitektur, är uppbbyggd 1768 af Kejserliga Architekten de la Motte; den andra (trevånings höga) delen, utmärkt genom sin enkla smakfulla arkitektur, af aflidne Kejserl. Arkitekten Stats-Rådet Velten och den tredje, som innefattar Hof-theatern och Rafaels loge, 1780 och 1785, af Kejserl. Ark. Stats Rådet och Riddaren Quarenghi. Då i sednare åren Kejsarinnan CATHARINA för sina svullna ben och sin ålders skuld, fann det alltför besvärligt att stiga uppför trapporne, lät hon anlägga en o-märkligt sluttande gång ifrån bel-étagen till gatan, på hvilken hon medelst en be-

qväm länstol uppdrogs till sitt Eremitage. 1804 har Quarenghi på Kejsar ALEXANDERS befallning, öfver denna bana (hvilken likväl bibehölls till CATHARINAS åminnelse) uppfört det, ehuru lilla likväl utmärkt eleganta galleri, som nu innefattar Fransyska skolans mästestycken. Detta galleri är tillsammans med vestibulen endast 6 $\frac{1}{2}$ famnar långt och 4 famnar bredt. Quarenghi har måst rätta sig efter den trånga rymden och lokal-omständigheterna och likväl uppställt något förträffligt. Det hvälfda, rikt förgyllda och prydda taket ger ett utmärkt elegant utseende åt detta sköna galleri och takets proportionerade segmenter göra att det alldeles icke synes vara trångt. I synnerhet utgör vestibulen ett sällsynt arkitektoniskt konstverk. Det åttakantiga hvalfvet, som på en förgylld botten är prydt med upphöjda figurer, bäres af åtta Romerska kolonner med kapital af Konstnärens egen uppfinning. Vestibulen kunde för sitt läge, icke erhålla ljus från samma sida som galleriet, fördenskull har Arkitekten anbragt ett litet fönster, hvarigenom nu ett högtidligt och lugnt ljus infaller, hvilket liksom småningom förbereder ögat till den prakt som öfverraskar det vid inträdandet i galleriet. Dessutom befinna sig i de öfrige rummen de utvaldaste taflor af Tyska, Spanska, Engelska och Ryska Konstnärer. — Synnerligen rik på chefs-d'oeuvres är Neder-

ländska skolan. Denna samling innehåller förträffliga målningar af Gerh. Dow, Franz Mieris, Vanderwerf, Caspar Netscher, Johan Stein-Ostade, Schalken o. fl. a. En herrlig samling af Wou-
vermann's pensel, fyller väggarne i ett helt rum. Deribland förtjena följande särskild uppmärksamhet: en skön Hjort-jagt, stormlöpandet mot en fästning, och det inre af ett stall, i hvilket Chiaro oscuro, som faller på en hvit häst, är underskön. — Tenier intager äfven en betydande plats i detta galleri, hvarest en stor målning, föreställande ett kök, förtjenar den största uppmärksamheten. Bland det oräkneliga antalet af sköna taflor äro följande de viktigast:

Rembrand — Den olydige Sonen, Isaacs offer, Barnet Jesus sofvande i en vagga, och Maria med en uppmärksam blick nedböjd öfver detsamma; — en Rabbi i en Göthisk byggnad, der han utbetalar pengar &c.

Rubens — en Romersk *Charité*. *Floras* och *Neptuns* förmålning; *Silén* sittande på en hjälm, och porträttet af Konstnärens andra hustru i *Lebensgrösse*.

Vandyk. En helig familj (ovärderlig); en ängladans, *Adonis'* död, *Diana*, jagande en vild björn, och ett antal förträffliga

porträtter, *Snyders* familj, bröstbilden af en Magistratsperson, &c.

Vanderverf, *Christus* i grafven (utomordentligt skön).

Vander Neers, Nattstycken i Chiaro oscuro.

Berghem, Landskap med hjordar, — Månskens-stycken &c.

Snyders utsöktaste mästerstycken.

Hit höra ännu de sköna stycken af *Paul Brill*, *Dietrich*, *Pynaker*, *Cuyp*, *Martinde Vos*, *Svanefelt*, *Polenberg*, *Corn. du Jardin*, *Holbein*, *Dusart*, *Fischer*, *Peter de Laer*, *J. Both*, *Backhuysen*, *Wenix*, *Metzer*, *Vanhuysum* &c.

Ifrån *Italienska* Skolan har eremitaget icke att uppvisa så många konstverk af första rangen.

De förnämsta äro:

Rafael d'Urbino: flere porträtter af den heliga familjen men ej af någon utomordentlig skönhet.

Leonardo da Vinci's Heliga Familj, är en ganska vacker målning, likasom por-

trätter af Frans den förstes älskarinna
Jokunda.

Domenichino: Ett skönt Holoferneshuf-
vud. *Tinoclea* framför *Alexander*.

Guido Rheni: Kyrkofädernes rådgörande
om en viss punkt i den heliga Jungfruns
historia. Flera förträffliga änglahufvuden.

Correggio: En Madonna med Barnet och
den H. *Johannes*. Den heliga *Cathari-
na's* bröllop.

Carracci: En helig familj. Ett utmärkt
skönt Christushufvud.

Titian: Ett porträtt af hans älskarinna.

Andrea del Sarto: *Madonna, Christus* och
Johannes.

Barroche: En liten vacker målning: Ma-
donna lär Barnet Jesus läsa.

Carlo Maratti: Ett porträtt i Lebensgrös-
se, föreställande Påfven CLEMENS IX. Fle-
re heliga familjer. En skön Christus. Her-
darne tillbedjande.

Salva Ferrata: *Maria* med Barnet.

Luka Giardano: Flere stora scener ur hed-
niska historien, målningar af mycken för-
tjenst.

Guereño: *Hagar*. En stor tafla: Herdarnes tillbedjande. Ljuset faller på ett beundransvärdt sätt på Barnet, allt det öfriga är i en mörk skugga.

Schidoni: *Maria* med Barnet, skönt.

Salvator Rosa: Den olydige Sonen, stor tafla, utomordentligt skön.

P. da Cartona: Flere stora målningar af värde.

Beretini: *Abraham, Hagar och Sarah*. En helig familj.

Bourgignon: sköna Bataillestycken.

Canaletti: Två stora sköna vuer af *Venedig*.

Ifrån *Fransyska Skolan* äro de märkvärdigaste:

Claude Lorrain's utmärkt sköna Landskap.

Poussin: *Rinaldo och Maria*, en utvald komposition. *Scipio*; och *Moses* då han slår vattnet utur klippan. En helig familj af den yttersta noggranhet i teckningen och i en grandios styl, ymnighet och harmoni i tonen, en oupphinnelig ljufhet uti den hel. Jungfruns ansikte, sinneslugn och förnöjelse uti *Josephs* fysiologi och täckhet och en gudomlig oskuld i Barnets min.

Gaspar Poussin: Flere sköna Landskap.

Bourdön: En *pest*, ypperlig. — *Jakob* begrafver *Laban*, — flere Helgonbilder.

Le Brun: *Dädalus* och *Ikarus*. *Christus* på korset.

Mignard; *Jephtha's* löfte, en stor skön *tafla*. *Darii* fält.

Le Sueur; Den lille *Moses* upptagande ur *Nilen*. *Arkimedis* graf.

Troy le fils: *Bathseba* i badet.

Jacques Stella: En helig familjs hvila, omgifven af Englar.

Vernet: En skön samling af landskap och sjöstycken; ett utmärkt skönt månsken; — Solens uppgång, Månens silfverstrålar darra på de tindrande böljorne, emedan Solen uppstiger ur hafvet och förgyller bergstopparne. En *hamn* och en *storm* af mycken skönhet.

Lampi: Ett porträtt af *CATHARINA II* i *Lebensgrösse*.

Moucheron: Ett stort förträffligt landskap.

Öfverhufvud finnas i detta nya Galleri 120 målningar. Utom dem af nyssnämnde Mästare, ser man här ännu historiska stycken af *Pectel*, *Robert*, *Colombel*, *Courtois*, *Louis Boulogne*, *Sublarras*, *Greuze*, *Corn. de Gobelins*,

Louis Galloche, Natoire, La Fosse, La Hire, Mauperche, Coypel, Vovet, Vanlov, Le Fèvre, Valentin, Fragonard, Vatteau, Hallé och Boucher.

Bland alla här befintliga målningar af Fransyska mästare, är onekeligen *den Hel. Sefhani stenande* af den Fransyske Raphael: Le Sueur, den utmärktaste.

De i detta Galleri befintliga förträffliga Brönsarbeten, äro till största delen förfärdigade i Paris. Galleriets uppbyggande fullbordades på ett halft år och har kostat Kronan 25,000 Rubel. Kejsaren var så nöjd med Arkitekten, att han skänkte honom en skön dosa med 500 Dukater.

Af *Spanska* mästare finnes här isynnerhet af:

Murillo: en utmärkt skön *hvila* i Egypten.

Velarquez: Porträttet af en Cardinal.

De mest interessanta stycken af *Tyska* och *Engelska* Konstnärer, som här ses, äro:

Rafaël Mengs, *Perseus* och *Andromeda*.

Reynold, Esq. *Hercules* som barn.

Wright: *Vesuvius* utbrott.

Dessutom finnes i Eremitaget en skön samling af ritningar (Cartous) af äldre mästare; vidare en samling af Romerska antiquiteter, föreställda i Biester och med mycken smak arbetade; — en utsökt samling af mera än 10,000 Gemmer, ett Mynt- och Medaille kabinett; en dyrbar Mineral-samling, jemte ett Naturalie-kabinett, hvilka begge Kejsarinnan CATHARINA köpte af den namnkunnige Pallas (Stats-Råd och Ridd.); flere sköna Konstsnickare-arbeten af den berömde Röntgen, en skatt af Brillanter, guld- och silfver-arbeten, konst-arbeten i filigramm och perlemo, Bouquet-ter af dyrbara äkta perlor och diamanter, besynnerliga urverk, praktfulla kärl och ofantliga vaser af Jaspis, Porfyr &c.; dyrbara konstverk af det mekaniska snillet Cox i London (i. e. urverket med den gyldene påfågeln) &c.

Rafaels loge är en kopi af den *Vatikan-ska*, som Kejsarinnan CATHARINA på sin bekostnad, har genom Ryska målare låtit kopiera i *hom* (ehuru i förminskadt mått). Den är icke såsom Original-logen på ena sidan öppen, utan försedd med fönster.

I Eremitaget finnes också en *Confiden-
ce-taffel*, hvarest man blifver serverad utan att se någon betjent, emedan på en gifven signal, bordet nedsjunker och åter uppstiger med allt hvad som begäres.

Hof-theatern, ehuru liten, är det orygg-
ligaste bevis på en herrlig Arkitektur och
en triumf för den sanna smaken och upp-
manar hvarje kännare till en hög beun-
dran. Quarenghi har uppbyggt den en-
ligt modellen af Perikles' theater i *Athen*.

Ännu ser man i Eremitaget en, lika
hög med bel-étagen, på hvalf anlagd lust-
trädgård, hvarest icke allenast finnas blom-
mor och buskar, utan äfven 40 fot höga
björkar. Sångfåglar flyga omkring. Den
är öfvertäckt med ett galler af messings-
tråd. I nedra våningen finnes:

1:o Ett Bibliothek af alla Ryska böcker,
som utkomma.

2:o Ett eget skåp med Ryska manu-
skripter och ett annat med de Diktionä-
rer och Grammatiker af hvilka Kejsarin-
nan CATHARINA betjenade sig vid utarbe-
tandet af sitt Glossarium.

3:o De af CATHARINA köpta Büschings,
Diderots och d'Alemberts biblioteker.

4:o Voltaire's fordna bibliotek. På
marginalen af några böcker, isynnerhet i
J. J. Rousseaus *Contract social*, finnas
annotationer af Voltaire's egen hand.
Vidare visas här flere manuskripter af
Voltaire; två af hans byster, af hvilka

den ena i Paris af brons gjutna, är förträfflig; — en modell af Ferney, o. s. v.

Eremitagets attika eller öfversta våning, tjänar till ett slags skräprum för en hop målningar som icke hafva funnit plats i de nedre våningarne; — äfven finnas der modeller till *Strassburger Münster*, jemte flere andra, och — en ganska dyrbar samling af mera än 30,000 de skönaste kopparstycken. —

Ett besök i Eremitaget torde försona läsaren med denna torra beskrifning!

- 18) Angelika Kaufmann, berömd i målarekonsten, föddes 1741 i *Bündten*. Hennes fader var Biskoplig Hofmålare och undervisade henne i rita och måla. Tidigt utvecklade sig hennes håg för allt skönt; hon älskade musik, men isynnerhet måleri, och genom den yttersta flit och ett ovanligt konstsnille öfverträffade hon snart sin fader och mästare. I sitt 13:de år gjorde hon sin första resa till Italien, hvarest hon till 1769 i de åt konsten helgade Städerne: *Mayland*, *Florens*, *Rom* och *Neapel* fullkomnade sin talent. I sitt 18:de år reste hon till England, afmålade den Kungliga familjen och grundade sitt rykte och sin välmåga, upptogs äfven till ledamot i den Kongl. Konst-Akademien. Som det berättas, friade under hennes vi-

stande i London en Engelsk Konstnär till Angelika, men fick korgen. Deröfver förbittrad, tänkte han på hämd. En utmärkt vacker karl ur den sämsta pöbeln blef iståndsatt att få inträde i Angelikas hus. Hon lät bedraga sig, räckte efter någon tid sin hand åt äfventyraren och den försmådde Artisten upptäckte det af honom spelta sprattet. Då blef hon skiljd ifrån sin man, men utfäste åt honom en årlig pension. Snart efter dog han likväl. Så lyder berättelsen. Sedermera blef hon gift med den Venetianske målaren Zucchi och var lycklig med honom. Efter hans död, lefde hon endast för sin konst och sina vänner. — 1782 hade Angelika flyttat ifrån England till Rom, hvar-est hon också afled den 5 Nov. 1807. — Alla Roms utmärkte män följde hennes lik till grafven och hennes byst blef uppställd i *Pantheon*. — Hon lemnade efter sig många porträtter och historiska målningar, de sednare mest efter antiker målade. Hennes arbeten äro isynnerhet värderade för den grace som råder deri, ehuru inkorrektheten i stilen och den ofta förekommande likheten i plan och utförande, icke kunna undfalla den sanne kännaren. Egentligen kunde hon anses såsom en Konstnär för Dilettanter. —

19) Fanny Tarnow har sjelf författat ett poem under namn af *Kleopatra*,

20) En bland dessa lagar lyder ungefär så:
 "Här, hvarest endast nöjet herrskar, gälla
 "icke klassernas pretentioner. De lemnas
 "utanför, och åtföljd af sedligheten, har
 "hvarje glad här tillträde."

21) Don Frey Lope Felix de Vega Carpio, den Spanske Kotzebue, föddes i *Madrid* 1562. Oaktadt hans föräldrars torftighet, fick han likväl en litterär uppfostran, och utmärkte sig äfven i kroppsöfningar, eller hvad vi nu kalla Turnübungen. Han promoverades i *Alcala*, blef Sekreterare hos Hertigen af *Alba* och gifte sig. Ett envig föranledde hans exil ifrån *Madrid*, under hvilken tid han förlorade sin hustru. Drifven af missnöje, patriotism och catholicism, begaf han sig på den oöfvervinnerliga flottan. Efteråt anställde han sig åter som Handsekreterare, gifte sig för andra gången och, då han efter några lyckliga år miste äfven sin andra hustru, lät han prestviga sig.

Så länge han lefde, helgade han sig med en obegriplig verksamhet åt poetiska studier, och visade en sådan fruktbarhet i sin diktningsgåfva och en så oerhörd lätthet att skrifva vers, att han af Cervantes kallades *Naturundret* (*monstruo de naturaleza*). Ej någon kritik kunde uppehålla honom. Ehuru alla den antika

poesiens regler voro kända af honom, rättade han sig likväl efter publikens smak och afgudades just derfore. Ett versificerad skådespel i 3 akter i Redondilier, och genomväfdt med sonnetter, terziner och oktaver, rikt på intriger, underverk och intressanta situationer, författade han vanligen på 24 timmar. Således blef det honom ock möjligt att förse Spanska theatern med mera än 2000 nya Dramer, af hvilka likväl endast något öfver 300 tryckta äro qvar. Hans piecer ansågos vara af så högt värde, att de uppvägdas med guld, men pengarne stادنade icke länge hos honom. De fattige i *Madrid* hade hos honom en öppen kassa. — Det Andliga Collegium i *Madrid* valde honom till Föreståndare (Capellan mayor, Påfven Urban VIII tillsände honom Maltheser-Korset och Theologiæ Doctors-Diplom, och utnämnde honom till Apostolisk Kammarfiskal. Då han visade sig på gatan, var han omgifven af hopen som ville beskåda naturundret. Så förherrligad, blef han 73 år gammal, dog 1635 och begrofs med furstlig pomp. Hertigen af *Susa* anordnade högtidligheten; Kungliga Kapellet spelte vid den högmässa som hölls för honom. Med de utsöktaste ceremonier firades äfven på Theatrarne i Spanien äreminnet af den *Spanske Phenix* som han vanligen kallas. För att bestämdt värdera hans färdighet att skrifva vers, har man

i sednare tider tagit arithmetiken till hjälp. Man har uträknat att han öfverhufvud skref fem ark om dagen, att alla dessa arks samtliga summa belöper sig till 133,225 och att, då derifrån subtraheras den Prosa han skrifvit, ännu återstå en och tjugu millioner och tre hundra tusen Vers, hvilka Lope den Ende har gjort och skrifvit.

- 32 St. Hubertus var son till Fursten öfver *Aquitanien*, *Brtrand*, och väl uppfosttrad och öfvad i alla forntidens riddaredygder och hofseder. Ifrån Konung Theodoriks hof, år 1680, der han först var Hofmästare, legaf han sig till *Pipino Haristallo* (*Pipin von He stall*) och gifte sig med en skön och dygdesam jungfru vid namn *Floribonda*.

Hubertus var då en väldig jägare och hans jagthorn skallade genom skogarne alla dagar i veckan, såväl helgedag om söknedag. Men hvad hände? då han en gång, det var Långfredagen, äfven jagade i skogen, se! då stod plötsligen framför honom en stor, högbröstad hjort, med ett krucifix emellan horngrenarne, och en röst lät höra följande ord: "Hube te! omvänd dig och sök att undfly fördömsen!" -- Denna syn och dessa ord träffade jägarens hjerta lika sårande pilar. Han hoppade ned från hästen föll på knä, tillbad sin Frälsare och fattade ett heligt beslut. Se-

dan hans hustru dött, klädde han på sig en munk kâpa och gick för att göra bot i *Ardenner* skogen.

Påfven Sergio utnämnde honom efter den hel. Lamberti frânfälle till Biskop. Han afled den 30 Maj 1727, och blef begrafven i *S:t Peters* Kyrka. Här skedde ännu många underverk, om hvilka vore ganska mycket att skriva. Hundra år efter hans död blef liket fördt till *Benediktiner-Klostret Andain* i *Ardenner* skogen. Dit fördes alla som blifvit bitne af galne hundar, för att botas. Till Huberti åminnelse firas ännu jagtfester, och flere ordnar hafva blifvit stiftade.

Af den berömda Målaren Albrecht Dürer finnes såväl en målning som ett kopparstycke, hvilka föreställa den Heliges omvändelse-scen. På ena sidan står en hvit häst med sadel och betsel under en åldrig björk, omgifven af några jagthundar, hvilka dels stå dels hvila. Icke långt derifrån ligger den häpne Jägaren på knä, geväret har fallit ur händerna, hvilka han upplyfter till krucifixet, som visar sig på den utur skogen framträdande hjortens grenar. På en sjö i grannskapet simma några sjöfåglar och i fonden synes en borg på bergstoppen. Detta stycke är ett af A. Dürers yppersta arbeten. Den oinskränkta flit, till och med i de finaste detaljer, den herrliga teckning, i synnerhet på hästen och de fem jagthun-

darne, Riddareborgens förträffliga perspec-
tiv i fonden, allt detta förtjusar åskådaren,
så väl på nära som på längre afstånd.
För den beundransvärda schateringens
skull, tror man sig stå framför Naturen
sjelf, och kunna vandra deromkring. Den
korsfästes hufvud på hjortgrenarne (hvil-
ket hufvad öfver pannan är knapt en fjer-
dedels tum bredt) bär törnekronan, under
hvilken man med väpnadt öga ser huru
blödsdropparne framtränga. Man kan he-
la timmar sysselsätta sig med att beundra
dessa fina detaljer på den åldriga björken,
på hästens hufvud, och isynnerhet dess
öga, på Riddarens jagtprydnad, på bor-
gen och den dit galloperande ryttaren,
och på en fyrspännig, knappast synlig
vagn bredvid inkörsporten. En kopia af
denna bild skall finnas i *Hubertsburg*.

23) En af de första Tyska Köpmän i Pe-
tersburg.

24) Kejsarinnan CATHARINA II hade redan
1766 fattat beslutet, att här upprätta en
värdig minnesvård åt denna hufvudstads
oförgätlige Stiftare. Den lärde Fransyske
Konstnären Falconet, uppdrogs utföran-
det af denna höga idé, och 1782 den 7
Augusti blef PETER DEN STORES bild till
häst aftäckt, i närvaro af Kejsarinnan, un-
der kanonernas dunder och den oräkneli-
ga mängdens glädjerop. En huggen gra-
nitklippa, som låg bredvid Karolska byn
Lahia i en mossig skog, 12 werst ifrån

Petersburg och 4 werst från *Kronstadtska* viken, tjenar nu till den fotställning, på hvilken den store Mannens modige häst reser sig i djerft språng. Transporten af denna ofantliga sten, var en mekanisk uppgift, som lyckligen upplöstes af Grefve Carburi, Grek till Nation, hvilken här kallades Riddaren Lascari. Ifrån stället der stenen låg anlades en hård väg, ända till stranden; sedan fördes den på malmslädar, som gingo i malmrännor på metallkolor af 5 tum i diameter, med vindspel, af 400 menniskor, hvar dag 200 famnar närmare till stranden. Transporten på sjön skedde på en af kameler buren flotta, som var 180 fot lång, 66 fot bred och 17 fot hög. År 1770 anlände stenen lyckligen på sin bestämda plats. Den höjer sig nu på *Peters-platsen* på starkt piloterad botten, i form af en brant kulle, är 53 fot lång, 21 fot bred och ofvan vid brådjupet åt *Neva*. 17 fot hög. På Amiralitetssidan af denna granitklippa, står med inlagda förgyllda brons bokstäfver:

ПЕТРУ ПЕРВОМУ
ЕКАТЕРИНА вторая

1782.

och åt Senatssidan på Latin:

PETRO PRIMO
CATHARINA Secunda
MDCCLXXXII.

1775 i Augusti skedde Statyens gjutning af Falconet, i ett eget till detta ändamål bredvid klippan byggdt hus. Metallen är klockgods, bestående af koppar, något litet tenn och zink, och vägde 44,041 Ryska skålpund; jernet, hvilket för jemnvigtens skull, fyller hästens bakdel, utgör 10,000 skålpund. Gjutningen är endast 3 linier tjock, men bakåt tilltager den ända till en tum. Monarkens figur är 11 fot hög, dess ställning högst ädel och uttrycksfull, den högra utsträckta handen höjer han öfver *Neva*, Akademien och Fästningen. Hästens höjd utgör 17 fot. Kostnaden för monumentet utgjorde in alles 124,610 Rubel. CATHARINA åskådade från Senatens balcon, Statyens aftäckande och lät föreviga minnet af denna märkvärdiga dag genom dyrbara medailler. Hvar finnes en minnesvård som kunde förliknas med detta sköna oöverträffliga konstverk? men — hvar finnes också en annan PETER?

Många hafva i inscriptionen velat finna att CATHARINA här äfven åsyftat sitt eget förherrligande genom antydandet, att bland Rysslands Regenter PETER väl var den Förste men Hon den Andra!

- 25) Den 16 Maj 1803, firade ALEXANDER Petersburgs Sekularfest. Kl. 9 om morgonen upptågade 20,000 man och forme-

rade en haye kring hela *Isaacs*-, *Peters*- och Slottsplatsen ända till Eremitaget i stora *Million*. Emot kl. 11 kom Kejsarl. Hofvet och en ofantlig mängd dertill hörande Equipager i den största prakt. Under tiden då Hofvet i *Isaacs*-Kyrkan bevistade högmässan till PETER DEN STORES åminnelse, och just då *Te Deum* sjöngs, saluterade kanonerna från fästningen, och vimplarne från Amiralitetets vallar och på de Kejsrerliga jakterna; och de samliga posterade Militairer gjorde en trefaldig peloton-eld ur handgevären. Efter högmässan begaf sig Hofvet till fots ifrån *Isaacs*-Kyrkan till Senatsbyggnaden, emellan hvars kolonner man hade upprest balconer för denna högtid.

Senatorerna emottogo som värddar deras höga Gäster; Monarken satte sig till häst i spetsen för sina Garder och anförde dem med dragen värja ända till Statyen af Sin höge Stamdader; lyfte ansigtet upp till honom och till himmelen och saluterade med en rörd och högtidlig blick. Derefter stannade ALEXANDER med sänkt värja under den Store Kejsarens utsträckta och Sin afkomling välsignande hand, och lät Gardena, Fält Regementerna och Kavalleriet defilera förbi med klingande spel, och ned-sänka sina fanor och standarer för *Petersburgs* oförgätlige Stiftare. Efter denna ceremoni begaf sig Kejsarl. Familjen till

Vinterpalatset, och af Stadens deputerade öfverlemnades till Kejsaren och Kejsarin-
nan en guldpennning, på hvilken PETER
DEN STORE, med segrens krona, är afbil-
dad i profil; öfver honom i luften visar
sig Borgarekronan, bestrålad af ett sken
uppifrån, och i afskärningen läses: "*af
den tacksamma efterverlden.*" På baksidan
synes den Nordiske Herkules, hvilande på
den år 1703 stiftade Stadens grundval;
på skölden visar han dess utseende år
1803, och det första jättesteg som anty-
der skillnaden af dessa både tidpunkter,
är redan i djurkretsen betecknad genom
föreställandet af Borgarekronan i konstel-
lationen. De 16 stjernorne hvilka omgif-
va den, tillkännagifva dagen af den lyck-
liga händelsen. — Om aftonen gafs en
passande pjes på Ryska theatern; — hela
Staden var på det smakfullaste illumine-
rad, och isynnerhet skön balustraden kring
PETERS Staty, med kulörta lampor i fe-
stoner, emellan hvilka eldvaser höjde sig
på flammande pyramider. En herrlig å-
syn var det, då man såg den lysande Sta-
tyen på sin vilda klippa resa sig öfver
denna eldmassa.

Följande dagen nedlade Metropoliten
ofvannämnde medail högtidligt på den
odödlige Monarkens sarkophag, i Fäst-
ningskyrkan. Samma dag deponerade Kej.

saren ett kapital af 1000 Rubel, hvilket, jemte procenternas procenter, skall användas att bestrida kostnaden för nästa Sekularfest. A 5 procent kommer det att utgöra en summa af 131,501 Rubel. Högtidligheten bevisades äfven af fyra Gubbar, PETERS samtida. Tre af dem voro 104 år gamla och den fjerde, som var 107 år, hade som Marin-officer tjent under PETER.

26) *Krasnoj Kabak*, den röda Krogen; ett bland allmänhetens favoritställen, på *Peterhoffska* vägen, med ett elegant värdhus, namnkunnigt för sina våfflor.

27) *Alexandrovsk* är ett, Kronan tillhörigt landsäte på *Schlüsselburgska* vägen, 10 verst ifrån Petersburg, som med sina många ansenliga och välbyggda, på båda sidor om landsvägen belägna stenhus, till höger om *Neva*-stranden bildar en behaglig och pittoresk tafla. De här etablerade stora Bomulls- och Strump-Manufakturerna anlades 1798 enligt ett, af Ex. Jesuiten Abbé Assovsky uppgjort projekt, och blefvo sedermera styrde af en Engelsman vid namn Edwards. Enke-Kejsarinnan har isynnerhet gjort de största uppofringar för att upprätthålla dessa för det allmänna så gagneliga inrättningar. I de på vägen till *Alexandrovsk* belägne ansenliga Glas- Spegel- och Postlinsfabriker,

tillhöriga Kronan, tillverkas de skönaste kristall-kärl, speglar af 7 å 8 arschiners (6 aln. = 5 arschiner) längd, och postlinsarbeten som äro förträffliga i anseende till form och måleri, men något dyra i förhållande till utländska postlinsvaror.

28) Slottet *Tschesme* är uppfördt till åminnelse af Grefve Orloffs seger vid *Tschesme*, der Turkiska flottan af honom uppbrändes. I krigen år 1770 emellan Rysarne och Turkarne, flydde de sednares flotta efter dess besegring vid *Scios*, om natten, jagad af förskräckelse, till den trånga viken vid *Tsche-me*. Ryska flottan, under anförande af Alexei Orloff, Elphinston och Greigh, förföljde Turkarne, och genom Engelsmannen Dugdales hjeltebragd, blefvo de samteliga Otomanniska skeppen ett rof för den förfärliga eld, som rasade ifrån kl. 1 om midnatten till kl. 6 om morgonen. Det var ett rysligt uppträde, slagtbullret hördes ända till *Athen*, och i *Smyrna* bäfvade jorden.

29) Om icke öfversättaren misstager sig, så hänger detta stycke för det närvarande i Eremitaget, vid utgången från Fransyska galleriet, intill den såkallade vinterträdgården. Den ömtalta taflan föreställer en förklarad Madonna med barnet och två andra barn som nedifrån betrakta den himmelska synen. En liten ganska vac-

ker kopi deraf, utgör titel-kopparstycket
framför Kalendern *Urania* för 1819.

30) Denna unga, ädla Furstinna dog i bör-
jan af detta år, sedan hon kort förut för
sista gången omfamnat sin Broder och sin
Moder i Stuttgart.